

1925

ПГБ 358

К. 6112

1924

1926

328 1/2

Центральная Библиотека
Учреждения

Про політику партії в галузі художньої літератури . .	64
Праця редакторату ВУФКУ	65
Новий твір Ептона Сінклера	67
Авторське право за кордоном	67
Дрібні звістки	68

НОВА КНИЖКА

[01 . 02 . 655] (5(4771X) . 1925

Ч 7—8
1925

ЖУРНАЛ
КНИЖКОВОЇ ТА БІБЛІОТЕЧНОЇ
СПРАВИ, КРИТИКИ Й БІБЛІОГРАФІЇ

ВИХОДИТЬ ПІД ЗАГАЛЬНИМ КЕРУВАННЯМ ВІДДІЛУ ДРУКУ Ц. К. К. П. (6.) УКРАЇНИ

НОВИЙ ЕТАП У РОЗВИТКУ НАШОГО ДРУКУ

ЗА ОСТАННІ роки друк нашого Радянського Союзу має величезні досягнення.

І це за наявністю порівняно низького матеріального рівня та браком більш-менш добре поставленої поліграфічної та паперової промисловості. Проте навіть і в передових європейських країнах, з наявністю вихвалюваної „свободи друку“, ніде не спостерігається такого росту, як у нас. Ба навіть можна вже з певністю сказати, що в розвитку друку ми пройшли один із етапів його історичного розвитку — етап кількісного зросту.

ЕТАП КІЛЬКІСНОГО ЗРОСТУ

Величезні культурні потреби трудящих мас, викликані революцією „апетити“ виставили вимогу: будь що дати нову книгу, журнал, газету. Того й другого не вистачало. Досить згадати 1921-22-23 р., щоб ясно собі уявити всю дійсно велетенську потребу в книзі, що ми спостерігали її. Зрозуміло, що таке становище примушувало друк зосереджувати увагу на кількі-

сному зрості (збільшення тиражів, назв), на шкоду якості. Цей етап початкового розвитку радянського друку треба визнати за перейдений. Тепер немає потреби наводити фактичні цифри росту селянської та робітничої газети, тиражів нашої книжкової продукції то-що. Вони досить відомі читачеві. Ми, без сумніву, досягли того ступня розвитку нашого друку, коли питання про кількість перестає бути актуальне, коли боротьба за тиражі, за нові видання, назви повинна прибирати цілком нових форм. Боротьба за тираж тепер не є основне завдання видавця. Книжний ринок уже досить насичений книгами. За останні місяці ми спостерігаємо навіть деяку депресію, що спричинює не тільки звичайне для літа скорочення попиту, або нерациональну постановку торговельної політики видавництва, які зосереджують свою діяльність переважно на міському ринку, при поганій постановці розповсюдження книги на селі, високими цінами то-що, але ще й тим, що загальну продукцію нашої книги наближається до рівня потреб та матеріальних можливостей, що ними

розпоряджає країна. Сліпе захоплення тиражами без обліку потреб ринку тепер може тільки пошкодити.

БОРІТЬБА ЗА ЯКІСТЬ

За найважливіше завдання стає боротьба за якість книги та газети. В цій галузі ми маємо чимало хиб. Правда, до газет це менше стосується. За останній рік поліпшилась якість газет, — виключаючи робітничі газети, що виявляють деякий застій, — селянські та загально-керівничі партійні газети значно виправились. Поліпшити газету незмірно легше, ніж поліпшити якість книги, бо газету робиться в один день і розраховано на день. Діловитий, спритний редактор протягом тижня має можливість шість разів проробити ті чи інші експерименти що до поліпшення. Зовсім інше книга. Поліпшення якості книги поєднано з великими труднощами, через що ми тут ідемо просто черепашиим кроком.

До того великий попит, що його ринок ставить видавництвам, штовхав на своєрідний ажіотаж у видавничій справі. Видавництва гонились і, на жаль, гоняться й до цієї пори за тим, щоб випустити книжку, що вимагають, мало звертаючи уваги на її якість. Через те книги наші видається надзвичайно погані. Погане технічне виконання, погані гатунки паперу, недостатня літературна обробка, недбала, неохайна редакція, брудна друкарська робота і в додаток — сила силена помилок.

Книгу видається без потрібного обліку читачьких інтересів. Дослідження читачьких інтересів, припасовування до них книжної продукції поставлені надзвичайно примітивно. Ця характеристика цілком стосується й до наших журналів. Нам у свій час уже доводилося відзначати, що виключаючи, і то з нятяжкою, півдесятка журналів, наші журнали дуже поганої якості.

Нам потрібно рішуче поставити завдання поліпшення якості нашого друку. Пора поставити що до якості книги як-найжорстокіші вимоги до всіх видавництв. При цьому, звичайно, головну вимогу треба ставити до змісту книги.

Пора, нарешті, дати книгу грамотну, книгу сумлінно написану та охайно, читально видану. Я не хочу тут демонструвати приклади неохайності та „додавання від себе“ видавництв, бо ці приклади невинятки майже для кожного видавництва.

Ставлення до редакційної проробки видавництвами їхніх видань — найважливіший елемент, що характеризує видавництва. Оцінювати діяльність наших видавництв треба якістю книги, її придатністю, користністю. Видавництву, що піде таким шляхом, треба всіма способами допомогти, такі починання потрібно всіляко заохочувати.

АВТОР І РЕДАКТОР

Нема чого казати, автор сам перш за все відповідає за книгу. Але було б величезною безвідповідальністю наших видавництв, коли б вони намагались перекласти всю відповідальність за зміст тієї або іншої книги виключно на автора або редактора (що іноді фігурує на обгортці на зразок весільного генерала).

Треба вжити всіх засобів до того, щоб редакційний апарат наших видавництв було поставлено на належний рівень. У видавництвах треба цілком компетентних, цілком придатних людей до редакційної справи, людей відповідальних і щоб вони відповідали публічно за цю роботу.

Ми повинні ставити як-найжорстокіші вимоги до авторів. Часто книги в нас пишуть з такою безтурботністю що до предмету, що стає просто-таки совісно перед читачем.

КРИТИКА Й БІБЛІОГРАФІЯ

Тут потрібно широкопри тягнути зброю критики. Попередній перегляд можна впорядкувати в кожному видавництві, утворивши, скажемо, для цього при кожному видавництві особливі редакційні ради з фахівців та знавців певних галузей. Але цього далеко не досить. Крім цього треба як слід поставити критику та бібліографію.

Критика повинна стати за гострий оперативний ланцет в руках партії, що ним

вона завжди була особливо в руках марксистської літератури. Слабо справа стоїть у нас із критикою за невеликим винятком. Що вже спеціальні критико-бібліографічні журнали і ті не задовольняють. Можна як на приклад вказати на такий журнал як „Книгоноша“, що повинен бути за орган марксистської популярної рекомендаційної бібліографії та критики, проте, він фактично мало чим відрізняється від інших журналів, що здебільшого дають безграмотні, поверхові рецензії. Півроку тому було вирішено при відділі друку ЦК організувати товариство критиків та рецензентів, що його потім гадалося знищити, організаційно об'єднати навколо декотрих наших найбільших критико-бібліографічних журналів („Печать і революція“, „Под знаменем марксизма“ та інші). На жаль, поки-що з цього товариства нічого не виходить. Поліпшення критики й бібліографії треба поставити за найважливіше завдання. Треба, щоб кращі наші літератори-марксистки взяли участь у цій роботі. Інакше всі побажання будуть за порожню фразу.

ТЕХНІЧНА БАЗА

В зв'язку з завданням поліпшити якість книг та газет постає справа й що до перебудовування технічної бази поліграфічної та паперової промисловості СРСР.

В цій галузі також далеко недостатньо стоїть справа. Останніми часами дуже багато пишуть, не тільки пишуть, але й роблять низку надзвичайно посутніх кроків що до відбудовування основного капіталу нашої промисловості. Зосереджується увагу трестів на технічному переобладнанні та будівництві нових фабрик та заводів. Тимчасом, в галузі промисловості поліграфічної та паперової в цьому напрямку майже нічого не зроблено. На три чверті своїх потреб Радянський Союз користується папером із-за кордону.

Хіба це нормальний стан в країні, що має як-найбільші багатства сировини? Неймовірно, щоб така країна не зуміла сама себе обслуговувати папером. Мало того — ми повинні добитися, щоб наше паперове ви-

робництво постачало і східні ринки, ринки Малої та Середньої Азії, де виробництво паперу неможливе.

Не менше актуальною стає справа про переобладнання поліграфічної промисловості. За роки війни та революції, приблизно з 1914 року, ще не було скільки-будь великих переобладнань нашої поліграфічної промисловості. Шкода й доводити, що за цей час техніка в Європі пішла надзвичайно далеко, і наша поліграфічна промисловість, що й до війни далеко відставала від Європейської, тепер відкинута від неї на велику дистанцію. Потрібно нагнати цю дистанцію. Поліграфічну промисловість потрібно поставити так, щоб вона могла дати дешеву книгу та газету.

ПІДГОТУВАННЯ РОБІТНИКІВ

Є ще одна галузь, що потребує радикального поліпшення — це підготовка робітників друку. Партійні кадри робітників друку поширюються надзвичайно повільно. Така установа, як ГИЖ, яка що до ідеї повинна стати науковою лабораторією для підготування робітників друку, не вправляється з завданням. Уважніше треба ставитись до цієї роботи й на місцях, де крім політичних літературних робітників, не вистачає й робітників чисто технічних.

Підготування нових кадрів робітників друку — найпосутніша частина загального завдання, та, зрештою, і найрішучіша в боротьбі за якість нашого комуністичного друку. Друк, що зайняв у загальному культурному будівництві нашої соціалістичної держави найважливіше місце, що до якості повинен в найближчі роки стати за найширшу базу культурного соціалістичного перебудовування мільйонів і десятків мільйонів робітників та селян.

І. Вареїк

Р. С. Низка справ, що мають таке-ж актуальне значіння, як, приміром, справи художньої літератури, робселькорівського руху та нащдрук, будуть нами освітлені найближчим часом.

І. В.

Передрукована нами з „Правди“ стаття тов. Варейкіса, накреслює чергові завдання видавничої роботи в союзному маштабі головно на досвіді видавництва РСФРР. Умови-ж видавничої роботи на Україні дещо різняться від таких в РСФРР. Так, приміром, коли Московський Державний Інститут Журналістів потрібує, як зазначає тов. Варейкіс, уважнішого до себе відношення з боку керівних партійних органів, то у нас в УСРР маємо складніше завдання — утворити наово такий Державний Інститут, відсутність якого зле відбивається на роботі поліпшення нашої преси.

Рівно-ж і в справі боротьби за тиражі українські видавництва дещо відстали від російських видавництва. Отже, в цих справах українським видавництвам треба подвоїти зусилля, налагоджуючи роботу. Рента-ж висунутих тов. Варейкісом завдань — боротьба за якість книги, організація відповідальної марксістської критики та инше, а також господарські справи — налагодження й доведення до європейського рівня нашої поліграфічної промисловості та відповідна попитові організація паперового виробництва — в рівній мірі нагальні та не відкладні так для РСФРР, як і для України.

Редакція „Нової Книги“

АДМІНІСТРАТИВНА РЕФОРМА ТА ОКРУГОВА БІБЛІОТЕКА *)

ЗНАРЯДДЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ПОЛІТИКИ

ПРАКТИКА останніх років виявила, що т. з. „обов'язковий примірник“, це-то безплатне постачання книгосховищ всіма виданнями Республіки, що поступають в обов'язковому порядку до Книжкової Палати став міцним знаряддям бібліотечної політики. В умовах недостатнього постачання бібліотек так політико-освітнього типу, як і наукового, право на „обов'язковий примірник“ є для бібліотеки символом розвитку, закладом того, що вона не перетвориться у книжкове кладовище. „Обов'язковий примірник“ инколи змінює обличчя бібліотеки: це він перетворює Харківську бібліотеку ім. Короленка у центр наукової роботи, це-ж він з другого боку, штовхає тисячі читачів до Всенародної Бібліотеки України при ВУАН, примушуючи її застосовувати методи політико-освітньої роботи.

Жадна з держав світу не користується остільки широко обкладанням видавництва потреби культури (чим, по суті, є постанови про обов'язкові примірники), як радянські

республіки. В инш. країнах обов'язковий примірник одержують лише Національні Книгосховища, ц.-т. крупніші книгосховища столиці. Буржуазна держава неохоче вживає заходів, що зменшували-б „свободу“ підприємців в інтересах суспільства.

РОЗДІЛ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПРИМІРНИКІВ

Радянські республіки виникли на уламках централізованої держави, зазнали омани централізації, з якою блиск та розкіш Санкт-Петербурга у всіх галузях роботи (в тому числі й науковій) будувались на злиднях окраїн та „ведмежих“ кутків. „Обов'язковий примірник“ всіх видань Союзу, як основу для створення книжкових центрів наукової та довідної роботи, ми дали в першу чергу всім державним центрам складових частин Союзу й в другу — головним культурно-промисловим центрам кожної з них. Не традиція, а практична рація підказує цю нову форму роботи: наукова робота, як основа виробничої, та наукова робота, що виростає на базі виробництва, потрібують для свого розвитку у відповідних технічних передумовах, головним чином, в існуванні

*) Друкується в порядку обговорення.

книжкового центру. Районування обов'язкового примірника, природно, повинно було збігатись з адміністративно-економічним районуванням країни. Закладання у всіх республіках СРСР Книжкових Палат, погодження їхньої діяльності призвело до того, що це завдання в масштабі СРСР можна вважати за вирішене. Приблизно накреслено „мережу” книгосховищ загально-союзного значіння, що їх постачання покладається не лише на Книжкову Палату Республіки, де є те або інше книгосховище, але і на всі Книжкові Палати Союзу. Хоч-би скільки таких книгосховищ (кількість їхню ще остаточно не встановлено: це — справа 2 Всесоюзної Народи Книжкових Палат), але їх буде небагато й, у всякому разі, менше за ту кількість обов'язк. прим., що кожна Книжкова Палата збирає на території своєї республіки. Так було до цього часу. Обов'язкові примірн., що залишилися після задоволення „книгосховищ всесоюзного значіння” розподілялись по-між крупніших бібліотек республіки. У нас на Україні вони роздавались майже нарівню бібліотекам Головнауки та Головополітосвіти. Никого дарувалося тій або іншій бібліотеці по-за всяким планом (Луганському ІНО — з нагоди заснування, Херсонськ. біб.-ці — з приводу ювілею, іспартові — невідомо з якого приводу). В наслідкові — низка сумнівних питань: чому Херсонська бібліотека (держ. Головополітосвітосвська) одержує обов'язкового примірника, а Київська — також держ. і також Головополітосвітосвська — ні? або — чому бібліотека б. Харківського університету одержує обов'язков. прим., а удвічі більша бібліотека бувш. Київського Унів - ту не одержує? Чому обов'язк. прим. (ц.-т. матеріальна можливість провадити наукову роботу) є у мертвих Кам'янці-Под. та Полтаві й не має у живих Вінниці, Кременчуці; або є в повітових Херсоні, Луганському та нема в губерніяльних — Житоїрі, Чернігіві, Артемовському? — Чому? — Та простісінько тому, що не потреба й план визначали кількість обов'язк. прим., а навпаки доводилося розверстувати деяку кількість об. прим. При такій розверстці не всі рівноцінні бібліотеки були одинаково щасливі. А тому

що в наших умовах (і, напевно, надовго) для бібліотеки універсального типу одержання обов'язкового примірника — це питання життя, то й життя таких бібліотек ставилось, під знаком питання”.

ОКРУГОВИЙ ЦЕНТР ТА БІБЛІОТЕКА

Новий адміністративно-економічний поділ України ставить нові завдання в справі використання обов'язкового примірника. Округове місто стає тим центром, що зв'язує радянський уряд з мільйонами селянської маси. Роль округового міста нечувано зросла. З низки питань установи міста будуть остаточно інстанцією. Керування роботою на селі буде вестись безпосередньо з округового міста. Господарчий і культурний розвиток УСРР поставлено в залежність від господарського та культурного розвитку міст, від їхньої ініціативи, рухливості, прагнення до самопізнання. Недаремно адміністративно-територіальна реформа на Україні припала на небувале оживлення краєзнавчої роботи. Якщо раніше за округове місто часто думала й вирішувала губернія, то тепер цього не буде. Радянському й партійному апарату, радянській суспільності та науці в округовому місті необхідно подати технічну підмогу для виконання завдань, що покладено на них моментом. Такою підмогою й повинна стати округова бібліотека. Такою підмогою вона може стати, якщо буде одержувати обов'язковий примірник.

Висовуючи питання про постачання обов. примірниками видань УСРР всіх округових бібліотек України, зв'язуючи це питання з новою трьохступневою системою управління, ми вважаємо, що немає жадного питання з поточної політики компартії та ради, з якими так чи інакше, а не була-б зв'язана наша пропозиція.

ОЖИВЛЕННЯ МІСЦЕВОЇ РОБОТИ

Ми вже відмітили, оскільки як-найтісніше зв'язано з нормальною постановкою округової бібліотеки одно з бойових питань моменту: — це питання уживати місцеву роботу. Треба додати до цього

лише одно: саме собою уживання місцевої роботи, інтенсифікація адміністративно-господарсько-наукової діяльності не буде мати великого значіння, якщо її буде замкнено до тісних рямців округового масштабу. Її лише тоді буде використано на 100%, коли наладиться живий обмін досвідом окремих округ. Сумський адміністратор, господарственник, учений фахівець повинен урахувати досвід Винницького, Ніжинського, Сталінського й инш. Іменно тут то й прийдеться друкові ту, властиву йому, роль „колективного організатора“, що про нього казав Ленін.

Пригадаємо, як гаряче одстоював В. І. Ленін потребу широкої інформації населення про діяльність радянських органів, друкуючи звіти та безплатно розповсюджуючи їх по бібліотеках. „Це друкування звітів“, казав він (з промови „Про економ. органи на місцях“ у 1921 р.)— „перетворення їх у доступні для широких мас населення й зосередження їх у кожній, навіть повітовій бібліотеці, повинно стати корисним при правильному скликанні позапартійних конференцій для того, щоби притягати ширші маси до роботи господарського будівництва“.

Центром цієї організаційної роботи радянського друку й буде округова бібліотека — при достатній повноті постачання. Єдина можливість досягти такої повноти — це постачання обов'язковим примірником.

ЗМІЧКА З СЕЛОМ

Ми переходимо до основного політичного гасла, поєднання з селом. Ми знаємо, яке значіння надається нашій просвітній роботі між иншими заходами, що скеровані на закріплення поєднання. Єдиний політосвітний центр на селі — сельбуд зі своєю бібліотекою та хатами-читальнями має відіграти велику організаційну та пропагандистську роль, що виходить далеко за рямці „культурництва“. Про це говорилися не один раз (можна нагадати, напр., промови Н. К. Крупської й Л. Д. Троцького на бібліотечному з'їзді). У нашій системі бібліотечна робота на селі не відривається від міської роботи. Ми маємо струнку бібліо-

течну мережу й для нормальної роботи периферії цієї мережі повинні бути поставлені, особливо добре, округові бібліотеки, як пункти, що зв'язують низові бібліотеки з керівничим всеукраїнським центром. Широка постановка методичної роботи, керування роботою низових робітн. та селянських бібліотек для округової бібліотеки можливо лише в тому разі, коли в її розпорядженні буде вичерпливий книжковий матеріал.

По 8000 книжкових та журнальних одиниць на ближчі роки — те, що міг-би дати об. примірник нашим бібліотекам — могли-б бути „живою водою“, що воскресила-б наші без кінця кволі округові бібліотеки й поставила-б їх не на словах, а на ділі — на чолі округових бібліотечних об'єднань, перетворило-б їх у центр притягнення для сельбудів, хат-читалень, зробила-б їхній зв'язок практично необхідним, постійним та сталим. В разі можливості знайомитись зі всією новою літературою по обов'язковому примірнику, ті незначні кошти, що все-ж таки одержуються з державного чи місцевого бюджету, можуть цілком піти на придбання масової літератури для пересувних бібліотек, колективного абонементу, видачі додому то-що.

УКРАЇНІЗАЦІЯ

Зупинимось на третьому з основних гасел дня — українізації. У бібліотечній справі України, українізації, звичайно, не повинна звестись до зміни вивісок, плакатів та прослухання бібліотекарем курсу укр. мови. Треба українізувати книжковий склад наших бібліотек, в яких укр. книга (див. ст. тов. Пилипенка у „Новій Книзі“ ч. 4 — 6) складає від 0,02% до 13%. Два об'єкники Головполітосвіти, правда, рекомендують „набувати всі книжки й періодичні видання укр. мовою, що виходять знову, але тут-же скромно додають — „по мірі можливості“. А ця „міра можливості“ в умовах роботи багатьох у округових бібліотек, хоча й надзвичайно еластична, але-ж зараз не має нахилу до поширення. Майже з певністю можна ска-

зати, що жаден з усіх видів бібліотек не забезпечений остільки мало, як округові міські бібліотеки. Якщо клубні бібліотеки постачаються літературою із коштів профспілянських культурфондів, якщо сельбуду все частіш постачаються спеціальними бібліотечками через Центр. Упрсельбуд, то на постачання міських бібліотек коштів не відпускається ані по держ., ані по місцевому бюджету. Вони ведуть здебільшого мізерне існування, постачаючи своїх читачів старою — добре, якщо нешкідливою літературою та коли-неколи матеріалами, що їх придбалося в зв'язку з різними агіткампаніями. Коли відпускаються з місцевих коштів гроші на придбання нової літератури, бібліотекарі, інколи навіть не зле навмисне, а просто психологічно зв'язані всією своєю попередньою довголітньою роботою, купують в першу чергу книжки російською мовою. Тим більше, що здебільшого основні праці керівників компартії, Комінтерну й радвлади опубліковано рос. мовою й досить довго вже чекають поки перекладуть їх на мову українську. Тут не можна допомогти ані обіжниками Головополітосвіті, ані закликами до Оквриконкомів. Для того, щоб українізувати бібліотечну мережу, треба залити її основу — 42 округові бібліотеки України — міцною хвилею української літератури. Якщо навіть припустити, що лише 50% комплекту, що його може удержати округова бібліотека в порядкуві „обов'язкового примірника“, буде українською мовою, то і в цьому разі перший-же рік дасть кожній з окр. бібліотек по 4000 книжково-журнальних одиниць з укр. мовою. Для більшості бібліотек ця кількість перебільшує весь що є запас української літератури. Можна собі уявити, як оживить і оскільки збільшить це „омоложування“ бібліотек український актив читачів? Яке зворушення в бік українзації воно викличе в колах бібліотечних робітників, що в великій своїй частині тільки тепер зазнають як слід з новою українською радянською книгою. Та й друга половина мовою нацменшостей в значній частині буде відбивати господарський, адміністративний та культурний стан України і стане в пригоді,

як матеріал до українознавчої роботи бібліотек.

РЕВОЛЮЦІЙНА ЗАКОННІСТЬ

Не треба довго зупинятися над питанням прозначіння засобу, що тут пропонується — постачання округових бібліотек України „обов'язковими примірниками“ для справи зміцнення революційної законності. Тут ролю правничого Лікнеп'у відіграє та частина „обов'язкових примірників“, що, звичайно, вважається за „бросову“, непотрібну: всякі постанови, розпорядження, протоколи засідань. Надавання можливості кожному громадянину зазнайомитися у окр. бібліотеці не лише з радянськими законами, але й адміністративними розпорядженнями, директивами та планами наших освітніх відомств, партійних, професійних, кооперативних організацій, можливість перевірити за цими матеріалами законність та доцільність вчинків місцевих робітників — все це допоможе викрити або попередити не одну „Димівку“.

ІНТЕРЕСИ ВИДАВНИЦТВА

Чи може засіб, що оце пропонується, хоча-би в будь-якій мірі відбитися на інтересах наших видавництв? Ні, і ось чому: збільшення кількості обов'яз. примірників на 42 зовсім не відіб'ється на тих видавництвах, що друкують свої видання в кількості декількох тисяч примірників. При великому тиражі ці зайві обов'язкові примірники будуть надруковані друкарнями в додаток до тиражу безплатно, за рахунок того паперу, що відпускається на „бракування“. (Так воно й є зараз). Головні наші видавництва, щоб популяризувати свої видання, розсилають і зараз безплатно, „для одзиу“ до 300 примірників з кожної назви редакціям газет та журналів, установам та окремим товаришам. Цієї мети буде швидше досягнуто, якщо деяку частину з таких примірників „для одзиу“ попаде до бібліотек. Одзиви бібліотек та маси читачів, що керуються ними, можуть принести не менше користи, ніж одзив того або іншого члена

колегії Наркомату. (Тут, мимохідь, виникає думка про потребу зв'язати з окр. бібліотекою бібліографічні відділи окр. газет—досвід, що його вже пророблено в Одесі). Чи гублять що-небудь видавництва на втраті покупців? Звичайно, ні! Погане те видавництво, що розраховує на продаж 42 примірників, а не на продаж тисячів. Допомогти ж видавництву розпродати добру книжку в тисячах прим. можуть бібліотеки, що своєчасно з цією книжкою зазнайомляться по обов'язковому примірнику. Візьмемо наші журнали, що, звичайно, виходять кількістю 2—3 тисячі. Не секрет, що з них немає жадного бездефіцитного. Жаден журнал ще не досяг свого справжнього тиражу. Справді, більш користи офірувати з нерозпроданого лишку по 42 прим. й тим придбати для журналів декілька тисяч читачів—на майбутнє, може, з передплатників й покупців, а ніж збільшувати кількість кульків і т. и виробів з журналів, що запродані „на вагу“. Але є видання із зовсім незначним тиражем. Може бути, що на них відіб'ється збільшення книжкового податку? Поглянемо, які книжки видаються дуже незначною кількістю: це або офіційні видання та труди Наукових Інститутів, що призначені не для продажу, а для інформації, або ж editions de luxe—видання для аматорів, розкішні видання. У першому разі можливість розіслати видання без всяких зусиль та затрат по 42 книжковим центрам лише зрадує видавництво, у другому „книжковий податок“ поділятиме принцип усіх інших радянських налогів: обкладання в першу чергу й в більшому розмірі не речей широкого споживання, а речі розкошу.

ТРЕБА ДОБИВАТИСЯ

Треба добиватися й добиватися того, аби газети та книги, як правило розподілялись даремно лише по бібліотеках та читальнях, за їхньою мережою, що правильно обслуговуватиме всю країну... „Тоді нарід

у сто разів дужче, швидше, успішніш посуне до письменности, до світла, до знання!... Писав В. І. Ленін у 1921 р. й висловлював певність, що ми зможемо дати народові по 2 прим. на кожну з 50.000 бібліотек та читальень всіх необхідних класиків всесвітньої літератури, сучасної науки, сучасної техніки...

Ця програма залишається й на зараз нашої керівничою програмою. Але на шляху соціалістичного будівництва у книжково-бібліотечній справі ми можемо зараз поставити цілком здійсниме завдання меншого масштабу: зробити 42 округові бібліотеки України центрами зосередження українського друку.

Декрет РНК „про приватні видавництва“ від 18 жовтня 1921 року вже подбав про те, аби розв'язати це питання. Пакт 1-й цього декрету (що, до речі, здається, ще не загубив своєї юридичної сили) зобов'язує видавництва „віддавати Всевидаву для розповсюдження між державними бібліотеками безплатно сто прим. зі всіх видруктованих видань“. Цього пакта не було переведено в життя, не було -бо технічного апарату, що міг-би його реалізувати. Тепер такий апарат є в особі Управління справами літератури й видавництв та Української Книжкової Палати при ньому.

Централізоване систематичне безплатне постачання округових бібліотек України всіма виданнями Республіки—справа цілком здійснима. Її перспективи створення в кожному округовому місті центра довідної, наукової, літературної роботи, підпори для проведення на культурному фронті основних політичних завдань неодмінної бази для буйного розквіту творчості місцевих сил, творчості мас читачів, що прилучаються „до письменности, до світла, до знання“—варті того, щоб зробити її (справу) одним з чергових завдань нашої бібліотечної та просвітньої політики.

М. Годкевич

ОГЛЯДИ й РЕЦЕПРАТИ

LEXICA СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ СЛОВНИКИ ПРАКТИЧНОГО ВЖИТКУ

НАДТО широка тема не дозволить спинитися на всіх явищах даного гатунку. Минаємо термінологічні словники, що вимагали б окремої статті.

Не будемо довгий присвячувати уваги також словникові Грінчєвому — ця капітальна праця, mimo того, що потрібувала б тепер багатьох доповнень, ба навіть виправлень, зостанеться й зостанеться на довгий час єдиною, єдиним Пешагом ом української мови.

Нашим завданням буде розглянути, головним чином, словники, що вийшли з 17-го року і то тим докладніше, що ближчий своїм виходом словник до нашого часу.

Із словників 17 року можна б ізгадати сумним словом дві книжки Терпила, як похеньку, на швидку нитку сшивану працю, що її тепер вилучено з продажу і продається тільки на вулицях як „Полюний український словарь вместо рубля за пять копеек“.

Децю уважніше треба поставитися до праць Іванницького-Шумлянського та Дубровського. Словник Іванницького-Шумлянського (два томи: А-О, П-Ө, видання Подільської Народньої Управи Виниця, 1918) через довгий час правив і править і по цей час за головну підручну книгу для перекладачів газет, брошур і т. и.

Складачі словника використали добре словник Комарова (Уманець і Спілка), дали як на свій час дуже повний російський текст й позоводили чимало нових перекладів нових проти Уманця. Така повнота словника й спричинилася до широкого його вживання.

Однак же словник має чималесенько, остільки, що тепер його перевидати було б мабуть річчю нецільною. По-перше, використовуючи Комарова, Іванницький і Шумлянський механічно перенесли силу етнографічного російського матеріалу, раз-у-раз абсолютно неактуального, а часом і попросту зайвого. Цей матеріал Уманець і Спілка взяли (і взяли некритично) з Даяля.

Поясню свою думку прикладами з словника Іван. Шумл. Беремо наосліп стор. 148-149. Маємо приміром такі слова (російські): *серединой, серпанка, серпанка, сжидаться, сизоврат, сизожелезний, сибейка, сизяк, синель, сисеть, синета, синончик, синюха*, що з них пересічний росіянин-інтелігент половини ніколи не вживає, а половини геть не розуміє.

По при цьому в словнику немає таких слів як *луд, сдобный, лулмет, промотать, прокат* і т. д., не згадуючи вже за сучасні, революційні, новітні слова. Якби словник міг-би претендувати на цілковиту повноту, згадані вище слова можна було б виправдати. Але словник геть не повний, а саме практичний; отже слова ці становлять суттєвий баласт у тексті. Добре розуміючи, що русько-український словник має дуже спеціальні завдання а саме — не *служить* тому, хто не знає російської мови, а знає українську для читання *російських текстів* (як-то править, скажемо, словник німецько-український), а *дати* спомогу перекладачеві одшукати потрібний вітіаток українського слова, складачі, однак, механічно списуючи російський текст, не взяли цього головного завдання під увагу.

Хибує також частина перекладова. Російські дієприкметники передаються, оком не моргнувши, формами на — чий. У багатьох випадках намість українських даються російські слова; точніше сказати автори намагалися подати стемениніський переклад даного слова й не знаходячи подєкки того самісного вітітку в укр. мові, подавали створене на російській штаб „точнее“ слово; що правда на це саме хибують мало не всі наші перекладачі, намагаючись *буквально* передати російський текст. Нарешті, це одна хіба, вже чисто практична, що її словник поділяє із словником Дубровського.

Рідше ніж у Дубровського, але може ще недоцільніше, подібуємо в Іван. Шумл. величезні гнізда слів для перекладу одного російського. Так слово *палка* має 55 перекладів, при чому з них очевидно, три чверти непотрібні зовсім, а четверть треба було розмити по інших словах (*жезл, рукоятка, посох, кошовище, топорище, тичка, шест* і т. д.). Справді, чудно було б чекати, що читач шукатиме єпископського *жезла* чи *топорища*, під рос. словом „палка“, тим більше, що ці слова своїм робом у словнику є.

Оця хіба ще куди яскравіше позначається на словничку В. Дубровського (Словник московсько-український. Вид. „Рідна мова“, Київ, 1918 р.). Тут приміром на „метель“ знаходимо без ніякого розрізнення вітітків 34 слова.

Але треба сказати, що й ця стаття цього словника інакша, ніж словника Іван.-Шумлянського. Його кращій склав знавць мови і дбав головне про те, щоби якомога більше завести перекладових варіантів. Для буденного вжитку словник цей менше прийдеться, ніж словник Іван.-Шумл.; за те ж він у великий може стати послугою для доброго перекладача, що не потрібує пояснювати собі вітітка одного слова, а хоче мати багатий *вибір* слів.

Також і словник Дубровського має слова рідко вживані або й геть не вживані в сучасній літературній російській мові, але число таких слів значно менше від числа їх у Іванницького-Шумлянського.

Російські дієприкметники Дубровський намагався перекласти суто-вкраїнськими формами, трохи зловживаючи при цім формами на *-альний* і *-довий* і старанно уникаючи форм на *-учий, -ючий*.

Вбачаємо в цьому до деякої міри ту саму тенденцію, що за не згадано вище: за вську ціну *стемениніський* передати російське слово, хоча б уся стаття української мови протестувала б проти такого перекладу в даному разі.

До хиб словника Дубровського слід зарахувати також тенденцію українізувати з нечужою мовою слова, напр., *мириад* передється *сила, тьма**, хоча безпереч треба б зоставити й саме грецьке слово.

У протилежність Іванницькому й Шумлянському, Дубровський старанно уникає перекладати російське слово спозвучним (слухніше ісографічним) українським і при цьому почасти одкидає притаманні українським слова, захоплюючись занадто своєрідним лексикографічним шовінізмом. Так приміром „*чашица*“ не має

перекладу „чашка“, а бачимо тільки сумнозвісну „Филіжанку“. Взевши під підозру англійське слово „чек“ (check), Добровський перекладає його „близець“. *Чекочова книжка* мусить бренті українською мовою — *близцева книжка*! На „*хрокодила*“ знаходимо переклад „*кокоридл*!“ (!). Так саме як і Іванівський - Шумлянський, словник Добровського перестарів і новітніх слів не має. В тім спокійна вартість словника Добровського заріз, мабуть, вища від вартості словника Іванівського - Шумлянського: для недосвідченого перекладача вони обидва мало годяться, а для вправного робітника, що знає українську мову, може стати в пригоді з цих двох тільки словник Добровського. В діжку службу він може одслужити саме перекладачеві белетристичних творів, віршів і т. п. і що до цього годин майже замінити соціальний словник *Уманця й Спілки*. На багатьох нових українських прозаїках, і саме на найкращих, позначився вплив цього словника.

Останніми часами поширився через дешеву ціну й малий розмір словник видавництва „Час“, перевиданий декілька разів Д. В. У. (Практичний російсько-український словник. Видання друге (третє) Д. В. У. 1924). Словник містить у собі також найголовніші правила правопису й граматичні таблиці. За винятком одних додатків словничок нічого не вартий. По-перше російський текст і цілком неповний і цілком неповправний. По-друге, перекладача частина шкунтилає на всі чотири. Докладніше про нього див. нашу рецензію в „*Новій книжці*“ за 1925 рік, ч. 2; а тут додамо, що не то для серйозної роботи, а й для потреб абиякого службовця з що найбільшійшим запасом слів і найскромнішими вимогами він абсолютно не придатний. Доля цього словника буде, дискредитувавши про службовців і всіх інших споживачів цього словника українську мову й українську книжку, розбазаритись, як це сталося зі словником Терпила на вулиці. Досі ми розглядали найуживаніші русько-

українські словники. Треба де-що згадати ще за українсько-руські словники нашого часу.

Вище ми вказували, що словник Грінченка де-що неповний і де-що неповправний. Означе треба було-б багатьох літ, щоби виправити й доповнити таку капітальну й солідну працю, пам'ятник величезної трудливості й великого знання. Нові матеріали, що з'явилися по виході цього словника, матеріали старі, що їх не мав змоги до краю використати вчений, дуже змінили-б поверхове обличчя словника, але вимагали-б, як сказано, величезної, ніданої роботи. поки-що нам треба хоч використати добре грінченківський матеріал, чого ще й досі не зроблено.

Українсько-російський словник Добровського мало дає нового проти Грінченківського — газетний та книжковий матеріал у цьому словничку майже не використаний. Новіший словник *Л. Савченка* ще слабший за Добровського.

На черзі праця: використавши добре газету й популярну книжку скласти на підставі Грінченкового словника практичний українсько-руський словник, викинувши багато слів, що їх тепер не здобався у жадній книжці, у жадній газеті, викинувши слова недавно позичені з чужих мов і додати нові значіння слів.

Але й такий словник не зможе ніяк усунути потребу в словничку Грінченка. Доведеться очисляти ще не один раз перекладати Грінченківський словник і то без ніяких змін, бо редгування його одбрало-б силениу часу й кваліфікованої роботи й одсукуло-б видання найменше на декілька років. Перевидання Грінченківського словника мало-б величезне практичне значіння в справі доцільної українізації радянського й поліпшення мови газети й книги.

Про словники німецькі, латинські й т. и., також про термінологічно-іншим разом.

М. Йогансен

Редакція подає до відому читачів, що за останніми відомостями Наркомос України ухвалив замовити за кордоном більш кількості видрукованих Вид-вом „Українське Слово“ в Берліні 1924 р. словників — Грінченка та Уманця й Спілки.

СПРОБА МАРКСІВСЬКОГО ПЕРЕГЛЯДУ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

БОРЬБА СВІТІВ

В ІСТОРІЇ суспільно-економічних дисциплін матеріалізм займає першорядне місце й легко відзначає шалені натиски буржуазних ідеологів і мислителів. Зовсім ніяк не стоїть справа в історії мистецтва. Тут представники старого світогляду почували себе ще досить добре. Це пояснюється тим, що марксистські сили до останнього часу направилися в галузь суспільно-економічних наук, а проблемам мистецтва з їх специфічними особливостями не давали досить уваги. Тому дуже цікава спроба В. Корка проробити пильну марксистську аналізу історичного розвитку української літератури.

НОВА КЛАСИФІКАЦІЯ ІСТОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ

Старі дослідники історії літератури трактували її незалежно від економічної бази тієї доби, яка утворювала її чи інші літературні течії. Вони розглядали історію літератури, яко ланцюг явищ, що зв'язано з певними „деїними етапами“, „школами“, „течіями“, і, звичайно, „геніальними творцями“. Згідно

з цим історія літератури мала свої власні доби, які встановлювано залежно від певних літературних шкіл: псевдо-класична доба, доба романтизму, романтизму й т. д. В. Корка у своїй книзі „Нарис історії української літератури“ (ДВУ, 1925) бере на себе остільки-же вичає, як і трудне завдання розглянути історію літератури в нерозривному зв'язку з усім соціально-економічним поступом укр. народа.

Він встановлює для історії укр. літератури таку схему: доба родового побуту, доба раннього феодалізму, доба українського середньовіччя, доба торгового капіталу, промислового й т. д., закінчуючи добою пролетарської диктатури.

НАСЛІДКИ ПЕРВІСНОЇ ІДЕОЛОГІЇ В НАРОДНІЙ ПОЕЗІЇ

Первісне людство на певному ступні свого розвитку приймає родову організацію. Первісне суспільство творить свою ідеологію шляхом обожествлення сил природи, тварин і навіть рослинного царства. У народній поезії, у дитячих іграх, у багатьох звичаях філологія пізнає всі рештки,

пережитки родової ідеології. Дитяча „інсценівка“ „А ми просо сімлі“ є нічим іншим, як пережитком священної пісні, що пошквляла землеробське божество — „Діа-Лада“. Піла низка дитячих гір зберігає аскрипний вплив первісного тотемізму. Розповсюджені „колядки“ є пережиток культу природи. Мітичні істоти русалки, водяники, лісовик, та інші ведуть своє походження саме з первісних часів. Кажка, та сама казка, без якої майже жадна дитина не хоче заснути, є перша спроба первісної людини відіграти свої прагіння, вірування її мисли у форму оповідання.

Все це є рештки ідеології родового побуту. Де-ж коріння цієї ідеології, під впливом яких чинників вона складалася? — Виключно під впливом слабого розвитку витворчих сил, через що людина була цілковито під владою зовнішньої природи. Та влада природи доседа до того, що людина її шанувала й своє схилення перед нею виявляла в обожовуванні її.

ЛІТЕРАТУРНІ ПАМ'ЯТНИКИ ФЕОДАЛІЗМУ

Розвиток витворчих сил, перехід до систематичного землеробства мали за наслідок руйнування родового побуту й зміну його зачатками феодальної системи. У суспільстві виділяється каста жерців і феодалів. Стара ідеологія перестає відповідати новому ладові життя.

Починається шукання нової ідеології, утворюється релігія, за підвалиною якої є феодальний принцип — монобожжя. Але коли розвиток феодального устрою приносить до організації єдиної держави, да чолі якої стоїть одна особа — князь, поганська релігія відстає від зросту суспільства. На зміну їй приходить християнство. Вітлення християнства в народ, стало життєвим завданням феодального устрою.

В наслідок цього література цієї доби носить яскраво виявлений релігійний характер — християнська релігія змінювала підвалини феодального ладу, література було направлено на поширення й зміцнення християнства.

До нашого часу збереглася низка пам'яток цієї доби, як ось: „життя святих“, хроніка, літописи й ин.

Крім релігійної літератури феодальна доба створила у XII в. „Слово о полку Ігореві“. Це „слово“, що є одною з найяскравіших пам'яток феодального устрою, являє собою типову лицарську поему, яка має багато спільних рис зі зразками лицарської літератури зах. Європи. Автор „слова“ — палкий захисник феодального устрою й палкодолюбний князь — васалів Київського князівства-суверенів. Характерні риси феодалізму були невідмінно в торгівля невідмінниками. Це має яскраве відображення в „Слові“, де автор говорить про те, що могли-би невідмінники коштувати ногат, а невідмінник різань (дрібні грошові одиниці XII в.). Взагалі кожний рядок „Слова“ насичено феодальною ідеологією. Недурно існує думка, що „Слово“ було написано з замовлення Святослава, який мав на думці за його посередництвом організувати громадську думку для походу феодальної козаччини проти половців. У всякому разі ясна тенденційність цього високо художнього твору не підлягає сумніву.

НОВІ ЧАСИ — НОВІ ПІСНІ

Поробивши пильну аналізу народної поезії й літератури українського середньовіччя, В. Коряк переходить до доби, коли виник і розвивався торговельний капіталізм. Торговельний капіталізм переробив на свій лад весь устрій громадського життя.

В центрі економічної діяльності стала торгівля. Народня творчість відгукується на змінені форми суспільства й утворює цикл чумацьких пісень. Поява великої кількості чумацьких пісень є неминуча данина, яку народня творчість повинна була платити новим соціальним лейт-мотивам.

Доба торговельного капіталізму ознаменувалася на Україні явищем величезної класової ваги — закріпаченням селянства.

Загострена класова боротьба, обурення селянства, його переживання — поклали яркий відбиток на народню поезію й довели до утворення циклу кріпацьких пісень.

Ритуючись від соціальної несправдливості, частина найактивнішого селянства йшла на великий шлях. Наслідком цього ми маємо серію пісень розбійницьких.

КОТЛЯРЕВСЬКИЙ І „КОТЛЯРЕВИЦНА“

Котляревський (1769 — 1835) був семінарист, офіцер, урядовець, кавалер ордена св. Анни і кріпосник.

Життєвий шлях Котляревського припав до доби, коли ліквідувалося рештки української незалежності. Приблизно за цього періоду було зліквідовано гетьманат, було зруйновано Січ, відбулася реорганізація козаччини. Таким чином, творчість Котляревського розвивалася під враженнями агресивності царської Росії й політичного відмирання України. Під впливом частково цих настроїв, Котляревський пише свою „Енеїду“ — сатиру на українське панство. Деякі дослідувачі бачуть в „Енеїді“ зародки народництва, але В. Коряк зазначає, що „Енеїда“ говорить зовсім не про селянство: її сюжетом є побут середнього панства й кріпкого козацтва кінця XVIII віку.

Громадське становище Котляревського відбилося на його творчості. В його творях ясні вказівки на характерну рису автора — російський патріотизм, з'єднаний з монархічними симпатіями.

Котляревський дивився на світ, що його оточував, очима людини, яка належить до пануючої класи. Але в той-же час він був і українофіл, представник пригніченої нації. Ці два протиріччя довели до певної синтези, до т. зв. „котляревщини“ — Котляревський використовує українську мову й сатиричний нахил своєї творчості не для народу, а для панства, — правда, того панства, яке відзначалося ліберальною думкою. Це використання мало за наслідок оформлення серед передового панства українського патріотизму, українофільства, що було сумісне з російським казенним ура-патріотизмом.

ПОМИЩІЦЬКО-ДВОРЯНСЬКА ПЛЕЯДА

Українські поміщицько-дворянські кола висунули цілу низку літераторів. Видатнішими з них були: Квітка — Основ'яненко, Гребінка, Гулак — Артемовський, Маслович.

Маслович писав штучні вірші, в яких малював не селян, а солов'яків „пейзажів“. Його поезію наскрізь насичено поміщицьким духом.

Гулак — Артемовський в перші роки своєї діяльності виявляв українофільські тенденції, але потім убоявся що вони можуть не гаразд відбитися на його службовій кар'єрі, зовсім змінив характер своєї творчості й зробився завзятим представником російського патріотизму. Він почав писати такі льокальсько-реакційні твори, що могли-би бути почесними й для першого-ліпшого міколовця ого жандарма.

Квітка — Основ'яненко — сам дворянин і поміщик — наскрізь перейнятий ідеологією своєї класи. Класова мораль яскраво відображається у низці його творів. Вище зазначено він малює самими ідеальними фарбами — у протилежність урядовській дрібноті. В. Коряк низкою ілюстрацій доводить, що „з Квітки був монархіст, російський патріот і прихильник кріпацтва...“ Не відстає від нього й Гребінка — „малоросійський“ апологет єдиної невідомої Росії, який, перекадаючи на українську мову Пушкінську „Полтаву“, вклав в уста „матєжного“ Мазепи цілком пристойні, „благонадежніє“ слова.

СПІВЕЦЬ НАРОДНОГО ГНІВУ Й ЖАЛОБИ

Українське селянство, двічі пригнічене (класово й національно), висунуло геніяльного Тараса.

Шевченко, спочатку своєю літературною діяльністю йшов одним шляхом з представниками української інтелігенції. В цей період для нього характерна ідеалізація ретиманщини й козаччини.

Але Шевченко був син пригніченого селянства й він залишився вірним своїй класі. З Шевченка виріс патетичний пророк Повстання, суворий ненависник кріпацтва й царату, непримиренний революціонер, що глибоко вогняним віршем гнобителів — царя, панів, і попів.

Творчість Шевченка пройшла через кілька етапів

і ця обставина дає принцип українській буржуазній пробації виявити його творчість, якої співзвуччя з ідеологією. Вони, с присорбленим, обходять ті його боки, від яких палає полум'я класової ненависті. В. Коряк з цього приводу наводить відому думку Ізача про те, як буржуазія, «канонізує» небезпечних для неї мислителів, викладаючи в той же час революційний зміст їхніх настанов.

Пильною аналізою творчості Шевченка, яка яскраво малює вселенську постать поета-революціонера, закінчується перша частина «Нарису історії української літератури» — частина, що охоплює за термінологією автора «Літературу передбуржуазну». Чекаємо наступних випусків цієї праці.

Б. К.

ЩО ДАВ ОСТАННІЙ РІК ШКІЛЬНИМ БІБЛІОТЕКАМ

ДІТЯЧА література живе стільки, скільки існує та система виховання поколінь, знаряддя якої її утворює.

Утворення нової дитячої літератури не може, хоча й природно, йти одночасно з утворенням нової педагогіки.

Піонерський рух, дитбуд, трудшкола — величезні досягнення радянського виховання, стали масові і їхні гасла широко відомі населенню, а їхні завдання іскрились для письменників.

Тому тільки минулий рік можна вважати за перший рік існування радянської дитячої літератури: він дав, порівнюючи, найбільше за всі роки, як до революції, так і в її часи.

Піонерський журнал «Червоні Квіти» дав до 30 книжок; виходить щотижнева газета «На Зміну». Революційні письменники звертають увагу в своїй творчості на дітей. За приклад можна взяти поета П. Тичину, що дав піонерам дві народні казки в соціальному освітленні, поклавши їх на музику своїх віршів: «Дуластик» та «Івасик-Телесик». В. Поліщук дав поему «Пашулюк», що не стільки є «для», скільки «про» дитину, й окремі уривки своїх творів, як і В. Сосяюра мистів у «Червоних Квітах»; Дніпровський дав поему «Добридень, Ленін» що її всю зрозуміють старші піонери, І. Сенченко, О. Копиленко, А. Панів, Т. Степанов та інші дали по кілька творів в журнал.

Революційні та інші свята в установах Союзу та інших культурно-освітніх закладах одержали свою різноманітну політичну книжку.

1. *Водолаженко, О. та Єзерський, М.* «Жовтень». Збірник для юнацтва. ДВУ. Стр. 163. ц. 75 к.

Старанно використовували складачі всі матеріали, придатні для піонерів, а в тім книжка трохи засерйозна для підлітків середнього розвитку.

2. *Панченко, М.* «Червоні Свята». Читанка — декламатор для дітей. ДВУ. Ст. 326. Ціна 1 руб. 35 коп.

3. *Панченко, М.* «Жовтневі квіти». Читанка — декламатор для дітей. Ст. 68, ціна 35 коп.

Друга збірка швидко вся увійшла в першу. Для того, щоб заповнити розділи, упорядковик довелося не вважати на добірність в художньому розумінні твору —

Мистичи нижче показавши В. Черемиченко, Редакція зазначає, що вона не погоджується з поданнями в ньому окремих оцінками деяких книжок. Отже, вважаючи справу добору дитячої літератури справою не лише актуальною, але й надто складною для окремої людини — Редакція закликає митців-працівників на полі роботи з дітьми — вчителів, бібліотекарів та особливо керівників піонерських груп — поділитися на сторінках «Нової книги» практично перевіреними думками, що до вартості поданих в покажчиків книжок та загалом сучасної дитячої літератури

неминуча хвиля всіх майже подібних збірок. Одночасно є в такій збірці й багато корисного: піонерським, комсомольським і вчительським колективам дає широку можливість використати всі літературні матеріали, що був розкиданий по газетах, журналах та інших збірках.

4. *Яновська, Е.* Чому ми святкуємо червоний жовтень? Вид. 2-е. Стр. 57, ц. 30 к. Популярно і з ширим чуттям розказано історію російських революцій. У дитячій книжці має успіх.

5. *Будяк, Ю.* Жовтнева казка. Дитяча музична п'єса-ферія на 1 дію. Т-во «Час». Ст. 20. Ціна не означена.

6. *Будяк, Ю.* Під промінням червоного жовтня. П'єса на 1 дію. «Книгоспілка». Ст. 25, ц. 25 к.

Автор, коли зв'язати творчість, представник сентиментально-буржуазної педагогіки, що визнає за корисні, фантастичні твори для дітей. В музичній п'єсі — жадної ноти. Те саме, що й до світоглядів для «Жовтня»: «Народився жовтень — царь. Він як сонце вічно сьє — кармазіном світ вкриває й бурхє як пожеж». І ще... «Царем світу величається, анім жовтнем називається». Дієві особи: 1) Голос Духа замомглиний. 2) Хола гори, гоґоси придурених людей, свист і шум бурі... Як бачимо, справа не для піонерського мозку.

7. *Панченко, М.* «З Леніном проти бога». Читанка з художнього антирелігійного письменства. «Червоний шлях» 1924, стр. 186, ц. 1 руб.

Читанка має передмову С. Пилипенка, що дає вказівки художньої протирелігійної агітації.

8. *Осіпін свята** (Спаса, Пречиста, Покров).

9. *Зимові свята та поєсти**.

10. *Різдвяна казка**.

11. *Як виникли церковні свята**.

Ці книжечки увійшли в «Бібліотеку малописьменного» й видруковані вид-вом «Червон. Шлях» 1924; кожна має 10-16 стор. і коштує 5 або 7 коп. Написані чудесною селянською мовою, зрозумілі й змістовні, вони кріпко запалають в пам'ять читачам.

12. *Червона ялинка**. Збірник червоних колядок, пісень та іспівовок. Стр. 24, ц. 15 коп.

Для школи в зміни вакції книжка цікава й корисна.

13. *Воронець, А.* „Дев'яте січня 1905 року“. Збірник для читання в школах малолітських дітей. ДВУ. Стор. 94.

Хоч збірка й складено для дорослих, а ми його радимо й школам придбати: новий, цікавий матеріал, легка, ясна мова, великий шрифт.

14. *Горький, М.* „9-е січня“. Військо-ред. рада. Стор. 25, ціна не означена.

Старшим піонером зрозуміла, молодшим треба читати з учителем чи проводирем.

15. *Епік, Г.* „Дев'яте січня в клубах молоді“. „Черв. шлях“. Стор. 67, ціна 30 коп.

Матеріал взято новий, переважно з творчості комсомольців, і тим цікавий. В школах-семіятках для бібліотек старших груп цього збірки місце повинно бути.

16. *Воронець, А.* „Ленін і діти“. ДВУ. Збірник для дітей. Стор. 81, ціна 45 коп.

17. *Воронець, А.* „Вінок на могилу Леніна“. Збірка для дітей. Харків, 1925 р., ст. 52, ц. 15 коп.

Старанно, добайово рукою зібрано матеріал, що може стати у великій пригоді при святкуванні сумних роковин. Книжка ціна так для індивідуального, як і для групового читання.

18. *Одинець, Г.* „Як ховали В. І. Леніна“. „Шлях освіти“. Ст. 15, ціна 10 коп.

Автор — відомий селянин-революціонер, член Селянського Інтернаціоналу, був сам на похороні Ілліча й усе, що чув і бачив, коротко переказав.

19. *Волжик, В.* „Малий Такас“ (Великий бунтар). П'єса для дітей на 2 дії. „Книгоспілка“. Стор. 31, ціна не означена.

20. *Волобуєв, П.* „Мені тринадцятий минуло“. П'єса на 1 дію. „Книг.“ 1925, вид. 2-е. Ст. 15, ц. 15 коп.

21. *Зайчківський, Д.* „Тарасик“. П'єса для дітей шк. віку на 2 дії.

22. *Сліпкова, О.* „Теримі“. Постановка на 4 картини до Шевченківських роковин. ДВУ. Ст. 24, ц. 25 к.

Всі чотири п'єси призначено для шкільних Шевченківських свят. Найкраща змістом і сценічністю п'єса т. Волобуєва. Оригінальну думку поклав в основу своєї п'єси Зайчківський — дати п'єсу з життя Шевченка козачком у пана — та з темою не справився: п'єса розгнута, багатовислівна, є багато зайвого, як наприклад, сцена залучення конторщика до Параски — по-овіки.

23. *Лещинська, С.* „Ленський розстріл“. ДВУ. Ст. 32, ціна 25 коп.

24. *Еренбург, І.* „Комунарівська люлька“. ДВУ. Ст. 32, ціна 25 коп.

Оповідання з часів Паризької комуни. В українському перекладі твір став значно цікавішим для дітей.

25. *Єзерський, М.* „Паризька комуна“. Збірник для дітей і юнацтва. ДВУ. Ст. 108, ц. 85 коп.

До святкування роковин Паризької комуни дуже корисна й придатна книжка для старших класів семіятки, також і для самостійного читання.

26. *Арболом.* „Так було“. Драматичний малюнок на 2 дії (3 історії святкування 1 травня). „Книгоспілка“, 1925, ст. 31, ц. 12 коп.

П'єса, що увійшла в склад багатьох збірок-декламаторів, нарешті вийшла окремо. П'єса ця з життя робітничо-селянських підлітків може бути з однаковим успіхом використана в селі та в місті.

27. *Богуславський, К.* „Перше травня“. Шкільна збірка пісень. Вид. 2-е. ДВУ. Ціни не означено.

Пісні молодого композитора легкі й буйно-веселі — охоче співаться дітьми. В цій збірці вміщено 5 мелодій на вірші молодих поетів.

28. *П'єса.* „Перше травня“ (Збірник ЦК ЛКСМУ). В допомогі клубній роботі. ДВУ. 1925, ст. 99, ц. 45 к.

29. *П'єса.* „Перше травня“. 1924, ст. 77, ц. не означ.

30. *П'єса.* „Перше травня“. ДВУ. 1925, стор. 293, ціна 1 карб. 10 коп.

Друге видання значно доповнено. Матеріалу (різного гатунку) багато. Чимало з художніх творів є й

в інших подібних збірках, але статті в книжці для дітей оригінальні, змістовні й багаті фактами; шкільною значення й цінність книжки велика.

31. *Свято праці 1 травня*. За редакцією Ф. Шаковичного. ДВУ. 1925, ст. 117, ціна 65 коп.

Збірка призначена для практичної праці по переведенню травневого свята в сільбуках, але його з успіхом можуть використати школи. Має чимало віршів, дві пісні з нотами, п'єси і т. и.

32. *Гієвський, В.* „9-е травня“. Свято неможливого селянства України (1920—1925). „Книгоспілка“, ст. 47, ц. 10 коп.

33. „Весняні свята“.

34. „Вербна неділя й великдень“.

35. „Зелені свята“.

36. „Зелені свята“ (зав. 9-11). Бібліотеки малолітського три книжечки дуже бажані в бібліотеці для старших піонерів.

37. *Минько, В.* „Купала“. П'єса на 3 дії. Стор. 18, ціна 15 коп.

П'єса з сучасного сільського побуту. Юні ленці проводять агітацію проти старих забобів святкування Івана Купала. Автор зі своїм завданням справився цілком. Мова гарна. Читаться з цікавістю.

38. *Малеца, Н. і Ченіза, Я.* „День грамотності“. Т-во „Час“. 1925, ст. 51, ц. 20 к.

39. *Малеца, Н. і Ченіза, Я.* „Міжнародний юнацький день“. Ст. 39, ц. 20 к.

40. *Малеца, Н. і Ченіза, Я.* „Жовтневе свято“. Ст. 31, ц. 20 к.

П. Творів красномовного письменства для читання школярів минулого шкільного рік дав чимало. Сюди відносимо й історичні твори в белетристичній формі.

41. *Васильченко, С.* „Збірка творів для дітей старшого віку“. Улож. В. Чередищенко за ред. М. Плевако. ДВУ. Ст. 125, ц. 80 к.

42. *Винниченко, В.* „Хто ворог“. ДВУ. Стор. 32, ц. 15 коп.

43. *Винниченко, В.* „Кумедія з Костем“. Стор. 23, ц. 15 коп.

44. *Винниченко, В.* „Хведько халамидник“ та інші оповідання. Стор. 208, ц. 45 к.

45. *Грінченко, Б.* „Ксена“ та інші оповід. ДВУ. Ст. 122, ц. 40 к.

46. *Франко, Ів.* „До світла“. ДВУ. Ст. 39, ц. 15 к.

47. *Франко, Ів.* „Грицева шкільна наука“. Ст. 16, ц. 10 коп.

48. *Франко, Ів.* „Отець гуморист“. Ст. 48, ц. 25 к.

49. *Франко, Ів.* „Малий Мирон“ та інші оповідання (сюди увійшли й попередні). ДВУ. Стор. 202, ц. 55 коп.

В цих творах давновизначних письменників обділює дореволуційне життя дітей Наддніпрянської України та Галичини. Художні твори написані прекрасною (хоч почасти вже несучасною) українською мовою; вони є історично-цінна вивада в дитячому письменстві. До видання ДВУ тільки треба закинути занадто сміливо руку редактора, що робити не вимагало сучасності (кажу про твори Винниченка й Франка).

50. *Грінченко, Б.* „Сам собі пан“. „Шл. осв.“. Ст. 44, ц. не означена.

Оповідання про селянина, що на досвіді переко-нується про класову різницю в становищі між собою й панями. Додано кілька вдалих малюнків. Цікава й корисна книжка.

51. *Горький, М.* „Як я вчився“. „Червоний Шл.“. Ст. 21, ц. 5 к.

52. *Головко, А.* „Червона хустина“. „Книгоспілка“, ц. 15 к.

Оповідання з часів бандітизму для старших піонерів.

53. *Джованніні, „Спартак“.* Історичний роман, скорочений і для молоді пристосований Г. Хоткевичем. „Книгоспілка“. Стор. 135, ц. 1 карб.

Українському видавництву не пощастило в перекладі, що одив дословний російський текст: вклячно також багато мертвих вже українських авторів і мово. Та цікавість змісту допомагає читачеві перемогти ці труднощі.

52. *Рід, Джон*. «10 днів, що сколихнули світ». В популярному викладі для селян З. Воробйова. Черв. Шл.*. Стор. 59, п. 30 к.

Книжка про Жовтневу революцію американського письменника, яку, на бажання Леніна, було перекладено російською мовою. В цьому виданні твір цікавий і для наших старших школярів.

53. *Врч, Жюль*. «Витівка доктора Окса». — «Книгоспілка». Стор. 92, п. 50 к.

Легкою мовою перекладено веселу й цікаву історію з життя старо-фляндського міста. Читачі сміються й мимохвильно замислюються над низькою питань... Видано книжку на наш час, дуже охайно, з малюнками навіть...

54. *Залізний, А.* «Зарізка». ДВУ. Стор. 30. Ц. 10 коп.

Юнак-автор, що загинув в революційній боротьбі, малює своє дитинство в родині неможливих-батьків. Талановито написана книжка повним, нашими словами про старе життя.

55. *Колосов, М.* «Трицяць». Опов. «Чер. Шл.*. Ст. 12, п. 2 коп.

Щире оповідання з часів перед-піонерських про хлопця, що мріяв стати комсомольцем.

56. *Коцюбинський, М.* «Копі не винні». ДВУ. Ст. 32, п. 10 к.

Прекрасно дано генерала-ліберала за часів 1902—1905 рр. За керуванням педагога можна використати широко, цікавий і самий побут панський для піонерів.

57. *Лявца, Курт*. «В тумані давньої старовини» (переклад з німецької). «Книгоспілка». Стор. 86, п. 65 к.

Повість про життя звірів, перелодської доби. Головні герої Кін з племені «Кара» найбільше організований турбувань-лазунів того часу. Герої другорідні: Ігуанодон, Птеродактиль, Бронтозавр, Стегозавр, Мегалозавр, Атлантозавр і багато інших, яких важко було-б запам'ятати, коли-б видавничество не дало їхніх малюнків. Фабула повісті захоплююча й літературно виконана бездоганно. Такої книжки українські діти ще не бачили.

58. *Платонов, Ю.* «Казки далеких народів». Вип. 1. «Книгосп.*. Ст. 100, п. 75 к.

Багато малюнків. Зміст складається з «Вступу», «Австралія й австралійці», «Малайські казки» та «Малайські оповідання про пустува Т. во». Вступ написано не знати для кого: для піонерів, треба було-б інші слова брати, бо вони про «дам вишого світу» не знають, як і про чимало іншого, що там називається. Казки взято німецької фабрикації, до речі педагогами ще Вольфгангівської школи суворо засуджені. Переклад неохайний (ст. 67: «Чабан» пас корови; ст. 87: «бенгеинс» замість «соровини», і багато инш.). Про те книжка цікава оригінальністю теми й читачем на розв'язку дитям. Самі казки літературно дуже неваді, здебільшого повторюють популярні сторони істор. культури первісного людства і в цій примітивній корисні, хоч їх казковість і губить багато. До хиб треба зауважити складний словами зміст: казки народів, що мають лексикон в десятки (й найбільше 100—200) слів повинні бути значно примітивніше викладені. Діку, що на третій день забуває імення своєї жінки—так не збудує своїх казок.

59. *Сенченко, Ів.* «Де вона». Ст. 19, п. 8 коп.

60. *Серафимович, Як* він помер*. Ст. 12, п. 6 к.

61. *Серафимович, Квиток*. Ст. 12, п. 6 коп.

62. *Твен, Марко*. «Пригоди Тома Соєра». ДВУ. Ст. 186 п. 10 к.

63. *Твен, Марко*. «Пригоди Гека Фінна». ДВУ. Ст. 338, п. 2 крб. 90 к.

Обидва тома рекомендовані Головоцвонихом і увійшли в «Бібліотеку Молодого Леніна». Казати про ці твори—твори улюблені дитвором всіх націй—в кількох словах не можна. Трохи дивно тільки, що вони увійшли в цю серію: взаємності дітей і дорослих в Союзі РСР «трохи инші», ніж в капіталістичній Америці, і твори, писані для панських дітей асеситів, не заслуговують на таке коштовне видання для сільських дітей УРСР. Цікаво буде перевірити наслідки роботи з цими книжками по сільських школах, а до тих пір тяжко щось певне про їх казати.

64. *Толстой, Л.* «Хаджі Мурат». — ДВУ. Ст. 119, п. 60 коп.

Єдина книжка автора, що з'явилася для українських школярів. Переклад пристойний.

65. *Тесленко, А.* «3 книги життя». — ДВУ. Ст. 61, п. 25 коп.

«Любов до ближнього», «У схимника» «Поганяй до мни», «Не має матері», «В тюрмі» — сумні оповідання автора про свої митарства сваяють багато нашим старшим піонерам або молодим комсомольцям.

66. *Чередищенко, В.* «Зшиток Софії. Сочиник за 1905 рік. ДВУ. Ст. 169, п. 60 к.

67. *Ярошенко, А.* «Шо й до чого». — Байки. Стор. 33.

Байки на сучасні теми цікаві, діти люблять їх читати.

Слід зазначити, що в минулому році порівнюючи багато вийшло з друку дитячих р'іс (крім зазначених раніш, що мають обслуговування і пісень свято).

68. *Васильченко, С.* «Свекор». — П'єса на 1 дію, ст. 12, п. 12 к.

69. *Васильківський, М.* «Республіка». Дитяча п'єса-гра на 3 дії. (Для дітяк старшого віку). Ст. 23, п. 20 коп.

70. *Волобуєв, П.* «На новий шлях». П'єса на 1 дію.

71. *Шмидков, Ів.* «Наздогонимо сонце». Драма-казка на 1 дію. Перекл. М. Долгого. Ст. 36, п. 30 к.

Ці всі п'єси видали «Книгоспілка». З них рекомендувати можна для дитячих вистав тільки Волобуєва та Васильківського. Шмидков дав фантастику чуку ба й ворожу методом Солинух з героїми зграми, лісовим, болотними воїниками й т. п. Васильченко інсценував власне оповідання, обрядивши свого героя (примусив його співати, за властью советов* і т. п.), але в його п'єсі всі дієві особи — дорослі, за винятком самого героя, і дорослі далеко не по сучасному ставляться до дитини. П'єса губить все, що дозволяє оповідання до дитячого читання; як можна рекомендувати для вистави дорослим.

72. *Гужацький, В.* «По зорі». — Дитяча п'єса на 3 дії. Черв. шл.*. Стор. 80, п. 40 к.

П'єса написана легким віршем і одбиває життя західної України — Галичини 20-х років. Вона йшла з великим успіхом в Харк. Держ. Дитячому Театрі.

73. *Куліш, Ів.* «Маленький горбань». — Інсценізація на 3 картини. Рух*.

Зміст — відоме оповідання С. Черкасенка з шахтарського життя. Працю виконано прекрасно.

74. *Муриневич, В.* «Спартак». Історична п'єса на 5 д. Вид. П'єс ДВУ. Ст. 29, п. 20 к.

Гарна п'єса. Її постановка цінна тим, що примушує конаноців і упорядків добре простудіювати римську епоху в історію Спартака.

75. *Попель, О.* «Золоті сніг». — Дитяча новорічна сценка з прологом і епілогом. «Книгоспілка». 1925. Ст. 23, п. 20 к.

Побутово-сентиментальна п'єса про посівальників не має слова, боги*, перероблено «гей, там на горі сіє» в «гей, хто за мною, молодці». Це книжково, а не життєве. Шкоди не зробить та й нічого корисного не дасть. Мова бездоганна.

В. Чередищенко

(Далі буде)

КРИПТИЧНА БІБЛІОГРАФІЯ

МАРКСИЗМ. ЛЕНІНІЗМ. КОМУНІЗМ

Бухарін, М. *Політичовинни молоді та ленінізм*. (Серія "Історія Юнацького руху") ДВУ. Юнсекція. Вид 2-е. стор. 47. Ц. 12 к.

Хоча означена брошура й є дві промови т. Бухаріна на VI-м з'їзді РЛКСМ, — доповідь і привітання, який відбувся в минулому році, але швидко незрозуміло, чому її застосовано до серії історії юнацького руху. Справа перетворення в життя ленінських принципів та метод через політичовиничу комсомольську роботу, ще далеко від того, щоб її завадило до історії, а є одна із найважливіших галузей і завдань практичної роботи.

Для комсомольців особливо для керівників політичовиничування в Спілці, особливо треба дбати про те, щоб комсомольське виконання було поєднано з Ленінською теорією та практикою — дуже важливо, неперемінні вказівки, що до нього дає т. Бухарін. І тому книжка варта уваги, особливо низового активу, і більше стосується до практики комсомольської роботи, аніж до історії. Відповідно цьому її вартість її не "історична", а сьогоднішньої практична. Для читання вимагає підготовки.

Г. Ов-р

Гопнер, С. (Наташа). *О Ленине*. (Ленінська бібліотека). ДВУ. 1925, стор. 16. Ц. 3 к.

Біля двох років зустріч, що їх мав автор, з родиною Леніновою стисло передаються в різнобарвності настроїв на шіх 16 стор. Емігрантщина з її бридкими п'ютьками та моральним розкладом, що була відгуком неймовірної, чорної реакції після першої революції, багатьох "розматнічувала", затуплювала готовність до нових прийдешніх боїв, ламала волю до перемоги, вбивала віру в близькі заворушення. Ленін залишається з маленькою групою більшовиків незломним покликом до революції. Це — як справедливо говорить автор — був "неискаемый источник жизненной силы, здоровой веры в силу пролетариата, в победу революции". І це — далеко від тих мас, що бадьорість її підживлювали.

Книжечку прожитого серйозністю, — буде шире зустрінуто в хаті селянина і в роботі кварталі. Шрифти добрі. Ціна приступна. Слід-би дати український переклад.

Микола М.

Гуревич, А. *Возникновение и развитие Коминтерна*. ДВУ. 1925, стор. 223. Ц. 75 к.

Книжка А. Гуревича є перша і поде що єдина спроба викласти докладно історію виникнення й розвитку Комінтерну, а тому є незамінна для кожного, хто бажає ознайомитися з Комінтерном, бо на книжковому ринку, крім двох-трьох популярних брошур та протоколу IV Конгресу, нічого нема. Але своє завдання А. Гуревич виконав не зовсім достатньо. Зародження й виникнення Комінтерну зняклено кепсько, про Цімервальд і Кінталь сказано

мало, неповно й недокладно, про роль Леніна в утворенні Комінтерну, як це не дивно, сказано глухо й неясно. Викладання Конгресів Комінтерну ведеться важкою мовою; замість цитат, яскравих і змістовних, із промов та вирішень Конгресів Комінтерну нудно й одноманітно говориться, що Конгрес "підкреслив" те й те, "зупинився" на тому й тому, "розбачив" те й те, "указав" значіння того, й т. далі. Важливе й основне не виділено в порівнянні з другорядним. І все-ж таки іншої книжки про Комінтерн нема. Тому бажано мати друге, пильно проредоговане видання цієї книжки.

В. Бушуєв

Залізний фонд Комінтерну. ДВУ. 1925, стор. 56.

Залізний фонд Комінтерну — це за виразом т. Зінов'єва,

6 важливих програмових постанов, що їх ухвалив Комінтерн за 5 років його існування: тези й доклад Леніна про диктатуру й демократію, резолюція в аграрній справі II Конгресу Комінтерну, тези в справі національної й колоніальної, 21 умова вступу в Комінтерн, резолюція про роль комуністичної партії в пролетарській революції й тези про те, коли й при яких обставинах утворювати ради роб. депутатів. Дійсно, в цих програмових засадах швидко числовено присутність та основи III Комінтерну, і ДВУ дуже добре зробило, перевидавши їх, бо поперелік видань цих резолюцій на книжковому ринку давно вже нема. Треба було — бідальки дати підзаголовки, який пояснював — би зміст цієї книжки.

В. Бушуєв

Зінов'єв, Г. *П'ятиліття Комінтерну*. ДВУ. 1925, стор. 16.

Брошура є перерудкована промова т. Зінов'єва на

зібранні лєнінградської ради, присвяченому п'ятиліттю Комінтерну. Коротко, ясно, художньо т. Зінов'єв викладає історію I, II й III-го Інтернаціоналів, дає їх характеристику й викладає їх історичне значіння. Закінчується промовою жвавим викладанням сучасного становища Комінтерна і його величезної ролі у міжнародному робітничому руху. ДВУ чепурило видало цю промову, якій треба побачити найширшого розповсюдження.

В. Бушуєв

Квіринг, Э. *Задачи Ленинского Комсомола*. (Бібліотека комсомольца). ДВУ. 1925, стор. 30. Ц. 7 к.

Промова т. Квіринга про завдання комсомолу виголошена в той час коли увага партії надавалась обговоренню питань, що висунули були партійною дискусією Комсомольська організація, особливо комсомольський актив, не міг стояти осторонь цих питань і звичайно прийняв активну участь в їх обговоренні.

З свого боку партія віддала велику увагу освітленню в комсомолі правильної партійної лінії. Тому й промова т. Квірінга охоплює в основному питання становлення партії та комсомолу. Це питання в ній освітлено цілком — і з цього боку вона особливо корисна комсомольцям і є гарним додатком до літератури про завдання спілки.

Г. Овчаров

Ленін, Н. Уроки революції. (Ленінська бібліотека. Серія популярна). ДВУ. 1925, стор. 26. Ц. 4 к.

„Уроки революції“ — це так-би мовити програмовий виклад тих завдань, що їх революція пролетаріату неминує ставити на черзі перед трудячими. Події, що пройшли від дня вибуху лютневої революції й до липня 1917 р. (коли статтю що було написано), були остільки значні, що вони мали стати за „предметний урок“ трудячим масам. Нота Мілюкова (18-IV), наступ Керенського (18-IV), паганин й прислухання с.-р. та меншовиків буржуазії — наважували мусити навчати маси. Хитроумні заклики „чекати до Установчих Зборів“ і з землею, і з миром тов. Ленін (і вся більшовицька партія) розпалували так на диво просто, що нема чого шукати таких зразків в історії революцій. Який урок рос. революції? Не вір контр-революції, буржуазії, не вір її підпихачам — с.-р. та меншовикам, ставай на шлях революції. Рятуючи від остобілої братовбивчої війни, від голоду й злиднів, від насильства поміщиків та гарантія від повернення старого — це зобов'язує Радами. В новому виданні потрібно додати сторінки 2-3 зрозумілих пояснень до тексту, що масовиків, слабо знайомих з історією руху, буде подекуди мало зрозумілим.

Микола М.

Ленін, Н. Завдання пролетаріату в нашій революції. (Ленінська бібліотека. Серія популярна). ДВУ. 1925, стор. 62. Ц. 6 к.

„Завдання пролетаріату в нашій революції“ написано Леніном в травні 1917 р. Уряд буржуазії ще 18-го квітня продемонстрував свою „мирну“ політику. Нота Мілюкова запевняла „союзників“ (франц. і англ. буржуазію), що російські народи будуть боротися з „ворогом“, до победного кінця“. Більшовики багато збирали мас в тих умовах, завдяки одверто — хижакській політиці Тимч. Уряду. Викривати перед масами, не дати виколити трудящих в цьому питанні — ставить Ленін в своїй статті. Він надає великої ролі боротьбі з т. зв. „революційним оборонництвом“, що посилює тиск маси. „Рев. оборонництво“ це одна з форм задурювання трудящих пануючими класами — говорив Ілліч. Перелічуючи тут (в коротесенькій рецензії) все те цінне, що дає т. Ленін для зрозуміння доби, нема чого. Ми звертаємо особливо увагу читача на першімуду партії з „соц.-дем.“ в „комуністичну“. Коли ми хочемо перебувати світ, то треба не боятися себе, а перед майбутнім трудящих оголошити себе тим, чим ми дійсно й є. Скінємо брудну сорочку соц.-угодівства, налізимо нову сорочку револ. комунізму. Тут треба сказати, що подекуди для масового читача буде мало зрозумілим самий предмет викладу. Треба б, видаючи цю книжечку для масовика, додати до неї прийнятні 3-4 сторінки пояснень, що висвітлювали б ті чи інші питання в популярному викладі. Переклад подекуди недоблий.

Микола М.

Ленін, Н. Перший етап першої революції. (Ленінська бібліотека. Серія популярна). ДВУ. 1925, стор. 45. Ц. 5 к.

Книжечка ця — лист здалека, з Швейцарії, де підчас Лютневої революції мешкав т. Ленін. Це перший документ, що нам дає історія, про оцінку характеру Лютневої революції. „Революція прекрасна“, „рево-

люція безкровна“, „революція всієї нації“, і т. д. і т. ин. — ось як галасувала контр-революція буржуазія, а за ними с.-р. з меншовиками. Тов. Ленін викриває нелепий характер лютневої революції й уряду, що виріс в Лютюму. „Цей уряд не є випадковим, зібраним осіб. Це представники нової класи, що піднімає до політичної влади в Росії, класи капіталістичних поміщиків і буржуазії“ так відповів завжди Ілліч, коли доводилося йому дати одніс „соц.-угодівцям“. Цей „лист здалека“ став на певний момент тим компасом, що проказував шлях більшовицькій партії до перемоги. Викривати перед трудячими масами дійсну природу політики Тимч. Уряду, збирати маси під прапорами „геть війну грабницьку“, „хліба й волі“ — ось основна директива Ленінова в тому листі. В цій книжці уміщено славновісні квітнесві „тези“ Ленінові: „Про завдання пролетаріату в даній революції“. — Ці 10 тез справедливо ставлять собою програму „переходової доби“ (від Лютного до Жовтня) — і треба лишень вітати переклад укр. мовою цих блискучих, глибоких думкою, загострених памфлетів. Історичну канву для зрозуміння шляху від Лютного до Жовтня дає передмова т. Квірінга.

Микола М.

Ленін, Н. Криза наблизилась. (Лист до Ц. К., П. К., М. К. РСДРП(б) і тези. (Ленінська бібліотека. Серія популярна). ДВУ. 1925, стор. 23. Ц. 3 к.

В кожній збірці в кожній хрестоматії, що стосувалася б історії нашого революційного руху й Жовтневої революції, ви неодмінно здобете статті Ленінові „Криза наблизилась“ й „Лист до Ц. К., П. К., М. К. РСДРП(б)“. Це переджовтневі блискавиці, що мали провістити собою наступні бої за владу пролетаріату. Після липневих подій, після Корнілівщини, що виросла й пішло розвивалася на дріжжяві менш.-с.-р.-ського угодівства, т. Ленін констатує, що час находить, що „криза наблизилась“. Ми переживаємо переломний момент: по всій країні — селянські повстання проти „селянських“ міністрів (В. Чернов і т. ин.). Угодівці докотились до „останньої межі“. Територич вплив серед широких робітничо-селянських мас; гублячи ґрунт у Радах промислових центрів і серед війська, с.-р. й меншовики рішуче йдуть в бік буржуазії. Дехто з Ц. К. ще вагається — за нами, мовляв, меншість і т. д. — і т. Ленін пише листа головним організаціям більшовицької партії, в якому він підітовує, переконує, калче до відповідальних вирішень що до повстання.

Слід вітати видання укр. мовою цих блискучих творів організатора Жовтня.

Потрібні також примітки до популярного видання цієї книжечки.

Микола М.

Ленін, Н. До гасел. (Ленінська бібліотека. Серія популярна). ДВУ. 1925, стор. 19. Ц. 3 к.

Липневий події (стихійний повстанський рух робітників та селян (в Ленінграді)) становить в історії підготовки Жовтневої революції, остільки значний етап, що поминути його, вивчаючи історію руху, ніяк не можна. Липневий рух було задалено. Запанувала реакція — старі царські генерали „усмирляти“ „чернь“. Меншовицько-с.-р.-івські Ради лишень підкреслили своєю поведінкою підчас липневих подій, що вони нерозривно пов'язані з буржуазією, прикуті до бурж.-капіталістичної колісниці, — що вони „на дні ями“. Коли це до Липня було цілком реальним говорити про здобуття влади шляхом „мирним“ (завоювання більшості в Радах і т. д.), то урок Липневих подій, диктатура контр-революції, що прийшла в наслідок тих подій, доводила, що шлях мирний слід залишити. Треба перемінати тактику партії. Ки. „До гасел“ — є, так-би мовити, лекція з тактики й стра-

тегі пролетарської партії. Не вся влада Радам* — бо це було б задуруваним мас — Ради такі, якими, вони є (менш.-с.-р.) не можуть бути органами влади пролетаріату й селянської бідноти, — а боротьба з ланою (бурж.) контр-революцією і зрадинством даних (менш.-с.-р.) Рад. Тільки таким шляхом трудящі здобудуть владу.

Потрібно також дати 6 приміток сторінкам 2 — 3, щоб всі стало зрозумілим масовому читачеві, для якого власне й призначається ця вся бібліотека.

Мик. М.

Рохкін, Г. Фейербах і Маркс. (Про філософські джерела марксизму). Переклав А. Хмельницький. ДВУ. 1925, стор. 61.

Питання про джерела й попередників марксизму є одно з найцікавіших питань, що завжди викликають увагу робітничо-селянської аудиторії, особливо молоді ВУЗ'ів і партійки. Подати ясне освітлення цього питання, відслонити завісу над історією марксизму — є важливе завдання сучасного марксиста. Стислий, але яскравий і ясний наочний розгляд цього завдання й подає книжечка т. Рохкіна. Філософія Фейербаха як попередження марксизму — такий зміст книжки. Автор вивисє основні моменти філософського матеріалізму Фейербаха, єдність суб'єкту й об'єкту, примат практики над теорією, об'єднання філософії з природними науками), що становить скелет частини в марксизмі. Книжка читається легко. Видавництву треба подбати за точністю коректу, бо частенько трапляються друкарські помилки.

В. Бойко.

Тарханов, О. Що таке РЛКСМ (Бібліотека комсомольця). Вид. 2-е. ДВУ. Юнксія. 1925, стор. 62. Ц. 12 к.

За такою назвою вже вгуге видається промова т. Тарханова робітничого РЛКСМ, до ленінського призову комсомолу. Від усіх інших промов і книжок про завдання комсомолу вона відрізняється тим, що розраховано її безпосередньо на рядову, це позапартійну молодь, яка мусить мати фактичне уявлення про комсомол і про те, що чекає її при вступі до нього. В ній в скороченому вигляді подається мінімум політичних знань, які треба мати, щоб бути комсомольцем і щоб без підготовки зрозуміти роль й місце комсомолу в політичному житті. Видання розраховано на сільську молодь і цілком приступне їй. Радимо до уваги широким колам комсомольців і молоді як потрібну книжку. Треба зазначити дуже приємну річ, що друге видання коштує рівно удвоє менше ніж перше.

Г. Овчаров

Урін, А. Ленін і електрифікація. (Ленінська бібліотека. Серія популярна). ДВУ. 1925, стор. 31. Ц. 3.

Комунізм це Радянська влада плюс електрифікація — так говорив т. Ленін в свій час, ставлячи в центрі уваги партії й рад. суспільства цю проблему. Тож треба втати кожен аркушик паперу, що йде до мас з агітацією тієї електрифікації. Книжечка т. Уріна потрібна особливо в даний час, при повороті до села. Питання про те, як від теперішніх злиднів дістатися кращої будучини, комунізму — залишається і за наших часів актуальною проблемою. Відмінити технічну базу с.-господарства, пустити його по рейках електрифікації — не справа цілої історичної доби. Книжечка докладно (з ілюстрацією досягнень на селі) про це розповідає, в центрі ставлячи роль Леніна, як великого електрифікатора.

Книжечка левно перекладна. Є неприпустимі недоречності (левно в перекладі) Так, на стор. 9 Іл'яч говорить про те, «щоб жадну (!) М. М.) копіюку прирегти для розвитку електрифікації... Багато-б ми

наелектрифікували, коли-б жадну* копіюку прирегли для розвитку електрифікації.

Написано (а може перекладено) книжечку трохи сіро, не зовсім живо. Ціна приступна.

Микола М.

Шацкін, Л. Ленін та комсомольці. (Бібліотека комсомольця, Серія політграмот). ДВУ. Юнксія. 1925, стор. 31. Ц. 7 к.

Власне ця книжечка не належить одному автору, в ній зібрано оповідання — спогоди трьох товаришів робітників ЦКРЛКСМ про їхні зустрічі з т. Леніним в справах комсомольської роботи. Ленінські думки про комсомол і його завдання молоді — широко відомі серед комсомольців і молоді. Дуже гарна ілюстрація до них проте, як особисто до молоді ставився т. Ленін — є ці три оповідання. В них же автори підкреслили деякі риси поведіння т. Леніна в житті й роботі — на яких треба вчитись комсомольцям. Книжечка дуже корисна й цікава молоді. Мова легка, цілком приступна для широких кох молоді.

Г. Овчаров

Чубарь, В. Из встреч с Лениным. (Ленінська бібліотека, Серія популярна) ГІУ. 1925, стр. 8. Ц. 3 к.

Автори доводилися зустрічатися з т. Леніним уже за часів нашої революції (перел Жовтнем і в часі диктатури пролетаріату). Що для нас автор до характеристикі Ленінові? На протязі 8 маленьких сторінок (по суті — газетних* споминів) він устигає дати декілька фактів, щоб ілюструвати іліччаву властивість: погоджувати практику («практические походы», стр. 6) з марксистською теорією («глубоко-теоретич. обснованные решения»). Це власне оповідання про те, як умів працювати т. Ленін. І основне тут — це конкретний історичний фон, потреби часу.

Книжечку слід би видати українською мовою.

Микола М.

Цетлін, Е. Міжнародний юнацький день. Переклад Т. Кардиналовської. (Бібліотека комсомольця). ДВУ. Юнксія. 1925, стор. 74. Ц. 15 к.

Міжнародний юнацький день виник як засіб протесту молоді проти світової війни та зрадничої політики до неї соц.-дем. партій Заходу. Круг цього дня організувались найкращі свідомі сили революційної молоді всього світу. Доба розвитку світового руху в час війни й після неї міцно зв'язана з юнацьким лем в якому що-року відбиваються гасла революційної молоді, що порвала з опортунізмом, і сила та організованість. Тому вивчення історії юнацького дня є вивчення найболючішого етапу в історію руху молоді. Книжечка Цетліна в простій формі подає історію святкування юнацького дня на протязі 10 років — у зв'язку з історією руху взагалі.

Можна зауважити, що внутрішній розвиток революційних організацій молоді, автором освітлений не так вповні, як цього вимагає вивчення історії дня, але й без цього для комсомольців і молоді вона цілком зрозуміла. Книжечка приступна й для рядового комсомольця, є гарним матеріалом для вштовтування свята. Переклад достатній.

Г. Овчаров

Юношеское движение. Сборник № 3 — 4. Истмол при ЦКЛКСМУ. ДВУ. Стор. 128. Ц. 75 к.

Серед не досить численної літератури, що відбиває історію юнацького руху на Україні, далеко не останнє місце належить збірникам, що їх періодично видає істмол ЦКЛКСМУ. Вийшло вже три збірники,

в яких відбулась перша доба розвитку комсомолу на Україні, кінець 1920 року. Ці три видання цілком себе справляють. В збірниках збирається живий матеріал, нарис минулих подій в історії юнруху — складені активними пі дітьми, низка документів через збірник вперше стала відома комсомольській організації. В кожному збірнику відбивається певний етап в розвитку юнруху; між ними останній охоплює добу складання перших комсомольських організацій на Україні та перші кроки їх роботи в час Денікініщини та Гетьманщини. До збірника попадає гарний цікавий матеріал що в цілому відбиває добу — і служить гар-

ним, неодмінним підручником для вивчення юнруху. Перші збірники вже відомі в комсомолі, в гуртках вивчення юнруху: 3 — 4 число — пішло вперед них. Доситьним збірника є заведення розділу критики — та бібліографії історичної літератури, що відображає роль організатора вивчення юнруху та керівника в користуванні матеріалом.

Не твердо встановлено періодичність виходу збірника шкодить встановленню міцніших зв'язків з широким колом читачів. Про це треба подбати.

Г. Овчаров

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Енгельс, Фрідріх. Походження родини, приватної власності й держави. ДВУ, 1925, стор. 121. Ц. 65 к.

ДВУ. Розуміється, що в усіх бібліотеках марксизму мусить бути ця книга. Переклад зроблено правильно. Але, шкода, редакція не дала до видання цієї книги ніякої передмови, яка відзначила-би ті погляди Енгельса (наприклад, його захват теоріями Моргана про родові відносини), які вже занедбали наука й марксистська критика.

✓ М. Пакуль

Курган, Р. Страница гражданской войны. ГИУ, 1925, стр. 204.

1919 — 20 р.р. могли-би дуже заповнювати читача, коли-б їх було викладено більш літературно. Багато імен, багато подій і мало зв'язку по-між ними. Напр., у випадку з проваторатором Акімом Ахирським (б. член ревкомівства Крима, б. нарком УССР!) Автор називає його, — правда, досить безпідставно, — однім із організаторів компартії України* — стор. 126) читач на самому цікавому місці залишається, не знаючи що далі трапилось зі зрадником, який був винен у смерті стількох відважних борців за Радянську владу в Криму. Занадто скучено несистематизованого матеріалу, надто уривчасте викладання. Не зважаючи на всі ці хибні, книжка дуже цінна. Автора було направлено ЦККП(б)У на підняття роботи, він обзавів увесь Крим підчас перебування там білх, приймаючи безпосередню участь у багатьох ментах героїчної боротьби компартії з білогвардійщиною. Його спогади з великим інтересом читатиме кожний, хто цікавиться історією революції й контр-революції. Сторінки, що їх присвячено денікініщині на Україні, також дуже цікаві. (Коммунист*, 30 мая 1925 р.)

М. Л-ко

Майський, І. Фердинанд Ласаль. Переклад з російської В. П.-ий. ДВУ, 1925, стор. 36.

Книжка Майського розглядає позитивні й негативні духовні сторони Ласалья. Для Майського Ласаль „дуже складна й суперечлива вдача“: в ньому „метади воли, думки ідеалізму химерно спліталися з жукацією дрібязковості шанобливості та легковажності“. Ця теза аргументує погляд на літературну творчість та практичну діяльність Ласалья. Книжка Майського не біографія — це блискуча характеристика Ласалья як чоловіка й суспільного діяча. На великий жаль, ця книжка зовсім не виявила того перегляду всього питання про Ласалья, який зазначився в останній роки в нашій літературі. Майський не підкреслює в Ласалі його ідеалізму, націоналізму, утопічності, удоводства; він все ще розглядає Ласалья

як оригінального мислителя, творця якого мають самостійне значіння. Автор а-ні словом не обмовляється про те, який негативний вплив мав Ласаль на долю робітничого руху в Німеччині. Таким чином, дуже цікаво написана книжка Майського дає більш-менш однозначний і безумовно ідеалізований образ Ласалья, бо ми вже не можемо сказати, як каже автор: „І нам, нащадкам Ласалевим, його велетенський образ залишився назаписді, мов високий, ясно-осяяний історичним сонцем, шпиль“.

✓ М. Пакуль

Мірза-Авак'ян, Н. Селянські повстання на Полтавщині та Харківщині 1902 року. (Бібліотека селянина. Серія політична). ДВУ, 1925, стор. 46. Ц. 20 к.

Книжка про селянські рухи на Полтавщині та Харківщині 1902 року, звичайно, дуже вчасна, тим більше, що в популярній формі про селянські рухи 1902 року це перша робота українською мовою. Автор подає грунт, що на цьому розвивалися рухи, подає й чимало цікавих відомостей фактичних. Книжка ця є переробка роботи того-ж автора, що друкувалася у „Черв. Шляху“ минулого року та вишла окремою книжкою, переробкою, розрахованою на широкого селянського читача. І осьільки та робота, що друкувалася в „Черв. Шляху“, є наслідок довгої та поважної підготовки, остільки й у цій популярній брошурі подається нарис, що не хибить на звичайні хибні популярних книжок, де подається застарілий матеріал.

М. Горбаль

Памяти Ласалья (1825—1925). Сборник статей под редакцией Г. Маренко и Я. Розанова. ГИУ, Киев, 1925, стр. 325. Ц. 1 р. 10 к.

Цей збірник виданий з приводу ювілею Ласалевського народження, дає систематично розподілений матеріал, щоб ознайомитися з біографією та різними сторонами діяльності славетного німецького літератора (Ласаль — філософ, економіст, юрист та інше). Більше, ніж третину збірника (118 стор.), складають праці (в цілому чи в уривках) самого Ласалья; з них уперше російською мовою з'являється уривок із „Системи придбання прав“ (про історичні тенденції розвитку власності). Решту збірника заповнено працями Плеханова, Меринга (останнього шось із 80 стор.). У збірнику ретельно використано праці Маркса та Енгельса (крім „Критики готської програми“ — перекладу). Новиною в російській літературі є нещодавня стаття К. Кавецького „Маркс і Ласаль“ (стор. 107 — 120). Складачі збірника розуміють деяку застарілість даного ними матеріалу: „в світлі нашої революційної епохи, а також знову опублікованих матеріалів Ласалю та Мерингом і Каутским, нужаються в частинному пересмотре“. Перед-

мова). За цей перегляд енергійно взялися в нашій літературі (праці Д. Рязанова, А. Бернштейна, П. Виноградської, А. Мартінова й ин.). Цей перегляд багато в чому підтверджує або розширює погляди Маркса в Енгельса на Ласалля, але ні ні міг відбитися на збірнику, бо відповілі праці з'явилися підчас його друку. На кінці збірника дається доладна "Біографія" о Ласалле" Я. Рязанова.

✓ М. Пакуль

Черная книга. Сборник статей и материалов об интервенции Антанты на Украине 1918—19 г. г. под редакцией и с предисловием А. Г. Шахтера. Вступит. О-во Содействия Жертвам Интервенции. ГИУ. 1925, стр. 432. Ц. 3 р. 30 к.

Колішнім спільникам і кредиторам Російської Імперії, "Черная книга" має за завдання — дати якомога повніший малюнок інтервенції України військами Антанти в 1918—19 роках. У збірник увійшли статті осіб, які мали, так або інакше, близьке знайомство з подіями епохи інтервенції. Тут поруч з

"Черну книгу" видало т-во допомоги жертвам інтервенції, це — хороша, пояснювальна записка" до декількох статей того контр-акта, який Радянський уряд подає

підпільним більшовицьким "главкомом", т. Раковським, друкують свої спогляди колишні вірні ліцарі УНР, тієї самої УНР, яка так поривалася до великої честі покійно облягати записані чоботи й скривавлені руки союзних окупантів. Стаття М. Шрага обмалює економічні підвалини інтервенції. Статті Ю. Тютюнника, проф. Остапенка, В. Мазуренка й инш. торкаються окремих боків та епізодів втручання Антанти в наші справи. Всі ці статті мають у собі дуже цікаві, дані й написані їх досить жваво, хоч деякі з них літературними якостями та глибокою аналізом зовсім не можуть похвалитися. Значно слабшій виконала свою роботу редакція збірника. Так, напр., весь збірник поділено на 2 частини: "Інтервенція" й "Воспоминання". Чого хотіла досягнути цим редакція — сказати трудно, бо, з одного боку, в "Воспоминаннях" точиться мова про ту саму інтервенцію, а з другого — в "Інтервенції" значна частина статей є спогади. Ще менш зрозуміло чому офіційні документи попали в відділ "Воспоминаний"? По суті усього хібаю книжки є незначна кількість офіційного матеріалу і статистичних даних — це її дуже обесілює. Стилістичні помилки статей також залишаються на совісті редакції, рівно як і значна кількість друкарських помилок. Ціна знадто висока.

Б. Козельський

РАДЯНСЬКЕ ПРАВО

Езерський, В. І. Наймана праця в трудовому сільському господарстві. "Книгоспілка". 1925, стор. 31. Ц. 10 к.

"від протасажного". Особлива — ж біда книжки — це те, що вона вийшла після Постанови про Тимчасов. права про допоміжну найману працю в сільському господарстві".

Колі, взагалі, книжка не знаєта, то, в зв'язку з цими правилами, вона буде просто шкідлива.

Ні для якого читача вона не годиться, бо більш-менш достатні частини (про підлітків, праця коло с.-г. машин (довгому) та "додаток № 2" — переклад статуту) не міняють діла. Мова брошури — мова інструкцій, а не популярної літератури.

На наш погляд, книжка на цю тему повинна дати відповідь наймачеві, в якій мірі йому полегшити його обов'язки, щоб сприяти ростові його господарства, а для нас — найманой праці.

1) Зазначити реальний мінімум його обов'язків.

2) Застерегти низові спілкові органи й органи влади проти старих ухвалів в "адміністративні способи" регулювати наймана.

3) Дала б зрозумілі поради наймитові про його реальні права й обов'язки наймача і його самого.

Нічого цього книжка не дає, хоч її й "переглянула бібліографічна комісія К. Ф. С. Г. Наукового Комітету".

Розповсюдження брошури серед населення — небажане.

Ця рецензія є думкою президії ВУЦП Робітземліс.

А. Стороженко

Кобалевський, В. Л. профес. Ужичення права У. С. С. Р. Юрид. Издат. НКЮ УССР. 1925, стор. 114. Ц. 50 к.

зміст усього чинного законодавства та Союзу РСР, як і України; в наслідних місяцях наведено відповідні об'єкти, інструкції, що в цій справі в розвиток зако-

ну видано Н. К. Виутр. Справ, Н. К. Ю. та іншими центральними органами. Автор доносить підкреслено класово-пролетарський принцип, що покладено в основу всього нашого життєвого законодавства та життєвої політики Радзладу. Книжка має практичне значіння для всіх тих, хто в ролі адміністратора чи судді розв'язує ті чи інші житлові питання. Зацікавить вона й квартирунаймача, бо зазначає всі його права та обов'язки. За дефекти книжки ми вважаємо: 1) посилення автора на стор. 102 на нечуну вже постанову про місц. фінанси від 11/XI-23 р., що зміненю 29/X-24 р., через що нечуню й невідповідно чинному законодавчому перекладе про оподаткування будівель; 2) невідповідно дійсності зазначає на стор. 41, що Харк. Губгор. Комгосп. не дає по ордеру кватир, а передає їх лише в оренду житкоопер; 3) не зазначає на ст. 29, 34, 45, де саме оголошені житлові закони, що утруднює для практики в потрібних випадках ознайомитися з законом в оригіналі.

М. Матвієвський

Ландкоф, С. Н. Правила торгівлі. Изд. Рынч. Комит. Харьк. Центр. Коммун. Рынка. 1925, стр. 254 + CXI. Ц. 1 р. 20 к.

У книжці Ландкофа у певній системі, ці, пристосовані до затвердженої Р. Н. К. УССР 27/VI-24 р.

"Інструкції про торгівлю", в коротенькому викладі приведено під відповідними артикулами цієї інструкції всі закони та головніші відомі розпорядження про торгівлю, з зазначенням, де саме ті закони та розпорядження опубліковано. У книжці цій, через доданого абетково-предметового покажчика, кожен, кому те буде потрібно, легко може знайти з'ясування в кожній справі про торгівлю. Весь зміст книжки розбито на такі розділи: 1. Загальні постанови, де викладається про осіб, що мають право торгувати, про вибірку патентів на торгівлю, про різні податки й оплати з торгівлі, про торговельні книги. 2. Особливі види торгівлі (про торгівлю медикаментами, вибуховими речовинами, зброєю й т. ин.). 3. Порядок перевезення торгівлі. 4. Догляд за торгівлем (органи догляду, порядок призначення торговців до відповідальності й т. ин.). Автор, дійсно, дав компактний і зручний для користування

Нуріков, А. и Попов, М. Кооперация Донбасса. «Вукоп-спілка». 1925. Стор. 73.

Брошура має в собі б'гжого цікавого матеріалу про розвиток доньської кооперативної організації (з 1918 року). Останній відомий значну роль у підготовці робітничої кооперативної Донбасу, після зміщення її установа якої був ліквідований. Що-ж до сільської кооперативної, то для її обслуговування після ліквідації СДБ було утворено п'ять райкоопів. В книжці наведено цифри, що характеризують як стан кооперативної Донбасу взагалі, так і розвиток фінансової й торговельної роботи СДБ. Наприкінці дано спробу освітити економічну базу нових райкоопів.

Неприємне враження справляє досить неохайна мова (з самого початку — «Историческая часть Союздонец-сейна» й далі «Светлая страница» на 7 стор., справа з кінця на 22 стор. і т. д.) і термінологія іноді своєрідна — «юридические единицы» (стор. 20) і якось неадекватно викладено розділ «Организаційні заходи» (стор. 21) — зв'язок з загальним станом народного господарства та купівельною здатністю населення. В книжці бракує діаграм — вони були б дуже у пригоді.

С. Зарудний

Петровський, Г. І. Завдання селянської кооперативної справи соціалістичного будівництва. «Книгоспілка». 1925, стор. 23. Ц. 5 к.

Названа книжка становить промову т. Петровського на з'їзді лашчиків Українбанку 24 січня 1925 р. Основна думка промови — ми мусимо організуватися на всіх фронтах нашого господарського життя, зокрема в кооперативній справі, і протиставити нашу одиницність та свідомість супроти капіталістичного світу — тільки тоді ми переможемо в боротьбі, що її розпочала праця проти капіталу. В цій організаційній роботі селянство мусить йти вкупі з пролетаріатом — ми здійснимо цю спільну й цим покладаємо початок розвитку нової людськості. Успіх цього розвитку залежить від успіху того погодового кооперування, що про нього писав у своїх статтях тов. Ленін.

Книжка світліє кооперативне питання, як засіб соціалістичного перебудування людськості в умовах капіталістичного оточення.

Гадаетмо, що її слід радити прочитати кожному селянському. Мова проста, зрозуміла. Видано добре.

С. Зарудний

Балабанов, М. Як збільшити врожай картоплі. (Бібліотека Сільського Господарства). «Книгоспілка». 1925, стор. 28.

Брошуру М. Балабанова хоча й написав популярною мовою, проте вона має деяку частину речень та виразів непонятного типу. Місцями почувається перестрибування від звичайного викладу до іншого, розрахованого на читача вищої «кваліфікації». В брошурі, дарма що ці відомості популярні, немає суворой витриманості. Викладає автором на початку книжки історія культури картоплі за кордоном і в нас — цілком зайва. На віщо селянинові, що для нього головне й написана брошура, знати, коли з'явилася картопля в Іспанії, Австрії, Німеччині з зазначенням навіть імені Фрідріха Великого, що за його царювання був голод, який і спричинився до швидкого розведення картоплі? Усе це — дробини, що не кажуть нічого читачеві. Без них брошура була б цінніша, менш

Скаліга, Н. П. Про сільсько-господарський кредит, його завдання та організацію. ДВУ. 1925, стор. 63. Ц. 22 к.

Кредитова справа в наші часи набирає великої ваги. Раціональна організація кредиту, поширення його та відомостей про нього є необхідною умовою швидкого розвитку нашого селянського господарства. Тому книжка спроба популяризації його звертає на себе увагу.

У справі с.-г. кредиту маємо низку книжок, переважно російською мовою, й виданих до того ж у РСФРР. Останні робить їх уже не цілком придатними до використання на Україні. Крім того, ілюстраційний момент чужий для нас — автори здебільшого оперують Костромської губернією, Ярославською й т. и.

Що-ж до українських книжок, то їх до останнього часу було небагато. Книжка тов. Скаліги відрізняється від них більш повним охопленням питання (бо пізніше видана). На жаль, автор лише мимохіть зачіпає випадкові операції, що відігравали значну роль у дореволуційній кооперативній й без розвитку яких важко буде розвивати кредитову справу (для села) взагалі. В окремому розділі тов. Скаліга відзначає нездорові ухили в роботі сільської кооперативної. В цілому книжка заслуговує на увагу.

С. Зарудний

Целариус, В. К. міжнародному дню кооперативної справи. «Книгоспілка». 1925, стр. 36. Ц. 8 к.

Целариус, В. К. міжнародного дня кооперативної справи. «Книгоспілка». 1925, стор. 46. Ц. 8 к.

З популярної літератури, присвяченої міжнародному дню кооперативної справи, брошура т. Целариуса є найкращою. Вона дає певне уявлення про кооперативну — радянську та дрібно-буржуазну, коротко, але вдатно, накреслює думки Леніна з приводу кооперативної, наводить відомості про відношення до кооперативної XIII з'їзду та XIV конференції й подає деякі цифри. Написано брошуру легко і з пафосом.

В цьому році брошуру видано вдруге — перше її було видано 1923 року. Тепер її доповнено двома розділами — про XIV конференцію та допущення радянської кооперативної, внесені деякі поправки до тексту. В новому виданні книжка має значно кращий вигляд: друк, розмір, обкладинка — все це справляє приємне враження.

Книжка повинна зайняти належне місце в популярній кооперативній літературі, не дивлячись на свій (через свою тему) тимчасовий характер.

С. Зарудний

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Балабанов, М. Як збільшити врожай картоплі. (Бібліотека Сільського Господарства). «Книгоспілка». 1925, стор. 28.

Брошуру М. Балабанова хоча й написав популярною мовою, проте вона має деяку частину речень та виразів непонятного типу. Місцями почувається перестрибування від звичайного викладу до іншого, розрахованого на читача вищої «кваліфікації». В брошурі, дарма що ці відомості популярні, немає суворой витриманості. Викладає автором на початку книжки історія культури картоплі за кордоном і в нас — цілком зайва. На віщо селянинові, що для нього головне й написана брошура, знати, коли з'явилася картопля в Іспанії, Австрії, Німеччині з зазначенням навіть імені Фрідріха Великого, що за його царювання був голод, який і спричинився до швидкого розведення картоплі? Усе це — дробини, що не кажуть нічого читачеві. Без них брошура була б цінніша, менш

завалена непотрібними відомостями, і легше було б її читати.

Г. Бузаркев

Балабанов, М. С. Хвороби яблук. (Бібліотека Сільського Господарства). «Книгоспілка». 1925, стор. 38. Ц. 15 к.

Брошура т. Балабанова має в собі, переважно, вказівки, що до боротьби лише з деякими грибами хворобами яблук та груш, як парша й плодова гниль, а також хвороба на агрусі, що ї озвинулася дуже широко по всьому Союзу РСР і відома під назвою «сфертеки».

Крім того, автор у своїй брошурі робить спробу дати пояснення не менш небезпечній хворобі, ніж зазначені вище, а саме, «раку» плодів дерев. Пояснення цієї хвороби й тих причин, що її викликають, досить обгрунтовано, але автор зовсім не пояснює

що таке хвороба „рак“, якими грибками вона викликається і яку шкоду вона може зробити. Можна визнати за брошурою деякі позитивні якості, але, взагалі, роздільчатість та розтягнутість виклали роблять брошуру мало зрозумілою для населення.

Автор, який має великий практичний досвід і друкує за стаційні час величезну кількість брошур, повинен би був досконаліше викладати відомості в питаннях садівництва.

Г. Бузарцев

Біляський, Б. Про шкідників на зернових хлібах та як боротися з ними. (Бібліотека селянина. Серія сільсько-господарська). ДВУ, 1925, стор. 49. Ц. 17 к.

Книжку написано дуже гарною та зрозумілою мовою, через що вона повинна мати великий успіх серед селян. Автор каже коротенько про кожного з шкідників, що зазначено в цій книжці, але все, що потрібно було сказати про них, сказано, через що зміст книжки робиться зрозумілим навіть для не зовсім свідомого читача. Це заслуга книжки полягає і в тому, що автор написав тільки про тих шкідників, що мають широкі розповсюдження, з якими найчастіше селянам доводиться зустрічатись і тому вони, напевне, зацікавляться цією книшкою, що в ній говориться про те, як уникнути ворогів сільського господарства.

Книжка Біляського заслуговує широкого розповсюдження в хатах — читальнях, сільбуках, колективах, а в ячейках КСМ та інших с.-г. організаціях.

І. Вовк

Боканка, П., пр. Овочевий сад у степу. (Селянська бібліотека). ДВУ, стор. 101. Ц. 20 к.

Почувати велику досаду, читаючи цю книжку. Безсумнівно, книжка повинна взяти на себе об'єкти селянина-садовода як господарюючого цікавістю нечисленних заголовків у тексті й наочністю малюнків, як і своєю зрозумілою обгорткою, теплим читким шрифтом, зручним форматом. І по суті, господар знайде у книжці низку корисних відомостей із садівництва.

А подекуди автор псує свій текст переразміркованими, або некорисними, чи неправильними називаннями. Чи місце у книжці, що призначена для степового селянина, таблицям віддалень між пірамідами, шпалерами, кордонами „на роїках“? Чи можна запевняти степового садовода, що мареля найкраще ведеться у шпалерній формі? Чи слід радити насадження саду в степу без ям, зорвавши лише на 6—8 вершків? і таке інше.

Шкода, що книжку не проредаговано в рукопису особисто, що гарно згадує у садівництві й розуміє господарчі можливості читача „селянської бібліотеки“; тоді-б текст відповідав зверхнім якостям книжки. Тепер же окремі місця книжки можуть звести на лихо господаря-садовода, — наприклад, коли він свіжо поразку дерева намаже дьогтем, як учить книжка.

Й. Попов

Жуків, Г. І., пр. Сівозміну в сільськогосподарстві. (Бібліотека сільського господаря). „Книгоспілка“, 1925, стор. 46. Ц. 15 к.

Г. І. Жуків порушує у своїй книжечці надзвичайно важливе питання, надто для нашого часу, коли відбувається корінний переустрій селянської землі. Але це питання дуже складне й до нього треба підходити обережно. Автор, правда, намагається розглядати сівозміну, по можливості, ширше так з боку техніки, як і з боку економіки, але він користується при цьому виключно з даних Лохвицької Дослідної Станції, яка менше всього працює над сівозмінами й через те книжечка не має будь-якого ширшого значіння. Та й для одного Лохвицького району навряд чи можна її

радити. На перешкоді стоять: невідліг і тріхні поверховий викид і зовсім погана мова. Останнє робить книжку Г. Жуківа для селян неприступною.

Г. Помазенький

Заславський, Е. Заповіді українського хлібороба. (Бібліотека Радянського Селянина, випуск 6-й). Вид. НКЗС УСРР. „Радянський Селянин“, Харків, 1925, стор. 51. Ц. 15 к.

Книжечка змістом розподіляється майже на дві однакові частини відповідно двом головним сферам України: степу та лісостепу. У

вступі автор говорить про районний принцип, за яким збудовано цілі досвідні станції.

В першому розділі (про степ) автор зазначає основні організаційні моменти сільського господарства степу. Далі він зупиняється на особливостях степового пісоння й сучасної організації рілліництва степу (що знає майже лише одну ярину) і переходить потім до основних засобів, як поліпшити рілліництво у степу (ранній пар та озимина, просапні рослини). Закінчує автор цей розділ заповідями для степового хлібороба.

Другий розділ (про лісостеп) складено за тим же принципом, що й перший: коротенька характеристика основних моментів сільського господарства лісостепу та основні завдання що до організації та техніки рілліництва в лісостепу (зайняти та чисті пари, угноєння, порівняння ефективності пару й угноєння, гній та штучні угноєння, значіння конюшини, просапних). Цей розділ закінчується заповідями для хлібороба лісостепу.

Автор починає свою книжечку словами: „Цю книжечку складено за вказівками С.-Г. Досвідних Станцій України“. Треба зауважити, що зміст книжечки цілком підтверджує це положення: книжечка насичена цифрами цілком достатньо. В ній добре використано найновіший матеріал українських досвідних станцій. Лише на сторінці 38 є помилка, яку автор переніс безпосередньо зі звіту Чотирьох Досвідних станцій: додаток урожаю цукрового буряку від 3600 пуд. гною не 282 пуд., а 382 пуд.

Книжечку збудовано на виключно наукових даних, що перетворені за чимало років і всі можна рахувати твердо встановленими. Мова книжечки проста, виклад ясний, зрозумілий. Діаграми в тексті (всіх їх дев'ять) малюють у наочній формі головні моменти змісту книжечки й тим дуже оживляють ці моменти.

На жаль, видано книжечку небагато: помилки трапляються так у тексті, як і в цифрах. Наведено тільки пару прикладів: на ст. 17 „в ярині борються з вітром неможливо“ — треба „з осотом“; на ст. 26 „після толоки сіють яровий хліб“ — треба „замість“. Для такої книжечки (для масового читання) папер слід було давати кращий.

Книжці, після виправлення помилок, треба побачити найширшого розповсюдження по всій Україні. Її розраховано на добре грамотного селянського читача й вона буде дуже корисна для керівників сільбухів, хат-читальень, для серйозного читання в с.-г. гуртках і т. д.

П. Кац

Моргенштерн, С. Г. Як закласти виноградарство та доглядати його. Вид. Губземупр. Вінниця, 1925, стор. 44. Ц. 45 к.

Книжка зацікавляє з різних боків: як видавничу роботу в сільсько-господарській популярній літературі на периферії, як підручник у сільсько-господарській галузі, написаний для місцевих умов, і як підручник виноградарства для лісостепу.

Видавництво зробило дуже велику свою працю: найшло авторитетного автора, видало книжку чисто як у тексті, як і в малюнках, дало просту, але привабливу й показну обгортку; єдине, з чим не можна

погодитися, це — шрифти книжки, — не вважаючи на гарно, мов-би, чіткість, він утомний та дрібний навіть для писемного читачеві, для якого і призначена книжка. Автор дає зміст, написаний справді для певного району, розповів ще, що треба, добре знаючи свою справу, чого сучасна популярна література у спеціальних культурах далеко ще не досягла. Лісо-степ, що цілком придатний для промислової культури не тільки стогового, а в підлеглих районах і винного винограду дістав, наразі, хоча й короткий, але дуже корисний підручник виноградарства.

Багато, щоб книжку широко розповсюджено по кінтаргах та по сільських і шкільних бібліотеках лісо-степу.

Й. Попов

Онуфрієв, А. Про землекористування. (Бібліотека селянина. Серія сільсько-господарська). ДВУ. 1925, стор. 128. Ц. 60 к.

останні кваліфіковано лише за ознакою просторіи, і автор, зупинившись на хуторях, срубках та через-стий формі зовсім не зачіпає питань подворного і громадського порядку землекористування. Але, поруч із тим, автор трохи зупиняється на питаннях колективного господарства, с.-г. кооперації й земельних товариств.

Брошура складається з двох відділів, при чому перший має такі розділи: 1) різні способи провадити господарство, 2) з чого і як складається платня за робочий день у сільському господарстві, 3) як відбивається величність господарства у витратах по с.-г. виробництву. Цей відділ міг бути цілком доцільним у брошурі, оскільки автор далі, розглядаючи форми землекористування, розглядає їх з боку відповідності кожної з них певному укладові селянського господарства. Але зміст цього відділу має полекати академічний характер. Так, нап., у розділі про системи господарства А. Онуфрієв говорить про перекошу, зернову, поліпшену зернову й плодозинову системи, так, як це значимо викладається у підручниках, і прикладає по Україні приводяться лише для ілюстрування. Між тим, у такій брошурі доцільніш було-б дати коротку характеристику сучасного укладу селянського господарства України з освітленням найбільших шляхів його розвитку. Так само другий і третій розділи цього відділу викладено без певної ув'язки з поточними практичними питаннями.

В цілому, 1-й відділ при такому змістові його і слабкому зв'язку з основною частиною брошури можна було-б зовсім не вміщати без усякої шкоди для справи.

У 2-му відділі досить повно й у правильному напрямку освітлено форми землекористування. Автор розглядає нерегульоване черезземжя, при чому при кожній з цих форм зачіпає стан польового господарства, скотарства, спеціальних культур, а також побутові умови, і дає практичні вказівки, коли ті чи інші форми треба дати перевагу (останнє питання, зрозуміліше, освітлено не досить повно). Автор використав для цих праць, переважно, результати досліджування землевпорядкованих районів у 1913 році.

З різних форм землекористування менш пророблено питання про одруб. Автор, нап., не зупинився на порайонній характеристиці одрубів, між тим, негативність останніх значно збільшується при переході від піщого до піщаного. Не зазначено також, що просапних в одрубках при досліджуванні було менш, ніж у селі (що пояснюється віддаленістю одрубних земель).

Розбираючи врегульоване черезземжя, автор визначає громадський плодозиновий, як певний обов'язковий для кожного порядок чергування у викошуванні рослин", — що відносно раціональних громадських

плодозиновий — неправильно. Правда, вже на наступній сторінці А. Онуфрієв говорить, що можна встановити обов'язковість лише що до поліпшених клнів, і наведені в дальшому приклади плодозинових з практики відповідают останній вказівці.

Говорячи про можливість звести в одне місце два клні, автор зазначає: «Не треба про те забувати, що... тоді буде деякий зиск... не буде одного суцільного клна під паром... А це може загальмувати живання тракторів». Це цілком переперечується практично, бо трактори чудово працюють на мішаних паропросапних клнах. Доцільність існування одного цілого клна під чистим паром переперечується Наркомземом, який рахує за доцільне введення мішаних паропросапних клнів. У брошурі допущено ще низку окремих помилок. Так, на стор. 118 зазначається, що розселені звільняються на 5 років од с.-г. податку, що не відповідає дійсності.

Брошуру викладено досить простою, ясною мовою, але змістом своїм і характером викладу вона може бути використана тільки найсмієннішими шарами селянства і, скорше за все, низовими громадськими робітниками. Розповсюдити брошуру можна по всій Україні, за винятком районів полісся, бо по останнім нема жодного прикладу, і, значить, там вона буде не така цікава. В цілому про брошуру можна сказати, що вона не дає нічого оригінального й була-б більш учасна 1½—2 роки тому (коли вона, як видно, була написана) А в тім, досить повне освітлення питань про хутори, одруб, нерегульоване черезземжя дає брошурі право на розповсюдження й тепер — особливо, коли прийняти до уваги недоцільну літературу з цих питань.

М. Сябро

Посевная кампания и КСМ. «Агитаторский для комсомольцев — юных пионеров». ГИУ. 1925, стр. 63. Ц. 12 к.

Збірничок має дві частини: 1 — форма участі юних піонерів у переведенні весняної засівної кампанії і 2-га — аттика до неї (матеріали до комсомольської весірки «Засівна кампанія»).

Книжечка написана, за невеличкими винятками, цілком популярною, приступною кожному грамотному читачеві, мовою й дає зрозумілі кожному комсомольцеві, що працює на селі, поради й вказівки що до змісту засівної кампанії та його участі в ній. Агитативна частина збірничка наводить хороший матеріал — програму цікавої весірки - вистави, що її з успіхом можна влаштувати в кожному селі. З цього боку книжечка є цілком корисна і придатна для кожного сільського комсомольського осередку.

Проте, з хиб цього розділу треба відзначити:

1. Кінцеве речення Богдана (ст. 62) — «Вижь я уже, как молодое всходы (?) з красное село тнунтиса кверху (?)», к знанию, к достатку, к побеле е над кормилицей и мучительницей (?) земле!» — для такого селянина, яким є Богдан — несприродне, надумане, взагалі, неселянське і тому фальшиве.

2. Селянин в «Липках» («Прийчка», ст. 32) — тип для України несправдливий.

3. В мотивах пісень, що наведено в цьому розділі, недосліджено побутову цілісність (поруч з укр. мотивами маємо: «то не ветер», «лимон і вала»), тому слід порадити ДВУ в таких виданнях більш використовувати укр. матеріал (хоч-би, скажимо, той, що наведено у вид. «Книгописи» — «Пісні революції» та «Юнаки ідуть» — комсомольські й піонерські пісні, 1925 р.).

Що-ж до першої частини, то треба сказати, що її складено менш вдало. Занадто стислий виклад цієї частини змусив автора першого розділу її форми участі Ю. П. у кампанії, дати надто схематичний нарис роботи Ю. П. в переведенні кампанії. Проте, питання це остільки є цікавим і для піонера і для комсомольця, що докладніший виклад цього розділу був-би лише на

користі і книжечки і справи. Разом з тим, дальший розділ цієї частини — "Краткіє справки", звичайно, слід було дати не окремо, а сукупі з порадями першого розділу, належно застосувавши кожну справку до відповідної роботи Ю. П. — від цього наведені у книжці "справки" лише вигравали б.

По суті - ж цих "справок" треба зробити кілька зауважень:

1. У "справках" (як і в усіх книжечці) не зазначено, що вони даються для певного сільсько-господарського району — для степу, а тимчасом зміст і "справок", і всієї брошурки дають зрозуміти, що їх наведено для степової смуги України.

2. "Справки" що до шкідників сільського господарства не систематизовано: розд. "суслики" чомусь наведено окремо від розділу "вредители". До того ж шкідливість ховрахів по автору (агр. Баканча) полягає лише в тім, що вони "із молодих посевов висасують соки - молочко". Відомо, що цим шкода від ховрахів далеко не обмежується.

3. Про трієри автор радить: "Наилучшие триера — Маро, Гейда, Маєра и другие (7 — п. м. ГД)". Звичайна практика на Україні знає майже виключно ці три марки. Які автор знайшов "другі" та ще "найлучшие" — невідомо. До того ж твердити, що за день на трієрі можна очистити "120 пудов семян" (ст. 19) є занадто сміливо.

4. Ставлення в один ряд таких просапних, як "кукурдуза, картофель, бураки (п. м. ГД), багана" (ст. 24) без ніякого зазначення що до їх районування, є лише шкідливим.

5. Вираз "Вейлка-сортировка" призначається для послідовної (!) очистки і сортирования зерна, для другого (!) его отбора (!) после простого (!) отвеивания" (ст. 18) є і невиправдано, і непотрібним, і його треба замінити. Дальші справки по с.-г. машинам також занадто стислі, непотрібні і практично нічого читачеві не дають.

Брошура вилана для сільських комсомольських осередків і для широкого розповсюдження (пр. 25.000 прим.) І найбільша хіба — це те, що її вилано не українською мовою (навіть текст всієї агіт.-вещірки дано російським текстом), і без належної редакції в її агро-технічній частині.

В цілому ж книжечка, як вона зараз видана, має інтерес, головне, для сільських постановок комсомольських агітвечірок і то найбільш по місяцях з неукраїнським селянством.

Друге видання брошурки українською мовою з найголовнішим справочним матеріалом для основних с.-г. районів (3) України і з повним додержанням правил видання української етнографії було б цілком до речі.

Г. Д.

Румянцева, В. *Що таке лущіння ґрунту і чим воно корисне*. (Бібліотека селянина). ДВУ. 1925, стор. 12. Ц. 7 к.

Автор підходить до теми таким чином: з'ясовує вогкість підсохилого ґрунту різних губерній України, доводить, що твердий ґрунт більше виношує вологи, теж і стерня, визначає, чому треба лущити стерню та яка від цього буває користь; закінчує книжечка главою про значіння лущіння пізнього пару. Книжечка викладена простою українською мовою, має декілька малюнків, висновки підґрунтовані цифрами з досвідів станцій, тільки в цій автор зовсім не дотримується принципу районування, а мішає в купу — Херсонську, Полтавську, Балашовську, Плотянську, Доноску й Маріупільську дослідні станції й поля. Кожен технічний спосіб зараз же розглядаємо з боку відношення його до головних факторів росту: вогкості, тепла й инш., а що ці чинники на території України розподіляються різно по районам, то й треба визначити точно район і ефект од прийому. З технічного боку брошуру видано гаразд.

Може бути цілком використана для селянських бібліотек.

С. Хоменко

Серебряков, В. А. *Дбай про город*. (Бібліотека селянина. Серія сільсько-господарська). ДВУ. 1925, стор. 46. Ц. 16 к.

Автор "Дбай про город" намагався викласти тему простою мовою, зрозумілою для простого читача.

Означє суворого витриманості в викладі, без систематичного переходу від одного питання до іншого, в автора не спостережено. Неза також психологічного розуміння того кола читачів, що для них призначена брошура. На віщо селянщину такуватися про азот, фосфор та інші елементи, що зовсім не вміщуються в його голові. Також не можна наляпати тсе в рожевих тонах, як це робить автор, наляпуючи, де взяти грошей на розвиток городної культури.

Окрім того, є також у брошурі Серебрякова вказівки на деякі способи праці, як, наприклад, пасинкування, що ще до цього часу є невиправданою справою до реальності і її користності наслідків. При більшій стислості брошур, при стараннішому групуванні диференціальних питань, які порушує автор, брошура була б, при багатьох її статих сторонах, кіннішою, ніж вона є тепер.

Г. Буларцев

Танашев, М. *Зяблева оранка й лущіння ґрунту*. (Селянська бібліотека). ДВУ, стор. 24. Ц. 8 к.

Звичайне питання в сільському господарстві, яка користь од лущіння стерні й зяблевої оранки,

автор намагався проаналізувати, по можливості, докладніше, схиляючись навіть над такими подробицями, що їх не потрібно було порушувати в маленькій книжці. Те ж саме й з деякими іншими деталями; наприклад, наведення, без будь-яких пояснень, шфр і таблиць, у подвійних центнерах з гектара рівнобіжно з таблицями в пудах з десятинами.

Крім цього, у книжці зустрічаються хибні й иншого порядку. Так, наприклад, зауваживши, що на пізній зяблі нинколи й сґради, як це кажуть селяни, прожогі ярини бувають гірші від урожаїв по стерні, автор не довів, через що це буває так або не так, обмежившись тільки загальними словами, що, мовляв, "вина не зяб, а господар, який хибно приготував цю зяб".

Але найбільша хіба книжечка в її мові, що через свої важкі й часом не зовсім правильні звороти й вирази робить що книжечку чужою й мало зрозумілою для селяни.

Терміни також не завжди вдало й правильно вживаються, — маємо, наприклад, "всиснується" (всасывается), "вільга" (влага), "потрава" (питательные вещества) та инш. Все це, а, особливо, мова, робить цю книжечку нецінною, і через те радити її в селянські книгозбірні не можна, хоч, взагалі, великої шкоди вона й не зробить.

Г. Помаєнний

Танашев, М., *агр. Кормовий гарбуз, або кабака*. (Селянська бібліотека). ДВУ. 1925, стор. 24. Ц. 7 к.

Це — своєрідна монографія, що в ній автор висчерпує питання про кормовий гарбуз для українського селянина.

В книжці ґрунтовно й, разом з тим, коротко говориться про значіння правильної годівлі худоби, про способи правильної годівлі дійної й робочої худоби в умовах селянського господарства, про роль тут кормового гарбуза, про годівлю гарбузами свиней, про способи, як розводити гарбуз, про те, як краще відбирати його насіння, про значіння кормового гарбуза, як посухостійкої й просянної культури. Видана книжка дуже гарно.

Й. Попов

Туркевич, К. *Про холощіння самих та самих сільсько-господарських тварин і птиці.* (Науково-популярна бібліотечка. Серія сільсько-господарська). ДВУ. 1925, стор. 36. Ц. 11 к.

Автор спочатку подає деякі довідки загального характеру, про давність холощіння с.-г. тварин у різних народів, про суть холощіння, про наслідки та вплив його на самих і самих, про зміну зовнішніх ознак у вичищених особин, про різницю обміну речовин у схолощених і нехолощених тварин, про практичне значення холощіння.

Після загального вступу, автор знайомить з технікою холощіння, при чому, виходячи з важкості операції (особливо в самців), рішуче відкидає застарілі "кованельські" методи холощіння й застерігає, нагадує, користуватися в даній справі послугами кованелів.

Кажучи за нову, удосконалену від катеринів практику холощіння автор, в міру потреби, згадує про відповідний сучасний інструментарій, називає йому переваги над старим приладдям для холощіння, коротко скрізь обгрунтовує суть цієї переваги, порівнюючи наслідки операції та хід одужування схолощеної тварини в тому й другому випадкові.

Все це робить виклад далекий од догматичності, але, вкупі з тим, доказовим і цікавим для читача.

Книжку змістом і викладом цілком можна вважати придатною для бібліотеки добре письменного селянина.

Книжка видана без малюнків, але досить чепурно, і по ціні (11 коп.) — не дуже дорога.

П. Радченко

Фердинандов, Ф. Ф. *Що ти хочеш мати — стільки, чи стільки?* (Бібліотека Сільського Господаря). „Книгоспілка“, стор. 16.

Оригінальна викладом книжечка: кожний з двох майже сторінок (12 з 16-ти) являє собою плакат (малюнок з відповідним коротким текстом), який торкається одного якогось питання з пахвинництва. Навіть обидві сторінки обкладки (оголав книжки та демонстрація грошового наслідку господарювання за вказівками автора) подано в вигляді плакатів-реклам.

Як збірка основних правил про поліпшене утримання курей, книжечка звертає на себе увагу наочністю, простотою та невибагливістю викладу і, треба гадати, буде приступна для звичайно письменних селян у межах усієї України.

Шодо лише, що плакатний спосіб викладу (сам по собі дуже влучний) позбавив автора можливості дати просторіші пояснення, ніж які маємо у книжці. Тому відомості, які подає автор, мало задовольняють господаря, що бажала-б знайти відповідь на багато звичайних питань, які автор порушує, але в такій формі, що є лише натяк на питання, а не його розв'язання, хоча-б і в стислому вигляді.

Є друкарські помилки на стор. 10-й в рядку 8 напруговано: „або з ячменем“, а треба: „або з ячменним“.

На стор. 16-й (на малюночці, ніжньому) припущена така недоладність: над покритим постальною надпис „Стелю змазано гліною“, а потім, щоб читач-селянин не збився з пантелику, позначено стрілкою:

деж-ж саме на малюночці стеля. Оцю стрілку, маємо рідко зауважити, простий селянин, що не дуже звик розбиратися у малюнках (та-ше й буває), не відразу зрозуміє, до чого вона. Краще було-б, коли-б стрілку зовсім усунути, а натомість зробити відповідного надпису над стелею або під стелею.

Є досить сумнівні місця й у тексті: на стор. 9 стоїть угорі на плакатку надпис: „Садонити виходить треба у хліві, гніздо ставити на землі“.

Таке категоричне твердження автора потребує пояснення. В автора його немає. І кожна досвідчена селянка поставиться до цього твердження з сумнівом. Чому, — скаже вона, — саме у хліві? Чому саме на землі?

В хліві — значить „за очима“. Кури, що ще не сидять, а лише вкочуть, шперто, як вломо, „тиснутися“ до слуху, турбують її, дають яйця у гнізд і т. п.

Щоб перевірити придатність книжки, яку розкладаємо, я дав її читати знайомим селянам у с. Мала-Даниліна (під Деркачами), де я проживаю.

Уваги, що я роблю, зроблені, правду кажучи, селянина! Коли я зробив деякі пояснення до авторових вказівок — сумніви розвіялися.

П. Радченко

Щадило, Ол. *Про громадські плодозміни.* Вид. 2-е. (Бібліотека селянина. Серія сільсько-господар.). ДВУ. 1925, стор. 30. Ц. 10 к.

За короткий час брошура Щадилова виходить у друге. Це свідчить про велику потрібність у такій літературі.

Складається книжечка з таких частин: 1) громадські плодозміни — з'ясується, що таке громадський сівозмін, взагалі, і яке поліпшення вносить заведення сівозмину; 2) про земельні громади — невигатність зоставляти великі громади, значення розбинок їх на дрібніші громади; 3) чому треба заводити громадські плодозміни — тут наводиться перевагу громадського сівозмину — збільшення продукції, боротьба з бур'янами, легкість переведення поліпшення насіння, можливість гуртом сіяти й обробляти цукрові буряки, картоплю то-що, легше спростати, легше боротися зі шкідниками й т. д.; 4) який саме плодозмін заводити — тут автор приводить два приклади сівозмінів — 4-ї пілля і 6-ї пілля — і старається з'ясувати, як підходити до вибору сівозмину. Коли брошуру роздивляється, як агітаційну, метою якої буде тільки звернути увагу до громадських сівозмін, тоді її можна вважати здатною. Але, поскільки вона призначається для села й захоплює таке назвичайно важливе питання, треба було-б більш підкріплювати значення різних плодозмін для збільшення продукції, їх значення перед трюхціями, довести деякі типи сівозмінів і зазначити способи як до їх перетити, що для цього потрібні й т. д. Ця сторона у брошури з'ясувана не зовсім гаразд.

Звертаючи на це хліб, брошура все-ж може бути використана для селянських бібліотек.

С. Хоменко

ДІЛОВОДСТВО. РАХІВНИЦТВО

Борисович, М. *Курс подвійного рахунництва в списдоку викладачі для профхліб і самонавчання.* Задавальне й торговельне рахунництво. ДВУ. 1925, стор. 308. Ц. 1 карб. 25 коп.

2) зрушити українську рахунницю термінологію „з неможливого сучасного стану“ (авторові слова на стр. 17).

Вже з передмови видно, що автор поставив собі не абияке завдання: 1) дати українській підручній бухгалтерії технічним робітникам і

Щоб виконати першу частину свого завдання, автор, очевидно, переглянувши ще раз відому йому літературу з цієї царини, вибрав те, що має актуальне значення, викреслив те, що ретюлюція здала в архів, додав корисні, продиктовані сучасним життям та його особистим досвідом, і подав менш-більше справді ті відомості, що

1) Редакція вітає цей новий метод рецензії, обгрунтований на думках масового читача, і закликає й інших рецензентів використати приклад т. П. Радченка.

можуть стати у пригоді не одному нашому рахівникові чи бухгалтерові. Але чи така трактовка може задовольнити книжку, ухвалену як підручник для вживання в торговельно-промислових профшколах і школах торговельно-контрерських учнів? Чи може вона бути підручником і для профкіль і для самонавчання? Можливо, але не цілком. Коли читаємо цю книжку, то відчуваємо місцями якийсь поспіх, місцями шось наче пропуск. Видно, що весь широкій матеріал бухгалтерії торговельної й промислової автор хоче втиснути в рамки своєї книжки і зробити з неї курс загального рахівництва. Звичайна річ, що це зробити було дуже важко, і, замість курсу подвійного рахівництва, вийшов гарний курс торговельного рахівництва з додатком п'яти параграфів (§ 1 — 5) про загальні поняття, що з ними користується рахівництво. Що до другої частини того завдання, яке собі поставив автор, то, на жаль, доводиться спердити, що автор з нею не впорався. Ціла книжка робить на читача враження поганенького перекладу з російської мови (хоч безпосередньої взаємки на це у книжці нема). Такі слова і звороти, як «потреба в обліку» (ст. 2), «переважала роль» (ст. 22), «включили подвійності записів» (ст. 37), «припалацьку частину вилатків» (ст. 162), «позначальці» й «позначальники» (ст. 96), «постачальники» (ст. 99) п. т. и. (а й там сила), — свідчать про те, що автор (чи, може, перекладач), не знаючи української мови як-сь ід і не загортаючи навіть до словника, взявся радикально вирішити термінологічне питання українського рахівництва. Не диво, що не тільки термінологія, але й, взагалі, мова цієї книжки дуже важка, а подекуди навіть незрозуміла. І якщо є будь-яка авторова заслуга з цього погляду, то полягає вона хіба в тім, що автор *хотів* написати українського підручника. Рекомендувати такі підручники для шкіл треба дуже обережно.

О. Варлам

Малюга, М. Є. й Артеменко, М. М. *Організація сільсько-господарського рахівництва в колективах (в зв'язку з організацією господарств)*. «Книгоспілка», стор. 114. Ц. 1 карб.

Тема, безумовно, дуже своєчасна, і з цього боку книжка є цікава своїм змістом для колективістів взагалі, не кажучи вже про сільсько-господарських рахівників. Дуже корисно відзначається ця книжка між іншими, хоч і не багатомою ще з цього обсягу, книжками передусім простою, зрозумілою не тільки спеціалістам-бухгалтерам мовою. Книжка орієнтована передусім на практичного робітника.

Термінологія, взагалі, видержана, проте, місцями трапляються деякі відхилення. Вкажемо хоч-би на

термін «прибуток-видаток» на ст. 7, а поруч з ним «приходну сторону і розходну» (стор. 7), «приход» (стор. 12), «приходом... розходом» (стор. 40).

Видно книжку не дуже добавляли. Таблиці вміщено серед тексту на випадкових місцях. На ст. 21 читаємо: «див. таб. 26», а далі ще й опис цієї таблиці ч. 26, але саму таблицю в книжці пошитою під ч. 28 (ч. 26 зовсім нема). Є місця, що нічого нам не кажуть, наприклад, ст. 37: «Підкреслимо, що вестися такі книги ми може розуміємо, і коли-б їх нам дали, то й поведи-б як звичайно». Їх можна-б без шкоди для тексту й взагалі пропустити. При уважній редакції можна було б уникнути й таких висловів, які чистенько доводиться читати, написані однією з клаптиків паперу, але не в друкованих книжках. Ось приклад такої сировини: «давайте перенесемося» (стор. 19), «маються» (стор. 20), «получив» (стор. 28 і далі), «по більшості» (стор. 43) тощо. Що-ж правда, собою вони не значать, але в результаті все-ж такі доводиться їх «записати на дебет» цієї корисної книжки.

О. Варлам

Німчинов, Т. Т. *Рахівництво кредитових та сільсько-господарських товариств. Підручник для рахівників, членів правління, ради та ревізійних комісій та слухачів кооперативних курсів*. «Книгоспілка», 1925, стор. 167. Ц. 1 карб. 40 к.

Без зайвого розмалявання легко зрозумілий і майже загально-відомий таємничий бухгалтер автор сплиняється довшо лише на тих місцях, які вимагають дійсно певної

уваги в зв'язку з вимогами сучасної практики. З належною увагою трактується питання про складання звіту та його форми — питання дуже важливе для правильної постанови рахівництва в організації широкого мішталу. Як позитивну сторону викладу треба відзначити його популярність і нагайність: з сучасні засади зараз-таки ілюструються відповідними прикладами й формами записів і через те при стислому викладі весь матеріал виступає дуже рельєфно. Мова проста, зрозуміла. Звичайно, трапляються, хоч зрідка, де-які невдачі терміни та звороти. Дрібні прогріхи своєю кількістю зовсім не зменшують вартості книжки, яку задовільно візьмуть до рук не тільки слухачі кооперативних курсів, але й практичні робітники-рахівники. Автор узяв під увагу нестатність фахової літератури з цього обсягу українською мовою й, випустивши своє «Рахівництво», не помилявся. Але цю книжку не так щоб дуже «популярна».

О. Варлам

ДРУКАРСЬКА СПРАВА

Галактионов, И. *Беседы о наборщике*. Изд. 2-е дополненное. ГИЗ. Ленинград-Москва. 1925, стр. 230 + 12. Ц. 1 р. 30 коп.

Друге видання цієї книги можна лише вітати: вона загально-зрозумілий форми розповідає про техніку та історію накладної справи. І розраховано на складача, головне, учня друкарської школи. Можливо, йому легше буде засвоїти силу матеріалу, втисненого в узенькі рамки книги, бо книгу написано як розмови старого складача (Болотіна) з молодим, який од своєї особи й веде оповідання. З цього боку влучно розподілено відомості з історії накладної справи та основу сучасної техніки накладання.

Як і в першому виданні, і ще треба підкреслити, автор надто сапо покладається на «авторитети» — авторів відомих друкарських підручників, Колодінна та Бауєра, і, взагалі, автор трохи прихильний до старо-

вини: це виявляється, головне, на його вказівках що до першої титлів та таблиць.

Прикладені до книги зразки роботи учнів із лінійок наводять на сумні думки: вони безнадійно застаріли й тепер ніяк не можуть бути пристосовані...

Варто порівняти аналогічні праці в німецьких спеціальних виданнях, наприклад, *Typographische Jahrbücher*!

Прикладені до книги «технічні рецензії» цікаві. Слід побажати, щоб ця форма оцінювати книгу прищепилася в нашої бібліографічної пресі¹⁾.

С. В.

¹⁾ Поміщуючи цю замітку про відривку в *Ленінградській книжковій Галактионову, редакція розпочинає на сторінках «Нової книги» друкування рецензій та заміток про вихідні з уст задушевних книжкової справ, не за лежимо від того, де вони друкували*

Дмитрієв, М. *Техніка книги. Практичне посібник по наборно-книжному делу для типографських робітчих і робітників видавництва*. — «Пролетарій». Харків, 1925, стр. 164. Ц. 2 р.

Простою, виразною та цілком літературною мовою вона оповідає (й показує) те, як спершу треба підготувати рукопис до друку, потім «змонтувати книгу» і тільки після цього починати накладання та верстку. Кінчається виклад правилами та вказівками що до коректування. Автор відмовляється розглядати, як друкується та опрацюється книгу: «це — ціла наука», що виходить за межі завдань, які він поставив собі.

Коли в відділах про техніку накладання та правила верстки читач знайде досить мало нового (хоча й такий звіт із почати застарілих «підручників» буде йому корисний), зате відділ, підготовки рукописи до друку, хоч поради, що пропонуються в ньому й елементарні, — як-найпотрібніші й сучасні річ: авторська коректура — кара нашого поліграфічного виробництва,

а виконавши деякі поради Дмитрієва її можна зовсім уникнути.

Взагалі, можна гадати, книжка буде корисніша робітникам видавництва, ніж складачам, що мають у своєму розпорядженні й інші аналогічні підручники.

Хіба книги — її технічна *недовосконалість*. А саме, до таких книг треба ставити як-найсуворіші вимоги. А в «технісі книг» огріхів проти техніки книги — багато. По-перше, рясність «чужих» літер, — на стор. 34 ми, наприклад, нарахували їх 12! По-друге, зразки частенько надруковано того самого кетлю й того формату, як і вся книга — це зважає читач. Напакі, епіграфи на 75 стор. набрано іншим шрифтом, а не тим, яким набрано зразок основного тексту, хоч автор частенько згадує, що треба зберігати єдність стилю.

Книгу зверстано по-старому, провінційально: у книзі, де рекомендується «конструктивістська» верстка, не можна давати «модерного» орнаменту в колоніах, як це робить Дмитрієв (і не можна показувати таких зразків ініціалів, як на стор. 65).

Цілком зайвий нарис історії друкування — на 16-ти стор.: все одно нічого нового не скажеш.

C. V.

СВІТОЗНАВСТВО. ПРИРОДОЗНАВСТВО. КРАЄЗНАВСТВО

Гах, С.М. *Про дріжджі, спирт, оцет та кисле молоко*. ДВУ. 1925, стр. 44. Ц. 13 к.

Серед російської літератури про шумування написано чимало. Серед української — ж літератури книжечку Гаха можна вважати за першу. Взагалі, написано її популярно, але суцільно. Авторів вказівки на фізико-хемічну суть шумування надто короткі й тому мало зрозумілі, мало підготовленому читачеві.

В усіх разі, брошура для читачів цілком задовольняє першорядне знайомство з явищами шумування, наскільки з ним доводиться стикатися що-дня (випікання хліба, скисання молока й т. ін.). Ширше значіння шумування для всього життя в цілому лишається в брошурі цілком нез'ясованим.

В. Р.

Коршиков, А. *Происхождение жизни*. «Рабочий Донбасса», стр. 76. 10 мал. Ц. 25 коп.

Ми знаємо багато книг про походження життя і, проте, жадна з них не задовольняє цілком масового читача. Одні з цих книг пропонують теорію вічності життя, що суперечить матеріалізові (Костичев, Немілов), другі — важкі (Шефер), треті занадто короткі (Заводовський). За найкращу для масового читача в цій низці брошур треба визнати книгу проф. Коршикова. Її головна вага: проста мова, виклад не догматичний, але такий, що веде читача від фактів до теорії; змістовна й популярна критика теорій вічності життя, що інколи видають себе за згідні з матеріалізмом (Костичев). Автор викриває ідеалістичний характер цих теорій.

В. Р.

Хоррабін, Дж. Ф. *Нарис історико-економічної географії світу*. ДВУ. 1925, стр. 134. Ц. 50 коп.

Надзвичайно цікавий й своєчасно виданий в українсько-м перекладі «Нарис історико-економічної географії світу» Дж. Хоррабіна є, як читаємо в передмові і бачимо з змісту, марксистський й комуністичний підручник географії, що зв'язує свою географію та історичну частину з політичними проблемами

сьогоднішнього дня, зокрема, з його головною проблемою — захоплення влади міжнародним пролетаріатом, утворення світового соціалістичного господарства.

Тоді як звичайно в підручниках географії рідко подається історичний елемент, в книзі Дж. Хоррабіна короткий нарис світової історії переходить на відображення сучасної економічної та політичної географії світу. Констатуєчи ту економічну взаємозалежність, що існує між усіма частинами світу, автор розглядає ті 5 великих економічних груп (Америка, Англія, Далекі Схід, СРСР, Франція), що занили місце старих суверенних національних держав і поділяють між собою весь світ.

Висновок автора — імперіалізм перегоржує шлях до гармонійного розвитку світу, і, щоб розцистити шлях до єдиної світової пролетарської групи, робітники мусять зорганізуватися у світовому масштабі, незалежно від раси, кольору шкіри й національності.

Книга заслуговує, як-найширшого розповсюдження й повинна повторитися ще не одним виданням.

К. Дубяк

Рижков, В. *Матерія і життя. (Библиотека естетознания. Серия «Живая природа»)*. 3-е спективний, хоча й важкий виклад деяких важливих питань загальної фізіології.

Брошуру розраховано на зовсім невідготовленого, але звиклого до серйозного читання читача й має на меті переконати його, що життяві явища можна пояснити якось ями мертвій речовині. Переконати, — бо довести на шістьдесяти сторінках найелементарнішого викладу не можна ані чого. Автор за іпає багато питань, часто обмежуючись тільки двома словами, вважаючи, що краще сказати що-аби-що, ніж нічого не казати. Це, вкупі з деякою безсистемністю викладання, робить враження імпрізованої лекції. Такі популярні праці, звичайно, не можна вважати взірцевими, але те, що брошура виходить третім виданням, свідчить, що вона відповідає потребам певного кола читачів. Видано книжку не погано, хоч обкладинка надто тонка.

А. Коршиков

МЕДИЦИНА. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Бондаренко, В., д-р. *Перша допомога хворому.* (Бібліотека селянина. Серія медицини.) ДВУ. 1925, стор. 34. Ц. 15 к.

В книжці подано практичні поради що до першої допомоги хворому до часу поки прийде лікар. Говориться про перелом, кровотечу, отруєння то-що. Поради викладено зрозуміло, гарною мовою. Є прикрі редакційні помилки, напр., на ст. 11 говориться, що на помазаний руці м'ясо перемишаю з жилками та кишками. Є деякі неправильно вжиті слова: стопа, вар — замість ступня, окріп. і т. ін.

Варто було-б детальніше зупинитися на штучному диханні, подати більше малюнків за це. Зовсім не згадується за ливихи, а це треба-б було, бо невміла допомога костоправів при ливихах доводить часто до дальших переломів. Малюнки не художні і якісь старомодні. Іх замало. Папір досить гарний, шрифт чіткий. Книжка буде корисною навіть і для малописьменного.

І. Холодний

Гершензон, А. О., д-р. *Як годувати грудку дитину та годуватися з нею.* (Бібліотека селянина. Серія медицини.) ДВУ. 1925, стор. 25. Ц. 10 к.

В книжці подано поради, як годувати дитину грудьми, та як годувати її штучно, як її доглядати. Книжку написано по суті гарно. Хвиля її та, що вона писалася не спеціально для селянки, дається, наприклад, мірка — столова ложка, а ложки в селі різні бувають. Є й ще аналогічні хибки. Зміст книжки можна було-б легко засвоїти, поради потрібних матері в ній чимало. Але переклад дуже нехвалений. Діамо лише декілька прикладів з маси, що їх розкидав по всіх сторінках книжки. Говориться: дитина головний, роли, грудна дитина, нечистота, морщинистий, поступібно, барвна капуста і т. ін., — замість: дитина до году (годовик, це дитина що йже минув рік), пологи, пригрудка, або ліпше немовля, нечистота, морщинистий, ступісно, кучерява капуста й т. ін. Трапляються і такі перлини: „як обертається з моляком“, годування звється штучним, або ненатуральним, чеб-то гідким людській натурі і т. ін. Чимало і таких слів як: спеціально, регуля й т. ін.

Коли книжку призначалася для селянки, що загально менше грамотна за селянина, її треба було-б ліпше переказати і уважніше проредагувати.

І. Холодний

Гецов, Г., д-р. *Колись і тепер.* (Селянська бібліотека.) ДВУ. 1925, стор. 36. Ц. 10 к.

Оповідь дається в книжці за те, як колись за старих часів люди не знали від чого бувають недуги та як їх треба лікувати; як за те тепер багато знають. І як лікарі мають спроби допомогти хворому одужати. А поруч говориться за те, як і тепер ще різні шептунки та знахари користуються з темряви та невідомості частини селі і калічать людей.

Написано книжку просто, зрозуміло, дуже цікаво. Кожен селянин прочитає її з великим інтересом. Мова гарна, видало її теж гарно.

І. Холодний

Демченко, П. *Хто виличить, баба-шептуха чи лікар?* (Селянська бібліотека.) ДВУ. 1925, стор. 45. Ц. 13 к.

В книжці говориться, як люди дізналися про те, як лікувати різні недуги, зокрема пошесть, яким засобами лікують лікарі, а якими баби-шептухи та різні ворожі. Приклади підбрано досить вдало. Написано книжку досить гарною мовою, хоч іноді й деякі редакторські неточності. З книжки можна скористатися, так окремим читачам навіть і не дуже письменним, як і комусь більш освіченому, за підважню до докладніших розмов та бесід на тему, що стоїть у заголовку книжки. Шрифт, малюнки та папір не погані.

І. Холодний

Кравців, П. І. *Як відбувається життя в людському тілі.* ДВУ. Харків. 1925, стор. 36.

В книжці оповідається ясно й різно за будову людського тіла з клітин та тканин. Дається наріз роботи серця, жила та нервової системи. Говориться за причини передчасної смерті, за смерть нормальну. Вдало перевелено паралель між машинною й чоловіком та колективом і людським тілом.

Стіль гарний, мова ясна і жива. Малюнки підбрано не зле. Книжку зможе використати дослідницький читач. Вона стане у пригоді для читання лектором не досвідчений аудиторії, як гарна основа для низки бесід.

І. Холодний

Кронтовский, проф. *Наследственность и конституция. Практическое пособие к исследованию патологической наследственности и конституции человека.* ГИУ. 1925, стр. 189.

Книга професора Кронтовського має за завдання дати практичний підручник в справі збирання даних що до спадковості в людини, головним чином, патологічної спадковості. Перші два розділи орієнтовано читача в методах діагностики спадкових хвороб і дають великий перелік хвороб, які в літературі були вказані спадковими. Далі йдуть розділи, що знайомлять з методами збирання матеріалів для вивчення патологічної спадковості. Нарешті кодо двацяти сторінок присвячуються методам дальшої обробки матеріалу. Денке ознайомлення з генетичною аналізою цей розділ читачеві дасть.

Книга Кронтовського не знає нічого аналогічного в російській літературі. Вона необхідна не лише для того, хто спеціально цікавиться питаннями патологічної спадковості людини, але й кожному лікареві, що не хоче пропустити можливості зібрати цінний для науки матеріал про спадковість.

В. Рижков

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО

ПРОЗА

Амп, Пьер. *Искусство и труд. Пер. под ред. и со вступительной статьей А. Гатова.* ГИУ. 1925, стр. 76. Ц. 38 к.

Амп — один з найцікавіших сучасних французьких письменників, авторістичу виробничих романів, з яких в російському перекладі вже з'явилися „Рельсы“, „Лен“, „Шампанское“, „Песнь песней“ (парфюмерне

виробництво), „Лилієські ткачі“ й інші. Книжка, видана тепер ДВУ, має в собі дуже змістовну, не звязану на стиліст, характеристику Ампа, написану т. Гатовим, і переклад тринадцятих невеликих речей, які можна поділяти на три групи: 1) оповідання („Фол-лет“, „Пегушатини“, „Механик Рокко“, „Курверський № 2638“), 2) філософсько-публіцистичні етуди („Искусство и труд“, „Святость труда“, „Религия труда“, „Белоручки“), 3) своєрідні поеми в прозі з приміською пу-

банистички („Могила“, „Равнини Фандарин“, „Шпунька“, „Богатий город“, „Мельник — ти спить?“) — де міркування авторів про величність праці, про її майбутнє, про класову боротьбу йдуть від якогось конкретного образу і овініи ніколи тонким ліризмом. Ця третя група найкраща у книжці. Декларований робітник, соціал-радикал, Амд, не знаючи на це, багато в чому є близький до нас, і книжка може знайти в нас своїх приятелів, серед підготуваних читачів, які не цікавлять сюжетної цікавості у творчості. Переклад у цілому достатній, хоча є й неросійські обороти (галіцизми), стилістичні неспівзвуччя („кто не может спокойно спать почью — это первый шаг к несчастью стать святым“, стор. 15) та помилки (на стор. 15 указано у примітці комедія Корьєра замість Мольєра, й інші.).

✓ Проф. О. Білецький

Воксф, Морис, Рабочий Дяде (дита нар.да). Переработка с французского под ред. Ал. Девича. „Пролетарий“. 1925, стр. 118.

Маленький Дід є, син посялого, залишилася сиротою, його ваяв виховати слюсар Ваузен; коли одного разу п'яний слюсар іде його дещо і паразитом, Дідє покидає його і вступає до цегельні, де підчас страйку одержує перше класове виховання. Згубивши посаду, він бурдає і за це його посаджено в виправний притулок для підлітків; виїшовши звідти міняє низку професій, підчас роботи у різниці знайомиться з модисткою Франсіною, яка стає його дружиною; потім береться до грабства, читає комуністичні брошури, стає активний агітатор за синдикати; його арештовано, потім звільнено і він знову проводить політичну працю аж до хвороби, яка швидко кладе в могилу енергійного борця. Такий зміст повісті Воксфа, ідеологічно пітриманої (у переробці), але повсякденно яскравих фарб, плучних характеристик, захоплення, яке вражало б читача. Мова її місцями важка, (напр., стор. 78), і вся вона, змістом приступна й читачу — підлітку, навряд чи зацікавить його навіть, і для того, хто не знайомий ні з Зола, з ні Сінклером. З зовнішнього боку (напір і шрифти) видання цілком достатне.

✓ Проф. О. Білецький

Демчук, Остап. Комнезамчики. Комнезамки на Ук-ДВУ. 1925, стор. 16. Ц. 6 коп.

Комнезамки на Україні ще чекають на свого художника. Книжечка Демчука, де видруковано двоє оповідань: „Гітаткове комнезамствування“ та „Ганна комнезамши“, дає два малюнки, де виведено два типи „комнезамчиків“, де дано новий побут села. Оповідання коротенькі, написані жваво, гарною мовою. В першому розповідається про заснування комнезамза, його голову Гітату, що „коди не було ніякої роботи, або в волость не треба було їхати, то його молотили до якогось дядька“, про комнезамські будні, про боротьбу непомітну й тиху, але уперту між незможними й куркульством. Несподівано оповідання кінчається — тим, що Гітат не справився кінець — кінцем з комнезамством своїм, і його після допису в газеті змінено; незрозуміло також і відношення усього і самого Гітату і його сім'ї. Автор до такого діяння зовсім читача не підготував — і тому сильного враження немає.

Значно краще друге оповідання, що автор подає як допис, про Ганну — комнезамшу, що головує в комнезамі, управляється й, удаючи таких як вона — ж комнезамшиць захистити“ і „всюди для жінок права дідєть“ і „куркуль розкуркульовати“ і коло своїх дідей та хазяйства комнезамського виорати, і на засіданні ЦВКА побувати й раду дати. Ганна — комнезамши просто виходила з життя — оповідання малює правдивий життєвий тип: переконує.

Цілком доцільно обидва оповідання дано в „Бібліотеці малописьменного“. Не одна Ганна і не один Гітат прочитають про себе з охотою.

А. П.

Іванов, Всеволод. Экзотические рассказы. 1925, стр. 141. Ц. 1 р. 10 к.

Виходить, що на-ське раскази. Це державне Видавництво таки вміє добре видавати художню прозу. Досі жаден український письменник ще не заслужив такої шани — бути виданим хоч приблизно так як оце видано книжку Вс. Іванова. А найбільше-ж дивно з того, що це книжка найгірших оповідань зазначеного автора. Це безсоромна халтура Вс. Іванова вроді його „Портного Фокина“. Ну, він і приніз її продавати в провінцію, бо в Москві-б не купили всього. Двоє чи троє оповідань („Как создаются курганы“, „Операция под Британиею“, „Ферганский хлопок“) відзначені талантом Іванова, а решта таке дешевенське, що доводиться дивуватися — як що книжку було ухвалено друкувати, та ще й на папері верже, та ще й тиражем 5000! Ідеологічна вартість цих оповідань дуже сумнівна. Так і нагадує оцей томик творів, добре виданий, ту мішанку яка зверху одягне шовкову сукню, а під неї брудну білизну.

Юр. Магонь

Немирович-Данченко, В. Завбута рудня. Пер. С. Пилипенка. „Книгоспілка“. 1925, стор. 40.

Дана книжка — один з яскравих доказів, оскільки доцільно для потреб нашого часу використовувати культурні здобутки старих часів. Немирович-Данченко — досить відомий старий письменник, що вєлавися описом „патріотичних війн“, подвигів „славних мужей“ — царських спроміжників, романтичними, иноді з значною долею містицизму, романами, повістями. Але єсть у нього чимало творів, подібних до „Завбути рудні“, в яких так художньо, яскраво і загально-доступно показує він героїв праці, умови для робітника за старих часів. Дідові Іванові, героєві оповідання „Завбута рудня“ — 80 років. В шакті народився, шакта забрала його батьків, в шакті все життя провів. Там він пошував себе як дома. Знав всі ходи, капризи землі й води... Автор описує нешадний випадок у шакті — засипало вихід, покатило людей. Навіть врятуватися майже не було. Раптом діду спадає на думку вести шахтарів старими ходами в забуту давню рудню. Майже не говоривши, з словами „Іду, іду“ веде він всю юрбу. Не вистачає повітря, знеможени люди падають, але вдається пробити засипаний старий хід і врятуватися.

Малюнки то відчаю, зневір'я, то саїної надії — оці контрасти людських переживань перед смертю — остільки захоплюють читача, що перед очима самі повстають чорні, слизкі, холодні штольї, смолоскипа... і людські постаті. Єдине невідале місце — прагнення діла кудись, до своїх покійних батьків (зов предків!), оцей містицизм, що особливо виступає в кінці оповідання.

Проте — книжка корисна і цінна своїм побутовим матеріалом.

Видано її для дорослих. Але — ж і юний читач всю її легко зрозуміє, вона захопить і створить в його уяві певні образи й поняття.

Книжку сміло можна рекомендувати дітям старшого віку.

Переклад зроблено добре. Школа, що видавничтво взяло гідний газетний папір, хоча давши кольорову обкладинку. Крім того, не зване було-б ілюструвати.

Гадаємо, що в другому виданні видавничтво (а це скоро буде, бо 5,000 швидко не вистачить), візьме на увагу великі кадри юних читачів цієї книжки і доробить як-сь ід книжку. Ціна — не дуже висока.

Мих. Биковець

Сенченко, І. Оповідання. (Бібліотека україн. письменників). ДВУ, 1925, стор. 181. Ц. 60 коп.

Сенченко, І. Інженери. (Бібліотека художньої літератури). ДВУ, 1925, стор. 28. Ц. 11 8 к.

В книжці І. Сенченка є оповідання, що написані ще року 1922, це частина тих оповідань, якими він зразу звернув увагу на себе. До цих оповідань не можна підходити з суворого міркою формальних вимог, бо то перші оповідання, що вийшли з-під його пера. В його „Крукові“, „Футуристів“, „Місті“, „Гирсі“ та інші оповідання частенько зустрінеш „зіяючі пустоти“, невідчуженість теми, невикористаність словесного матеріалу і необробленість та примітивність сюжету. Там позначається вплив Хвильового навіть в розробці сюжету. Але Хвильовий вміє ламати свідомо план оповідання, грати підтанками настрою і прийомами зацікавлення читача — Сенченкові це вдалося не скрізь.

Головне, що об'єднує всі оповідання Сенченка в цій книзі — живий, глибокий оптимізм і радість буття — радість навіть фізіологічна. Це почуття життєвої сили споріднене „Крука“, з „На весні“, з „Інженерами“.

Ось вам Крук, що прихв'яв з села, що творить нове життя у великому місті. Він не розгубився тут. У нього ще стільки енергії, що й мікуди двігати і він їде колоти дрова:

„Круто поверну назад і надів кашкет.

„Дуринця! — Серце заболіло сильно й боляче! Наустриць війнув вітер і валлив дощем в лице:

— Переді мною біле життя! Це раз — дуринця!

Ах, це місто! Життя! Скільки праці, скільки потрібно зробити!“

Так само бадьоре, живе і може найкраще оповідання про молодість „Місто“. Написано в такому самому примітивному — імпресіоністичному дусі.

В селянських оповіданнях Сенченка, навіть описи природи такі бадьорі трохи з гумором:

„Валєнь сонце. Весною обов'язково світити сонце. Гріє. Одігріває кістки й молодиць кров. Хто-ж цього не знає?“ (стор. 146).

І всі Марійки, Оленки й Олі такі самі бадьорі й гарні. Така вже влада в автора, що він наділяє своїх героїв щами тоннами енергії й життєрадісності. Майже всі оповідання Сенченка написані емоційною насиченою короткою фразою. Цією стороною він ніколи не досягає величї віртуозності. (Стор. 109).

Майже всі оповідання Сенченка захоплюють собою сторінки нашого нового побуту. Але найцікавіше й найсолодніше оповідання в збірникові це — „Інженери“. (Це оповідання вийшло також окремою книжкою).

Стіль його трохи нагадує Винниченка. Виведено в оповіданні інженери — старого Карлуша Круніса і колишнього сина шевця — Григорія Леваду, що кінчив науку за радянської влади і не має „діясного диплому“, але який зразу сп'янів з роботою. Ось інженер Круніс:

„З любов'ю в зубах, він не являв собою нічого особливого. Був як усі, мав руки, ноги і різнився від загалу тільки своєю американською рухливістю. Так, в той час, коли нормальна людина має дві руки, дві ноги й у відповідній пропорції п'ятого лишого — він мав дванадцять чотирьох ног і тринадцять п'яток. Останній з немовомовою швидкістю вігнали у всі боки і злавалося тоді, що це не Карлуша, а якась незвичайна машина нової конструкторії. Із кілометрів за годину — це була його нормальна швидкість“. (Стор. 78).

Ось Левада в уяві дружини Карлуші — Наті.

... Я бачила. Дивилася на нього. Він такий гидкий — похожий на павука, але мені здається, що він — пітон. Обкрутити і задушити і вже ніхто не розірве сталій спіралі тиску. В нього мабуть червоної уста. Так? Мені здається, що всі більшовики годуються лише кров'ю, і він захоче певне задушити тебе і випити кров. Адже пітони п'ють кров? (Стор. 94).

Але потім вона зрадила своєму чоловікові з тим „пітоном“, а Карлуша дома плакав, упавши на підлогу...

Автор з цим оповіданням цілком справився, виключаючи деяких розгнісаних місць. Взагалі книжка Сенченка — це помітне й приємне явище на нашому літературному полі.

Юр. Матов

Сісаренко, О. Сотні тисяч сіл. Автор виступає „Книгоспілка“, 1925, стор. 135. з першою книжкою творів прозових, але виступає як готовий

Ц. 50 к.

і не аби-який майстер — белетрист. Не багато можна закинути Сісаренкові що до технічної будови твору. Всі десять оповідань в книжці — коротенькі, перейняті гумором і бадьорістю. Але ніколи він не пережарковує, а деякі оповідання є просто анекдоти розроблені в оповідання без ніякої глибокої думки. Такі оповідання як „Штани“ або „Пригода Сидора Петровича“ скоріш схожі з фейлетонами, а не з художніми творами. Разом з тим не можна не відзначити таких прекрасних оповідань як: „Крочовар“, „Президент Кислакуп-стайського республіки“, „Шошнєвське життя та смерть“ та інші. Ці оповідання зроблені динамічно з гострим гумором. Але автор дуже помиляється, коли гадає, що зловживаючи лайками, він досягне більшого ефекту.

Навпаки, ніколи просто несприємно читати таїр, коли на сторінку зустрінеш кілька надто грубих лайок. Стіль оповідань Сісаренка — це „перелицьований“ на наш лад американський О. Генрі. Книжку Сісаренка буде оцінено читачем і місце їй у кожній бібліотеці.

Юр. Матов

Стебляк, В. Воронячі дні (Бібліотека селянина). ДВУ, 1925, стор. 40, п. 22 коп.

Троє оповідань Стебляка, що друкувалися у „Новий

Громаді“, „Воронячі дні“, „Непописаний листок“ та „Боже діло“ вийшли окремою книжкою. Перше розповідає про часи голоду на Україні, про те як незможник Яримон хоробро й уперто боровся з голодом. Тяжка й боротьба, доводиться з картплі перейти на лободу, коли „проминати нічого“, але коли лободи не стає, то доводиться перейти (щаслива знахідка) на галок та ворон. Та незможник не „падає духом“, і боротьбу веде уперто не тільки з голодом, але й з куркулями, що радіють з горя незможних, і з сумом і злов'яр'ям, що охоплюють бідноту. Нарешті — врожай, „воронячі дні минають“ Яримон — переможець. „Непописаний листок“ — це Дувна — міський вождю, що пілий вік носив воду багатим, і не знав, що й він має якісь людські права. Але революція розриває оцей перехід від пригнобленого, збитого вододоса до свідомого своєї кляси робітника. Слабій написано третє оповідання „Боже діло“, де розповідається про суперечки між автокатолицькою та православною церквою. Не зомсім яскраво вимальовано тут незможника, але взагалі оповідання досить научно малює сучасний побут.

Книжку прикрашено малюнками.

Загалом книжка з охотою читатиметься в селянських читальнях і в „Бібліотеці селянина“ її вишесно читати доцільно.

А. П.

Філіпп, Ш.-Л. Шарль Бланшар. Перевод з французького П. С. Нейман. „Пролетарій“ 1925, стр. 49. Ц. 35 коп.

Ш.-Л. Філіпп (1874—1910) — французький письменник, що брав своєю темою страждання бідноти, що гине в каторжній праці й злиднях, добре знайомих і для самого автора — сина бідного шевця. Луначерський („Етюди критическіє“, изд. „Земля і Фабрика“, 1925, стр. 197—211, стаття „Геній і голод“), і, напр., т. Герман-Нейсе (альманах „Гарт“, ДВУ, 1924,

стор. 152) вважають Філіпа, хоч і немає в нього виразної класової думки, за пролетарського письменника. Книжка, яку ми рецензуємо, — переклад його останньої, незакінченої повісті, що малює перші враження маленького Шарля, сина зубожитого вдового робітника; наприкінці Шарль попадає в науку до шевця й від свого остраху життя знаходить порятунком і підпору в праці. Цікавість повісті, перш за все, у тонкій аналізі психології маленького дитини, с хрупким телом і хрупкою душею. Переклад шкільно достатній, вступний нарис т. Гімельфарба («Елегія нужди», Ш.-Л. Філіпп, чоловік і письменник») дає досить правильну й яскраву уяву про письменника; книжка приступна розумінню читача з достатньою підготовкою.

✓ Проф. О. Білецький

ПОЕЗІЯ

Біла-Кришція, Ф. Гін. *Вибрані поезії*. ДВУ. 1925, стор. 131. Ц. 85 коп.

Збірка містить у собі чималу кількість віршів, поділених за тематичними ознаками, на 8 циклів. Зміст її революційно-індивідуалістичний: «Так і так! мій дух бурхливий бурі» або далі «мій дух — ненасатий, живий», або ще: «я спіл розлабаний прокляв!» і т. н. Автор дуже неспівбачливо ставиться до змісту й так само до форми своєї лірики, постійно вражаючи вуха такими мішанськими провинціалізмами, як «краща крапка з серця музи», «солодкі боги» і різними подібними до них солодощами.

З боку стилістичного і що до своєї поетичної мови збірка виглядає цікавим історико-літературним анахронізмом. Вона стоїть на рівні аматорської письменницької техніки довієшньої доби. По-начені 22-м роком поезії майже не відрізняються в цьому відношенні від позначених 16-м.

Тільки рідкі поодинокі поезії справляють трохи краще враження. Колективні зусилля пролетарської і півпролетарської новітньої поезії залишилися ніби зовсім невідомими авторам, значно помпійніші на ньому літературній вплив небіжчика Чупринки.

Висновок: книжку можна просто використати, як негативний приклад при студійній праці.

М. Доленто

Пісні революції. *Збірка пісень*. «Книгоспілка». 1925, стор. 33. Ц. 12 коп.

До декількох книжок, які мають бути «червоними співанками» і на які відчувається тепер велика потреба, — прилучається й ця книжечка. Зібрано тут 25 пісень, гімнів, маршів тощо. Пісні, здебільшого, відомі і умишувані не раз по різних збірниках: є тут крім, звичайно, Інтернаціоналу, Заповіту то-що і «Молода йє рідня» і «Інтернаціоналу юнаків-лєнінців», «Пісня юнаків-лєнінців», «Комсомольська пісня», «Червоний марш» — Сосюри й інші. З народних пісень дамо одну «Некрути», що виглядає якось сиротою серед інших; треба було або дати ще декілька народних, або не давати зовсім. Діло донька віршів, із них «Марш» Семенка дельце чи можна буде співати маршем, бо ритм нерівний і не маршовий.

Вдавано пристойно, хоча дельце не поміняли, а коректорські виправлення псуєть ритм пісні, як-от рядок в «Комуністичній марсельєзі», «Пролетарю, станай у ряди» замість «в ряди», як треба було — б, вважаючи на збереження ритма. Так само важко буде співати «комсомольську пісню», бо такі рядки, як «ступаймо — ж, вперед, бадьоріше» і читати важко (збїг ж, в, л), а співати й зовсім не можна. Ніяк погодитися з переробкою І. Франка «не пора». Перероблено та недороблено. Перша строфа в новій редакції, шкільно сучасній, а далі йде: «для України наша любов», «в рідну хату внести роздор» і нарешті «Ми положим, щоб волю і славу і честь, рідний краю, забрати тобі (!).

Краще було вже взяти текст зі збірника «Революційні», видання Всеукраїнавром року 1920, тим більш, що та переробка вже прищепилася. Ціна на 15.000 тиражу могла — б бути і дешевішою.

А. П.

Юнаки ідуть. *Юнацькі та комсомольські пісні. Збірка пісень*. «Книгоспілка». 1925, стор. 43. Ц. 12 коп.

В книжечці зібрано 39 пісень: відомі революційні пісні, декілька революційних віршів, що можна співати, низка пісень з дитячої творчості, перекладів, декілька оригінальних творів сучасних поетів і, нарешті, декілька переробок старих пісень. Головна тема всіх цих пісень — революція, лєнінізм, комсомол, праця. Пильного художнього добору чи системи — ще немає — зібрано матеріал, що був розкиданий по збірниках та журналах. Але співуються пісні легко, крім хвіба оттаких місць, як, знищити ворога *вкряй вицент*, де просто, неможна сполучити й з виц (та й початок у цієї пісні «Гей юнаки — небораки (?)», там, же, «Гей в дорозу» вказати на пісню найслабша у збірничку, треба також у «Пісні лєнінців» у рядках «Ставаймо — ж в лави лєнінці» викинути «ж» співатиметься легше.

Взагалі ж книжка потрібна і для шкіли, і для гуртків юних лєнінців і для клубів. Матеріалу дає багато. Видано чистенько. Невадла обгортка. Ціна не дорога, хоча таку книжку треба — б ще дешевіши.

А. П.

П'ЕСИ

Глібов, А. *Заочин старости Дембовського. Драма на 3 дії*. «Книгоспілка». 1925, стор. 78. Ц. 30 коп.

Зміст п'єси — боротьба буржуазії з трудящими. Націоналі автори розгортають індивідуалістичну драму, щоб-то — «нешпаше коханна», що в той же час є й зв'язкою соціальних моментів: коханняє представники різних клас до всіма наслідками, що звідси виходять, а саме: буржуїж захохана в комунара, да комунар, звичайно, неохитний, і свого класового ворога не кохає.

Така наївна колізія ще й підкреслюється обрисовою героя п'єси — комунара — поstatt якого не тільки видержано ідеологічно, а навіть «вилізаво», волосинку до волосинки. Істалоєсь через те, що автор дав революційний зміст у рамках сюжету й в формі, що на театральному жаргоні звуть «салонним». Тому й революція в цих «салонних» тонах і вишла не шпра, «вилізана» й не жима. Тому й всі революційні персонажі мертві й штамповані. Цінність-же п'єси в тому, що вона добросовісно подає розклад буржуазії й буржуазного інтенгенції за кордоном. Ці персонажі авторіві вваляси. На кому театрів, в репертуарів яких це досі є «Вєри Мірєєвої», «Брехів», «Соф'ї Бел'є», ці п'єса буде ідеологічним догнєнням. І цим театром її можна порекомендувати. Художня вартість її дорівнюється зазначеним п'єсам. Видано книжку гарно.

Ю. Смоліч

Мамонтов, Я. *До третіх піснів. Драма на 5 один з прологом*. «Книгоспілка». 1925, стор. 56. Ц. 25 коп.

Змістом п'єси відбиває епізод з героїчної боротьби незалежного селянина з міщанським окупантами. Треба вітати автора, що відчув потребу від абстрагованих рев. п'єс на зразок, «Колосівничу», «Аве Марія» і т. н. і перейти до відображення революційного побуту. Одиак «До третіх піснів» не є побутува п'єса. Де-в-чому вона хибє на схематизм і риторизм. Невадним місцями доводиться визнати: 1) сцену сходу, де Лавовий відпускає на волю Гузів, 2) астрії в роках Оксани, коли вона впливає лєйтєнанта, 3) сцену

розграти — фінал. Ці сцени неспівзвучні й надумані. Особливо вражає безпорадний кінець. Треба великої акторської майстерності, щоб він викликав у глядачів почуття, які стимулюватимуть революційний пайом.

В цілому п'єса може йти на зміну старому репертуару наших театрів і придатна для використання в сільських і робітничих театрах.

Ю. Смолич

НОТИ

Верховиць, В. Весняночка. Зміст: коротка передмова про пісню, ДВУ, 1925, стор. 90.

корисну методу виховувати дітей дошкільного віку, і 226 пісні (ноти ігор, з текстом і поясненнями, що до постановки гри). Пісенний матеріал розділено на розділи: пісні весняні, літо, осінь, зима і революційні гімни. Взято матеріал з різних збірок, а подекуди складено автором книги.

Для трудящого й дитячого садка книга Верховиць має бути в великій послугу тому, що:

1) дає велику кількість матеріалу що до пісень ігор,

2) що дає змогу при підбиранні матеріалу до комплексів знаходити потрібний по змісту пісень.

При тій бідності на шкільну музичну літературу, що є на українському книжковому ринку, і при тих труднощах при підбиранні музичного матеріалу до комплексу, які знає кожен вчитель, твір Верховиць має велику цінність.

Що до якості музичного матеріалу, то здебільшого він дуже приступний, легкий ритмікою. Значно склад-

ніші (і тому менше приступні) пісні-гімни самого автора книги (218—225).

Видано книгу чепурно.

П. Козицький

Толстякова, Удари комунара. Чітка, бадра ритміка, зручний, ритміка, зручний, ніч-селянський капелі УСРР фортепіаново викладений аккомпанімент, гарно хорова звуч-

ність (металово блуска!). Висновок: автор прекрасно володіє технікою хорового письма.

В основі форми твору лежить принцип звукового наростання, який автор переводить цілком поступово виведення нових голосних партій (спочатку чоловічі голоси, потім приєднуються жіночі). Це надає твору динамічності, напруженості, яка що-дає асе зростає.

Твір під силу дужому, гарно організованому, хором. Видано добре. На жаль невідома ціна продажу. Безумовно, він є цінний вклад у скарбницю української революційної музики.

П. Козицький

МИСТЕЦТВО

Спілка ГАРТ (Гарт аматорів робітничого театру), ГАРТОВАНИЙ ТЕАТР (статті, матеріали, самодільні п'єси). ДВУ. 1925. Збірник перший, ст. 87. Ц. 30 к. Збірник другий, ст. 143. Ц. 45 к.

процес її зростання. У збір. 1-му, що в його декларативній частині (статті "Гарт театру" В. Блакитного) мова йде про те, що треба "створити новий репертуар масового театру, виховати кадри масових робітників, переганути критично всі старі й нові форми та прийоми театру" (ст. 7), вражає невідповідність цієї широкої постановки питання тому матеріалу, що його вміщено у збірник. Тут є лише певний інтерес, перша частина статті т. Предславина, де він дає класифікацію клубних міських драмгуртків з погляду активності й самодільності та поради, як підвищувати активність гуртків слабких.

З чотирьох п'єсок, вміщених у 1-му збірничку, три зовсім неспівають свого голою агітаційністю, схематичністю й невизначеною формою та надуманістю. Живіше зроблено п'єсу "Івана Кулака".

Всі п'єси утворено колективною самодільною методою, що статті про неї читач знайде в обох збірниках.

Другий збірник робить значно краще враження. Тут уже маємо доволі солідну, живо й популярно написану статтю на 20 сторінок, І. Волобан. Розповідь про звання самодільного драмгуртка у клубі, автор докладно, крок за кроком розкриває усе процес роботи над самодільною п'єсою — від вибору теми аж до постановки п'єси, хотілось-би лише, щоб III і особливо IV розділи було ще й ілюстровано

прикладом складання п'єси: "самотужки", бо-ж "для гуртків, починаючих, слабких... пишуться ці рядки (ст. 9).

Статті І. Волобана виявляють також знайомство автора з відповідною літературою.

П'єси у цьому збірничку теж сильніші, ніж у першому — глибокі трактовкою теми й що до будови — зроблені краще. Тут є вдалий агітаційний гротеск "Зай і добрий Хем", що обійшов уже багато харківських клубів, і зовсім слабкий, "Суд над неписемним селянином Теменюком, що не вкравши — вкрав" — річ, що й треба рекомендувати безпосередньо для постановки особливо на селі, і як зразок для різного роду театралізованих "судів" — одної з кращих форм агіт-спектаклю взагалі. Останні три п'єси: "На фронті праці, як у жовтневі дні", "Перевибори" та "Як не крути, а письменному скрізь краще", хоч і не такі дотепні, як перші, хоч і гірше зроблені, проте можуть бути використані самодільними гуртками, як певні зразки та як матеріал у їх власній роботі. Треба лише застерігти самодільників від таких прийоми, як у п'єсі "Як некрути", де розробляється трагічний тему невдалого сватання.

У мові збірничку надбудуємо багато неохайності: "кучка" замість "купка", "будуть покійні" замість "заспокоїться" (ст. 46 та 78, сбір. 2-й), у ст. Волобана — "неудачний", "другий" замість "лишній" (ст. 19), а також сила дієприкметників на чий.

Видано збірник гарно, ціна невисока.

Загалом роботу театрального Гарту при певних корективах та поглибленні треба вважати корисною й потрібною для розвитку самодільного театру.

І. Ш. КО

Искусство славян. Umění Slovanů Роснік III. № 3, Brno, 1925, стор. 24. Ц. 15 карб. чек.

В числі 3-му мі-сачинка "Umění Slovanů" (мистецтво слав'ян), що його видається в Брно (Чехословаччина), вміщено статтю Володимира Січинського, відомого емігрантського мистецького критика. Стаття має назву "Заснова на ілюстраційна графіка" (заснова українська графіка). Складено її колективно, окремими фрагментами, часто без хронологічних вказівок і без всякої системи.

Не вважаючи на невеликий розмір статті — ілюстрацій багато, але їх так несистематично розміщено, що важко сполучити їхній розгляд з читанням тексту. Починається стаття з творчості О. Кульчицької, ілюстраційних рисунків Г. Нарбута; офорт Кульчицької (до слова казати — офорт дуже непевної якості) — поміщений над описом творчості молодших графіків; рисунок В. Кричевського закінчує статтю, тоді як при його написанні після Кульчицької та перед Нарбутом і т. д. Ніби — то автор заважав саакраментально мистецтво запалити читача в нетрі українського графічного мистецтва!

Грунтовна — ж помилка автора, який, між іншим, і сам трохи правше в царині книжкової графіки, в повна безпідставність його поглядів на варієтні творчості артиста — графіка в його взаєминах до історії його розвитку графічного мистецтва. Причому, Володимир Січинський ставить у першовисновку української графіки творчість мало кому відомої, слабкої і зовсім не впливової у справі розвитку графічного мистецтва, перемішлюючи артистки Олени Кульчицької, тимчасом, як незаперечне право переваги в історії української графіки належить до В. Кричевського, артиста — фундатора книжкової графіки на Україні, про якого автор лише небагато згадує. Піддаєтьс сумніву й те, що згадується поряд з назвою артиста — графіка ім'я Петра Холодного (відомого скоріш у зв'язку з міністерськими портфеллями У. Н. Р.).

Талановитий самоук-дилетант у малюванні та абсолютно нездібний навіть до графічної думки, не кажучи вже про майстерність, цей артист — малюк, як виявилось, "утворив" цілу плеяду "талановитих" учнів, з котрих найбільш визначається М. Ольшанецька-Стефанович. Нікому з компетентних осіб, окрім п-на Січинського, досі про цю "школу" не було відомо, але ілюстрації названої молодого артистки, поряд з текстом переконливо читача, що школа, заснована дилетантом (хоч і талановитим), може породити лише позитивний дилетантизм. Поряд з цим стає незрозумілим: чому зовсім нема рисунків найкращого (поруч з М. Кириарським) з Нарбутовських учнів, небіжчика Леся Лозовського? Чому не репрезентовано А. Сердею, Г. Золотова? Зається, можна було-б замість дилетантських рисунків ілюструвати творчість українських графіків зразками справжнього майстерства. Також трохи дивна та якась випадкова кількість праці молодих артистів, про яких сам автор ледве згадує мигцем (Касьян, Омелеченко, Гец т. и.), тимчасом, як кваліфікованих графіків України (не еміграційної!) — Петрицького, Стрхова т. и. — зовсім не репрезентовано. Цілком абсурдне незрозуміле зменшення рисунків з дрібною технікою (О. Кульчицької, І. Мозалевського, М. Бутівіча), поряд з незменшенням рисунків, виповнених декоративними пінами чи великими, нещільними штрихами (рис. Ковтуна й Геца).

Але апотеоз непорозуміння та безсистемності — це присутність серед ілюстрацій до статті про графіку ніби — то випадково забутого портрету паризького малюра Мако, про "графічну творчість" якого не згадує автором ani слова.

Приходиться констатувати, що певна "серйозна" спроба української еміграції показати Європі своє рідне мистецтво скінчилась дуже несприливо.

Іван Мозалевський

Прага, 1925 рік.

Капустянский, Ю. Валерий Поліщук. *Спроба характеристики творчості з портретом, автографом і автобіографією поета та бібліографічним показником.* (Українська критична бібліотека за редакцією літературної етнограф. секції н.-дос. Катери іст. укр. культури в Харкові, № 1) ДВУ. 1925. стор. 170. Ц. 1 карб.

Автобіографічний нарис В. Поліщука "Дороги моїх днів" (стор. 11—52) виявляє велике й, мабуть, подекуди зайве піклування поета що до свого майбутнього біографа: так, нам не дається, напр., за дуже погустою подорожню про те, в якому капелюсі

ходив поет узимку 1920—21 р. і які штані носив він у Катеринославі в 1921 р. (стор. 41 й 43); не можна не заперечити також спробу талановитого поета захистити себе від дорікань у багатописанні з боку деяких критиків посягнню на те, що, палюючи творча завзяан ходити в рум обдар ван-сти" й що "всі великі письменники багато працювали й багато писали" (стор. 49), бз, з одного боку, "плодючість" властива й письменникам бездарним (ще й як), а з названих ним великих письменників більшість, що писали багато, друкували зовсім небагато. В тім, автобіографія зберігає своє значіння цікавого людського документа, тим більш, що крім місії в ній характерні не лише для даного поета, але й для всієї нашої епохи.

Наступна за цим критична р-б та Ю. Капустянского у в своїм відділі характеризує теми поезії П. ліщука, його стилістику, символіку його образів, ритми й метри, літературні впливи, що він зазнав, та відношення критики до нь-го. Найбільш цікаві сторінки, які присвячено мові й образній символіці поета. Навпаки, в інших розділах кидається в око, як хлиба, нестримний у науковій роботі панегіричний тон (стор. 56), безладність викладання (відвід по тематику), біда-ість матеріалу (впливи), нарешті, просто недостатність проробки матеріалу (ритміка). Зовсім нема вивчення архітектоніки п ета Поліщука. Що д дрібниць зазначимо, що цілком даремно й сам поет (ст р. 44) і його критика (145) вважають за ініціатора верлібра (вільного віршу) у Франції А. Рембо: Рембо не писав верлібром. На ст р. 145 згадується ще якийсь гріф н, в якому важко пізнати поета Вячеслава Грифена. В тім книжка т. Капустянского, не даючи яскарого й шльного образу п ета, але, маючи в собі низку окремих цінних досліди, є перша велика роб та про нашого талановитого поета й може статися за корисну й для тих, хто вивчає сучасну українську поезію, і для читачів, що цікавляться питаннями вивчати поетичну форму взагалі. До неї прикладено п-вну біографію творів поета й усього, що написано про нього.

✓ Проф. О. Білецький

Редакція "Новой Книги" подає до відому читачів, що не з її вини матеріал відділу "Критична Бібліографія" обмежується розглядом видань переважно ДВУ та Книгоспілки. Пояснюється це тим, що решта Видавництва надто не уважно ставляється до справи поставлення редакційними своїми новинами.

БІБЛІОГРАФІЯ РЕЦЕНЗІЙ

ПІД НАЗВОЮ „Бібліографія рецензій“ наш журнал починає новий підряд. Завдання його — реєстрація рецензій. Реєстрація починаємо від 1925р. й будемо робити огляди годинної періодичної преси, що виходить на Україні й в Галичині.

В орбіту нашого відділу попадуть рецензії на все, по змозі, те, що виходить на Україні, а також по-за межами її, але ж писане на теми „Україніста“. В міру обробки матеріалу будемо вказувати назви органів преси, з яких буде взято бібліографічні відомості.

Нижче подається бібліографія з таких журналів:

„Нова книга“ („Нов. кн.“).

„Червоний шлях“ („Черв. шл.“).

„Шлях освіти“ („Шл. осв.“).

М. Яшк

МАРКСИЗМ. ЛЕНІНИЗМ. КОМУНІЗМ

Адоратський, В. 1924—Науковий комунізм Карла Маркса, ч. 1, перекл. з рос. Анд. Річ. — [Харк.]—ДВУ, ст. 126, 89, п. 75 к. Рец.—Кузник, М.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 22.

Асєрбах, Леопольд. 1924—Юнацький рух і Ленін. [Харків]—„Черв. шл.“, ст. 44, п. 13 к. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 23.

Бєрєнєков, А. і Сєтєлов, Г. 1924—Що повинен знати кожний робітник, що вступає до комуністичної партії.—[Харків]—„Черв. шл.“, ст. 56+2, п. 19 к. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 23.

Бонч-Бруєвич. 1924—Як єсери хотіли вбити Леніна.—[Харк.]—„Черв. шл.“, ст. 40, п. 6 к. Рец.—П. К.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Бухарін, Н. 1924—Політикознавча молодь та лєнінізм. Харк.—Вид. „Червоний шлях“, Комсомольська бібліотека, ст. 29, п. 20 к. Рец.—Воля, Г.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

Бухарін, Н. 1924—Ленін, як марксист. Видання „Черв. шл.“. Бібліотека „Лєнінський призов“—ст. 51, п. 16 к. Рец.—Христюк, П.—1925—„Черв. шл.“, № 3, ст. 269.

Бухарін, Н. 1924—Ленін, як марксист.—[Харк.]—„Черв. шл.“, ст. 51, п. 16 к. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

Бушувє, 1924—Ленін та світова війна.—[Харк.]—„Черв. шлях“, ст. 16, п. 3 к. Рец.—П. К.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

1924—Від чою помер Ленін.—[Харк.]—„Червон. шлях“, ст. 8, п. 2 к. Рец.—П. К.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Гоннер, С. 1924—Великий учитель.—[Харків]—„Черв. шл.“, ст. 32, п. 10 к. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 23.

Горєв, Б. 1925—Матеріалізм—філософія пролетаріату. Перекл. з 4-го вид., з авторською передмовою до українськ. видання.—Харк.—ДВУ, ст. 121, п. 70 к. Рец.—Христюк, П.—1925—„Черв. шл.“, № 4, ст. 291—293.

Зінов'єв, Г. 1924—Що таке Комсомол та чим йому треба бути.—Харк.—Вид. „Черв. шл.“. Комсомольська бібліотека, ст. 44, п. 15 к. Рец.—Воля, Г.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 25. Рец.—Овчаров, Г.—1925—„Черв. шл.“, № 4, ст. 293.

Зінов'єв, Г. 1924—Завдання лєнінізму.—[Харків]—„Черв. шл.“, ст. 15, п. 9 к. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нова кн.“, № 1, ст. 23.

Катанович, А. М. 1924—Як збудовано Р. К. П. (більшовиків).—[Харк.]—„Черв. шлях“, ст. 48, п. 15 к. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 23.

Квірін, Е. 1924—Завдання Лєнінського Комсомолу. Харк.—Вид. „Черв. шлях“ Комсомольська бі-

бліотека, ст. 22, п. 10 к. Рец.—Воля, Г.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

Квірін, Е. 1924—Зачитки ревізій лєнінізму у Преображенському.—Харк.—Вид. „Черв. шлях“, в. 2, друге. Рец.—Бушувє—1925—„Нова книга“, № 2, ст. 24.

Лєнін, Н. Чи владержать більшовики державну владу. Харк.—Вид. „Черв. шлях“, ст. 60, п. 11 к. Рец.—Соловйов, А.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Лєнін, Н. Більшовики повинні взяти владу. Марксист і повстання.—Харк.—Вид. „Черв. шлях“, ст. 16, п. 4 к. Рец.—Соловйов, А.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Лєнін, Н. Уроки революції. Харк.—Вид. „Черв. шлях“, ст. 22, п. 6 к. Рец.—Соловйов, А.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Лєнін, Н. До гасел. Харк.—Вид. „Черв. шлях“, ст. 16, п. 4 к. Рец.—Соловйов, А.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Лєнін, Н. Завдання пролетаріату в нашій революції.—Харк.—Вид. „Черв. шлях“, ст. 40, п. 9 к. Рец.—Соловйов, А.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Лєнін, Н. Перший етап першої революції.—Харк.—Вид. „Черв. шл.“, ст. 38, п. 8 к. Рец.—Соловйов, А.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Лєнін, Н. Криза наблизилась.—Харк.—Вид. „Черв. шлях“, ст. 18, п. 5 к. Рец.—Соловйов, А.—1925—„Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Лєнін в Жовтєвій революції. Спогади. За ред. й передмовою В. Чубаря. Вид.—„Черв. шл.“, ст. 153, п. 60 к. Рец.—Х. П.—1925—„Черв. шл.“, № 3, ст. 269—270.

1924—Лєнін і Троцький в Сибіру.—[Харк.]—„Черв. шлях“, ст. 11, п. 18 к. Бібліотека „Жовтєв. револ.“. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Лєнінові листи до Горького 1925—3 передмов. і примітк. Л. Каменєва. Перекл. І. Дніпровський. ДВУ, ст. 129, п. 40 к. Рец.—Єрофіїв, Г.—1925—„Черв. шл.“, № 4, ст. 289.

Лєнін, В. І. 1921—Завдання спілки молоді.—Харк.—Вид. „Черв. шл.“, ст. 22, п. 10 к. Юнівіддл. Рец.—Овчаров, Г.—1925—„Черв. шл.“, № 4, ст. 293.

Лєнінська хрєстоматія. Посібник по изученію лєнінізму для школ і кружков. Под ред. Петропавловського. 1924—Изд. „Сорбоскоп“, Киев, ст. 680. Рец.—З. А.—1925—„Шлях освіти“, № 1—2, ст. 203.

1925—Лєнінська хрєстоматія. Посібник по изученію лєнінізму для школ і кружков. Под редак. С. Петропавловського, при участ. Р. Лєвина і Г. Маренко.—Харк.—Госуд. Издат. Укр., изд. 2-е, ст. 788, п. 2 р. 50 к. Рец.—Христюк, П.—1925—„Черв. шл.“, № 1—2, ст. 353—354.

1924—Лист В. І. Лєніна до робітників та сялян України.—[Харків]—„Черв. шлях“, ст. 16, п. 3 коп. Рец.—П. К.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Лєвевич 1924—Лєнін і лєнінізм.—[Харк.]—„Черв. шлях“, ст. 57, п. 16 к. Рец.—Воля, Г.—1924—„Нова кн.“, № 1, ст. 24.

Лєпєшинський. 1924—Лєнін на засіданні.—[Харк.]—„Черв. шлях“, ст. 8, п. 2 к. Рец.—П. К.—1924—„Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Дєтля і Володимирє Ільичє. 1924—Изд. Одесского ГубОИО „Наша школа“, ст. 20. Рец.—З. А.—1925—„Шл. осв.“, № 1—2, ст. 183.

Лир. 1924—Лєнін.—Харк.—В. к. Юн. Лєнінчик, И.-во Всеукр. О.-ва Соєдєніня Юнїм Лєнінцям, ст. 40. Рец.—З. А.—1925—„Шл. осв.“, № 1—2, ст. 193.

Лєонакін, А. 1924—Заповіти Ілліча та юні піонєри. Харк.—Вид. „Черв. шлях“, комсомольська бібліотека,

ст. 126, ц. 40 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

Лядов, М. 1924 — *Ленінізм*. [Харк.] — Черв. шл., ст. 35, ц. 11 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

Лядов, М. Н. 1924 — *Історія розвитку російської комуністичної партії (1898—1923)*. — Харк. — Вид. „Черв. шлях“, ст. 112, ц. 80 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

Мадліс, Георгій. 1924 — „Психоаналіз комунізму“, с предисловием професс. *К. И. Платонова*. Харк. — Издат. „Космос“, ст. 87. Рец. — *Прусенко, А.*, 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 26.

Марксизм и национальная проблема. Сборник статей Отто Бауэра, К. Каутского, И. Сталина и С. Семковського. Передм. С. Диманштейна. 1924 — Харк. — ДВУ, ст. XVI + 256, ц. 90 коп. Рец. — *Пакула, Н.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 22 — 23.

Маркс, Карл. 1924. — *Найманша праця і капітал*. Перекл. з німецьк. за ред. *С. Вікула*. — Харк. — Вид. „Черв. шлях“, ст. 66. Рец. — *П. ч.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 22.

„Наша всемирная рать“. — Ліра. 1924. Харк. — Об. „Юний Ленінец“, ст. 38, ц. 10 к. Рец. — *Биковець, Мих.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 44.

Мотушко, М. 1924 — *Ленін у боротьбі з народництвом*. — Харк. — Черв. шлях, ст. 103, ціна 40 коп. Рец. — *П. К.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 26.

Міронов, Ник. 1924 — *Из истории детского движения*. Гос. Изд. Украины, ст. 35. Рец. — *Ганжулевич, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 46. 1924 — *Ніколенко, А. і Макар, О.* 1924 — *Робітничя мо-лодь і революція*. — Харк. — Вид. „Черв. шл.“, комсомольська бібліотека, ст. 15, ц. 7 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

1924 — *Олеся Івановича Рикова*. [Харк.] — „Черв. шлях“, ст. 24, ц. 6 к. [Бібліотека „Жовтнева революція“]. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

В Всеукраїнська конференція Л. К. С. М. У. 1924 — *Комсомольська бібліотека*. Харк. — Вид. „Черв. шлях“, ст. 153, ц. 40 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

Радек, К. 1924 — *Ленін, як основоположник Комуністичн.* [Харк.] — „Черв. шлях“, ст. 23, ц. 12 коп. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

Семковський, С. Ю. 1924 — *Конспект лекцій по історичному матеріалізму*. [Харк.]. Изд. 3-е, испр. і доп. ГИУ. Рец. — *Христюк, П.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 21.

Сорін, Вол. 1924 — *Наука Ленінова про партію*. [Харк.] — Черв. шл., ст. 196, ціна 50 коп. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

Ситниченко, А. 1924 — *Молодежь в царском подполье*. С предисл. С. Белокрыничко. Комиссия по истории движения молодежи при Ц. К. К. С. М. Укр. Харк. — Вид. „Молодой Рабочий“, ст. 48, 6. ц. Рец. — *Воля, Т.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 26.

Спірідович-Ефрімов, Е. Л. 1925 — *Матеріалізм XVII і XVIII віків*. — Харк. — Вид. „Черв. шл.“, ст. 93, ц. 60 к. Рец. — *Христюк, П.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 21.

Тарханов, О. 1924 — *До Ленінськ. призову*. Харк. — Вид. „Черв. шлях“, Комсомольск. бібліот., ст. 45, ц. 25 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

Тарханов, О. До Ленінського призову. Харк. — Вид. „Черв. шлях“, ст. 45, ц. 25 к. Рец. — *Овчаров, Г.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 4, ст. 293.

Троцький, Л. Про завдання сільської молоді. Про новий побут. — Харків — Вид. „Черв. шлях“, ст. 17. Рец. — *Овчаров, Г.* — 1925 — „Черв. шл.“, № 4, ст. 293.

Цетлін, Е. 1924 — *Міжнародний юнацький день*. Харк. — Вид. „Черв. шлях“. Комсомольська бібліотека, ст. 51, ц. 30 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 25.

„Шлях до Леніна“. Читанка за загальн. редакції. *Є. Корнін*. — Харк. — Вид. „Черв. шлях“, Серія „Віл. Лютого до Жовтня“. Рец. — *Солодов, А.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 23.

Ярославський, Ол. 1924 — *Ленінове життя і робота*. Перекл. *І. Діпрівського та П. Пеця*. Харк. — ДВУ, ст. 309. Рец. — *Христюк, П.* — 1925 — „Черв. шл.“, № 4, ст. 280.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Берр, Н. 1923 — *Всеобщая история социализма и социальной борьбы*, ч. IV и V. Перев. с третьего нем. изд., ст. 208, ц. 1 р. 35 к. Рец. — *Ерофій, Ів.* — 1925 — „Черв. шл.“, № 4, ст. 290 — 291.

Бернашевський, О. і Заяничев, Є. 1924 — *Віки та людська праця*. — Харків — Київ — „Книгоспілка“, ст. 140. Рец. — *Ерофій, Ів.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 48 — 49.

Відаме, А. 1924 — *Вся влада Радам*. — [Харк.] — „Черв. шлях“, ст. 72, ц. 20 к. [Бібліотека „Жовтнева революція“]. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

Бош, І. 1924 — *Жовтневі дні на Правобережжі*. [Харк.] — „Черв. шлях“, ст. 22, ц. 12 к. [Бібліот. Жовт. револ.]. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Гольдин, Н. С., проф. 1924 — *Соціалізм і комунізм во Франції*. Тексти і документи. — Харків — Вид. „Путь Просвещения“, ст. 289 + 11, ц. 1 руб. 85 коп. Рец. — *Капаров, С.* 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

За Аросевим. 1924 — *Кремль*. — [Харк.] — „Черв. шлях“, ст. 8, ц. 4 к. [Бібліот. „Жовтнева революція“]. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

Золотарев, А. 1924 — *3 історії Української Центральної Ради*. [Харк.] — „Черв. шлях“, ст. 43, ц. 15 к. [Бібліотека „Жовтн. революція“]. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 23.

Хорьковський, Д., проф. 1924 — *Як у старовину жили люди*. — Харк. — Видавн. „Шлях освіти“, ст. 119. Рец. — *Ерофій, Ів.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 49.

Пилецкий, Я. А. 1924 — *Забрили капитализму*. Київ — „Черв. шлях“, ст. 84, ц. 75 к. Рец. — *П. К.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 28.

Пилецкий, Я. А. 1924 — *Как капиталисты организуются — о трестах и синдикатах*. [Харк.] — Видавн. „Путь просвещения“, ц. 45 к. Рец. — *Мотушко М.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 27.

Ситниченко, А. 1924 — *Гетьманське підпілля*. Ц. К. К. С. М. У. — Харк. — Вид. „Черв. шлях“. Бібліотека Комсомольця. Серія „Жовтнева революція“, ст. 20, ц. 10 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1925 — „Нов. кн.“, № 2, ст. 26.

Тютюнник, Ю. 1924 — *3 поляками проти України, з передмовою і примітками М. Любченка*. — Харк. — ДВУ, ст. 101 + 1 — (зміст), ц. 50 к. Тир. 7000. Рец. — *Пицанин* — 1925 — „Черв. шл.“, № 1 — 2, ст. 355 — 356. Рец. — *Пицанин* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1 — 2, ст. 49 — 50.

Христюк, П. 1924 — *Напис історії класової боротьби та соціалізму*. Ч. I. — Харків — Вид. „Черв. шлях“, ст. 194, ц. 1 карб. 50 к. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 22.

Яковлев, Я. 1924 — *Історичне значіння Жовтня*. [Харк.] — „Черв. шлях“, ст. 32, ц. 15 к. [Бібліот. „Жовтнева революція“]. Рец. — *Воля, Т.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 24.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Как живет украинское село. Мюн. об. Гребенского и Капелетского районов. 1924 — Вид. Київськ. Губкома. КП(б)У. Рец. — *Блацюка, В.* — 1925 — „Черв. шл.“, № 3, ст. 270.

Лепченко, Я. 1924 — Про польові бур'яни та як позбутися їх.—[Київ]— Вид. „Черв. шл.“, Бібліотека селянина“. Реценз.— *Пилинський, К.*, *ар.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 36—37.

Могоз, П. 1924 — Гній з-під худоби, як підвалля до польового господарства.— „Черв. шл.“, ст. 58, п. 35 к. Бібліотека селянина“. Рец.— *Помаленький, Г.*, *ар.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 35.

Тришківський, Ол. 1924 — Сучасне село. Вид. „Черв. шл.“, ст. 58. Рец.— *Білецька, В.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 3, ст. 270.

Щадилів, Ол. 1924 — „Про громадські плодозміни“. — „Черв. шл.“, ст. 31, п. 15 к. Бібліотека селянина“. — Рец.— *Ветухів, Л.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1 ст. 37.

Щадилів, Ол. [1924] — Як агрономія допомагає селянам. — Вид. „Черв. шл.“, ст. 60, — Бібліотека селянина“. Рец.— *Помаленький, Г.*, *ар.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 35.

КООПЕРАЦІЯ

Височанський, П. 1925 — Кооперация в суспільстві капіталістичному та радянському. — Харк. — „Книгоспілка“, ст. 27, п. 20 к. Рец.— *Зарудний, С.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 3, ст. 272—273.

Карнаухова, М. П. 1924 — Вопросы организации и практики. Финансы и финансовые условия хозяйственной работы потребительской кооперации Украины. Некоторые итоги и перспективы. Финансовый кризис и меры борьбы с ним. С предисл. А. И. Кельмансона. Харк. — „Вукопспілка“. Рец.— *Височанський, П.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 29—30.

Целларус, Викт. 1924 — Кооперация и борьба за социализм. Краткий очерк современного кооперативного движения. [Харк.] — „Книгоспілка“, ст. 83, п. 50 к. Рец.— *В. П.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 30.

Яблоновський, Б. 1924 — Як ревізувати споживчі товариства. Порадник для ревізійних комісій сільських споживчих товариств. — [Харків] — „Книгоспілка“ — ст. 59, п. 45 к. Рец.— *Вікнянський, П.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 28—29. Рец.— *Пилипенко, А.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 1—2, ст. 356.

НАРОДНЯ ОСВІТА

Зінов'єв, Іларіон 1924 — Пролетарська революція та вчительство. — Харк. — ДВУ. Рец.— *З. А.*— 1925 — „Шл. осв.“, № 1—2, ст. 188.

Крупська, Н. 1924 — Ленінські заповіді в справі народної освіти. — [Харків] — „Черв. шл.“, ст. 40, п. 15 к. [Бібліотека „Жовтн. револ.“]. Рец.— *Воля, Т.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Крупська, Н. 1924 — Заповіді Леніна в галузі народної освіти. — Харк. — ДВУ. Рец.— *З. А.*— 1925 — „Шл. осв.“, № 1—2, ст. 186.

Ленін, Н. (В. Ульянов). 1924 — Соціалістична революція й завдання освіти. (Статті та промови). — Харк. — Вид. „Черв. шл.“. Рец.— *З. А.*— 1925 — „Шл. осв.“, № 1—2, ст. 187.

Ленін, Н. (В. Ульянов). 1924 — Соціалістична революція й освітні завдання. — [Харків] — „Черв. шл.“, ст. 81, п. 35 к. [Бібліотека „Жовтн. револ.“]. Рец.— *Воля, Т.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

Чорний 1924 — Від темряви до світла. — [Харків] — „Черв. шл.“, ст. 55, п. 20 к. [Бібліотека „Жовтнева революція“]. Рец.— *Воля, Т.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 25.

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Будяк, Юр. 1924 — Життєва казка. Дитяча музична п'єса-феєрія на 1 дію. Малюнки Сумодори. Київ — В-во „Час“, ст. 20. Рец.— *Попова, К.*— 1925 — „Шл. осв.“, № 1—2, ст. 212—213.

Гжицький, Вол. 1925 — По зорі. Дитяча п'єса на три дії. — Харк. — Вид. „Черв. шл.“. Рец.— *Вороніць, А.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 3, ст. 284.

1924 — *Діти революції* — збірка оповідань. Харк. — О-во „Юлій Ленінец“ — ст. 54, цена 14 к. Рец.— *Биковець, Мих.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 44.

Чередищенко, В. 1925 — Зінток Софії Сосянник за 1905 рік. — Київ — Вид. „Черв. шл.“, ст. 199. Рец.— *Д. М.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 4, ст. 307.

Зідельман, 1924 — Палочка-палка. Сказка.— Харк. — О-во „Юлій Ленінец“ — ст. 32, п. 8 к. Рец.— *Биковець, Мих.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 44.

МОВОЗНАВСТВО

Гладкий, М. 1924 — Практический курс украинского языка. Киев — 2-е издан. Госиздат Украини. Рец.— *Йоансен, М.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 32—33.

Кармачук, О. 1924 — Самоучитель польского языка для украинцев (часть 1-ша. Етимологія). Київ — Вид. „Чорномор“, 8°, ст. 16. Рец.— *Горбенко, С.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 1—2, ст. 361.

Огієнко, Іван, проф. 1925 — Чистота й правильність української мови. Підручник для вивчення укр. літ.-ратурн. мови. Популярний курс з історичним освітленням. — Львів. Реценз.— *Йоансен, М.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 4, ст. 303—305.

Саваліш, Г. та Грушевський, проф. Український правопис 8 таблиць. Науково-педагогічний Комітет Головоєдиного Наркомосвіти У. С. Р. Р. до вжитку в школах ухвалив. Реценз.— *Марковський, М.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 3, ст. 278.

ФОЛЬКЛОР

Колесса, Ф. Українські народні думки у відношенні до пісень, віршів і похоронних обрядів. — Записки Наук. Тов. ім. Шевченка в Львові (СХХХ—СХХХІІ). Рец.— *Ерффіт, Ів.*— 1925 — „Червоний шл.“, № 1—2, ст. 358—359.

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО

Атаманюк, Василь. 1924 — Жовтень. Акварелі. 1923. Київ. — Вид. Т-ва „Друкар“, ст. 46, ціна не зазначено. Рец.— *Пилипенко, С.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 41—42.

Грушина, Д. 1924 — 100% п'єса на 4 дії, за *Сінкларом*. — Харк. — „Книгоспілка“, ст. 120, цена 50 к. Рец.— *Кошевський, К.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 43.

Йоансен, Михайло. 1924 — Дорожок. (Ресні 1917—1923 р. р.). „Черв. шл.“, ст. 100, п. 40 к. Рец.— *Долгого, М.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 39—40.

Йоансен, М. 1924 — Пролог до комуні. — Харк. — ДВУ, ст. 24, т. 16°, п. 10 к. Жовтнева бібліотека. Рец.— *Д. М.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 1—2, ст. 366.

Ірчи, М. 1924 — Карпатська кін. — Вінніпег Мал. — нащадком робітнице — фермерського Товариства, ст. 178. Рец.— *Плюмек, Л.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 1—2, ст. 367—368.

Лопе де Вега. 1924 — „Овеча криниця“ (Фуенте Овехуна). Старовинний іспанський народний театр. Драма на три дії. Перекл. з російської. Притос. до сучасної сцени *Кост. Кожевським*. „Книгоспілка“, ст. 76, п. 45 к. Рец.— *Смолич, Ю.*— 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 42.

Лобченко, А. 1924 — Кукля. Оповідання. — Харк. — ДВУ, 1 і 11 шл., 35 стор. Рец.— *Дідишківський, Ів.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 1—2, ст. 363—364.

Лобченко, Аркадій 1924 — Зима. — Харк. — ДВУ, ст. 14, т. 16°, п. 8 коп. „Жовтн. бібліотека“. Рец.— *Д. М.*— 1925 — „Черв. шл.“, № 1—2, ст. 367.

Мамонтів, Я. 1924 — Візки за водою. Лірика. Харк. — В-во „Рух“, ст. 60. Рец. — *Доленго, М.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 3, ст. 282 — 283.

Полішук, Валеріян 1924 — Житок червоного. Харк. — ДВУ, ст. 32, т. 169, ц. 12 к. Жовтнева бібліотека. Рец. — *Д. М.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 1 — 2, ст. 366.

Проніза, Валер 1925 — Державний розум. Харк. — ДВУ, Рец. — *Крамар, М.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 4, ст. 306 — 307.

Рід, Джон. 1924. — 10 днів, що сколихнули світ. (В популярному викладі для селян) — Харк. — Вид. „Черв. шлях“. Бібліотека селянина. Серія „Жовтнева революція“, ст. 59, ц. 30 к. Рец. — *Христюк, П.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 1 — 2.

Тичина, П. 1924 — Вітер із України. Поезії. — „Черв. шлях“, ст. 86, ц. 1 карб. Рец. — *Доленго, М.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 40 — 41.

ЗБІРНИКИ КРАСНОГО ПИСЬМЕНСТВА

З Леніним проти бога. Хрестоматія з антирелігійного художнього письменства. Уложив *М. Панченко.* Харк. — „Черв. шлях“, ст. 186, ц. 1 карб. Рец. — *Биковцев, Мих.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 42.

„Октябрь“ — Сборник для детей и юношества. Состав. *О. Вододажченко и М. Езерский.* — Харків — Укртосназдат. Бібліотека „Юного Ленінца“, № 15. II-е изд. изменен. и дополн., ст. 220, ц. 1 р. 10 к. Рец. — *Ерофіїв, Ів.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 4, ст. 294.

Червоный Шлях. Читанка-декламатор. Уложив *М. Панченко.* [Без дати]. Вид. „Черв. шлях“, ст. 300 +

+ 16, ц. 1 карб. 75 к. Рец. — *Капустянский, Ів.* — „Черв. шлях“, № 3, ст. 279 — 281.

ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА

„Земельник“. 1924 — Громадсько-професійний та науковий щомісячник Науково-технічної секції Укр. бюро Ісєробітземаісу. Ч. 1, ст. 126. Харків. Рец. — *Батюк, І.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 37 — 38.

„Культура“. Журнал культурного, суспільного й політичного життя. № 2 грудень 1924 р., № 1 — січень 1925 р. Львів. Рец. — *Гадзіньський В.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 4, ст. 298 — 299.

1924 — *„Октябрьские восток“.* журнал для детей школьного возраста. Орган центр. бюро детск. движения, ч. 14 і 15 — 16. — Харк. — ДВУ. Рец. — *В. О.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 45 — 46.

1924 — *„Природа и охота на Украине“.* ч. 1 — 2, Из-во Всеукр. Союза охотников и рыболовов, ст. 392. от. 8-е, ц. не зазнач. Рец. — *Клюків, М.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 4, ст. 305 — 306.

„Славський Господар“. бюлетень Всеукр. Союзу Сільсько-Господарсько-Кредитової та Кустарно-Промислової й Промислово-Кредитової Кооперації. Ч. 11 і 12. 1924. Рец. — *Пилипенко, А.* — 1925 — „Черв. шлях“, № 3, ст. 281 — 282.

1924 — *„Україна“.* Науковий трьохмісячник українського знавства за ред. акад. *Мих. Грушевського*, кн. 1 — 2 Київ — ДВУ, ц. 2 карб. Рец. — *Горбань М.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 46 — 47.

1924 — *„Червоні квіти“.* Журнал для дітей шкільного віку. Орган центрального бюро дитячого руху. Ч. 10 і 11. — Харк. — ДзУ. Рец. — *В. О.* — 1924 — „Нов. кн.“, № 1, ст. 45.

Бажаючи зробити відділ „Бібліографія рецензій“ по змозі вичерпним, Редакція „Нової Книги“ звертається до Редакцій всіх періодичних видань УСРР з проханням своєчасно надсилати її чергові №№ видань.

ВИДАВНИЦТВА

„ВІТЕР ЗІ СХОДУ“

(Од нашого Прявського кореспондента)

НЕ-ЩО ДАВНО закінчилася виставка книжок Союзу Р. С. Р. що її було влаштовано в Празі в залі для виставок у Клементині. Виставку було влаштовано під протекторатом Т-ва культурно-економічного зближення з Р. С. Р. Тут було продемонстровано величезні досягнення Радянського уряду в справі видавничої роботи. Дійсно, роботу в цій галузі було зроблено колосальну й тут нічого Радянській захистити владі.

Вам, громадянам Радянської України, відомі цифрові дані видавничої роботи, і мені немає чого говорити про них. Ви знаєте, що у виставці брало участь 46 різних видавництв, з них п'ять українських.

Виставка книжок має велике значіння й показала громадянам Ч. С. Р., що більшовики не ті „азіяти“, як про них пишуть їхні вороги. Вони ввесь час працювали над розвитком мас Радянського Союзу. Про це говорить і виставка, бо до 70% книжкової продукції є, переважно, підручники й популярна література для мас.

Виставку відкрив іменем Т-ва наближення до Р. С. Р. проф. Зеленек Неєдлий, який сказав: „Оттакі об'єктивні інформації про культурне життя Республіки Раді зробить своє діло краще, ніж яка-будь агітація“.

Дуже прихильно поставилися до виставки книжок краща частина громадян Чехо-Словаччини. Вони вітали цю виставку, як велике досягнення, здобуте енергією нового уряду. Так само було і з пресою. Солідно й серйозно поставилася газета „Руде Право“ (Червоне Право). Ось уривки з статті про виставку від 13 травня б. р. „Радянський уряд веде бій з неписьменністю, вчить селянина, вчить село читати і вчить людей любити книги. Ці люди десять літ тому не знали, для чого існують газети, що таке, власне, книжка. Тільки люди, що добре знають психологію народу, тільки люди такої енергії, як більшовики, можуть взяти на себе завдання взяти з рук мужика пляшку з горлякою, у того мужика, що, виховані в традиції, мон шаста у п'ястці, і заставити його простягнути руку по брошуру, книжку, по газету. Роблять вони це—і добре роблять. В них такі засоби пропаганди, що їх у нас наряд чий побачити“.

Треба навести ще кілька цитат з зазначеної газети, щоб вам було видно класик, як ця газета найкраще зрозуміла значіння виставки.

В той час, як у нас книжку продає обкладинка, назва, обкладинка з голою книжкою або дівчиною, що її мусеє невідомо, радянські книжки скромні: сіра обкладинка, назва, і ім'я автора. Там люди, купуючи книжку, дивляться на автора й назву книжки. Більшовицькі засоби освіти ламають стару культуру. На табличках абетки з літерами, де в нас було намальовано птиць, шаблі, зірки, квіти—малюнки з такими висловами: були пани, були раби, були раби, були пани, раби були, пани були“.

Газета „Руде Право“ поєднувала з „Чеськословенською Республікою“ (державний орган). Бо націоналісти, на полі зі своїм вождем Крамаржем, ревути і виють, що більшовицькі—сміх—та і, ману напускають. „Не думаємо—пише Іржі Вайль—щоб виставкою хотіли пускати ману туди, у кого й плоскоти. Коли комусь хочеться вірити разом з Крамаржем, що в Росії палять твори

Толстого та забороняють читати Достоевського—не переконають його навіть сто виставок, що на них виставлено твори Толстого й Достоевського, азиати Державидомом, і навіть десятки тисяч діаграм про зріст книжкової продукції“.

А, разом з тим, газета „Комуністка“ (№ 21, 21/V—25 р.) говорить: „Коли в нас буде отака освіта для всіх, а не лише для багатих? Як-раз тоді, коли не буде багатих і бідняків“.

Цікаво, як соціял-демократичні газети реагували на це знаменне явище—на виставку досягнень радянських видавництв. В той час, коли „Руде право“ радить всім робітникам піти й поглянути на „Комуністичний арсенал“ і взяти про „тайну успіху більшовицької“. Бажаю було—6, щоб кожен громадянин республіки міг ознайомитися з виставкою. Тільки тепер розуміємо, що таке більшовицька країна“.

Газета „Нова Свобода“ (орган Соц.-Дем. партії ЧСР, Прага 28/V—25 р.) не лише по-сузітському посміхається й кидає урядові, як мов він пустив що „заразу“ до Чехо-Словаччини, а навіть зразу-ж кохо зводить рахунок й за комуністичною партією Чехо-Словаччини. Газета говорить, що „незрівняно більший інтерес до виставки виявився в колах некомуністичних. Вже це вказує, яка культурно мертва комуністична партія. Ніхилин її політика вбила цікавість взагалі, тим більше до політики й мистецтва культури“.

Але я не можу стриматися, щоб не навести цитати з газети „Дойче Прессе“ (17/V—25 р.). В статті про виставку є останній абзац, де дописувач, напевне, говорить про соціял-демократів і про тих, хто не згубив цікавості до „справ політики й культури“ через захопи соціял-демократичної партії. „Найхарактерніші-ж—це Радянська пропаганда зі своїми плакатами. Зовні в коридорі оглядають їх кілька мілан, що зазирають в залю. Вони, мабуть, бояться зайти в „червону сену“. Але все-ж хочуть відчувати приємне почуття остраку—побути так близько біля дійсних більшовицьких. Отже розглядають вони плакати й напевне, думають, що сьогодні вчорі й присялися більшовицькі жахи. Це дешеве й без платні за віхлі“.

Прекрасні екземпляри представників соціял-демократичної партії!

А ось газета „Моравське новіне“ так остільки тупа, що істерично кричить про справи, на яких у Радянській країні добре розуміється, мабуть, і маленький піонер. Взагалі, цілі газети виставки подобаються і вона визнає досягнення Радянського Союзу,—от одне питання тільки: чому Радянський уряд улаштував виставку культурної роботи в усіх центрах Західної Європи, чому хоче цими засобами познайомити з розвитком культури у своїй країні, а не хоче відкрити кордонів для всіх цікавих, щоб вони самі на місці пересвідчилися цього. „Ми, як невірний Хома, таким й застанемося довод, доки самі не зможемо поглянути на загнені рани країни“.

Так закінчується стаття. Але хоч цей веселий дописувач дошляно поривався зрібу буржуазію і з апостолами, все-ж наряд чий ім повірять Радянський уряд. Бо, напевне, кожній такий „християнин“ має в кишені... бравина. І тільки ось закінчується процес таких німецьких „християн“, що зацікавився Радянським Союзом, поїхали туди подивитися і на всякий випадок забрали з собою отруту і зброю, щоб по-знайомитися з т. т. Сталінін і Троцьким. Це—Кіндсман і компанія німецьких фашистів. Ось чому, шановні панове, нас не пускає Радянський Союз до себе і правильно робить.

Я хотів би відзначити статтю в газеті „Трибуна“ (орган поступових чесько-європейських капіталістів, Прага 13/V—25 р.). Газета цілком визнає заслугу Радянської влади в справі освіти. Велика стаття визнає досягнення в галузі книжкової продукції і культури, говорить про те, що виставлено книжки всіма мовами народів Ч. С. Р. Цілком слушно

зауважено, що це не є книжки, прекрасно видані для небагатого читача. Це — виставка агітаційна, всюди помітно апетитний бій з неписьменністю. Це — виставка не для салонів, але для фабрик, робітничих кварталів і відстаючої провінції. Але виставка робить одне прекрасне праяння: книжки, журнали, газети тепер не є привілеєм багатих класів, тих небагатих десятків тисяч щасливих, як це було в царській Росії. Тепер книжки несуть культуру в найширшій масі, несуть культуру туди, де була темрява й велике бажання освіти, безнадійна жадаба вчитися. В цьому є багато великого, неспівомірного, — неспівомірне значіння Російської революції. І яким доказом цього значіння для майбутнього розвитку Радянської держави є виставка книжок С. Р. С. Р.

Не можна не відзначити й того, як поставилася преса до українських видавництва і книжок. Проф. Запек — Несейдн пише («Прагер Пресе», Прага 17/V—25 р.): «Той друг українського руху, той буде здивований тим надзвичайним поступом, що його пророблено українською літературою за цей недовгий час. Раніше пригноблена царатом, вона має велике Державне Видавництво на Україні, що не на багато відстає від російського Держвидава і видає українські книжки зі всіх галузей, починаючи безсумнісно до строгого наукового праці». «Дойче Пресе» (Прага 17/V—25 р.), між іншим, зливнова, що «Радянська країна управляється дійсними діями, що не шкодують витратити гроші на рекламу. Відповідно використовуються сила картини і пресою». І далі про Україну: «Україні новий режим дав також повну волю до до культури. Так, вони мають власний Держвидав, що, поряд з російським, є найбільший... Українці працюють дуже швидко, щоб надолжити те, що забороняв царат. Так само любийми Тарас Шевченко: одна з найсолідніших книжок — бібліографія Шевченка, що в ній Микола Яшук зібрав по над 1.600 номерів».

Не обминув виставку й солідний, гонорований орган нашого часу «СР». Чеськословенська Республіка. Тут є теж немало цікавих курйозів: так ніби сервізно говорить який-небудь Адольф Земан про досягнення, про значіння масової книжки, а потім і вплив отакого рефрена в кінці: ось говорить він про багатство військової літератури й кінчає, похитавши головою: «Але надто багато в ній червоного мілітаризму».

Бідний хлопчик, злякався!
Або так хороше говорить: «Видавничі діяльність Радянського Союзу зараз іде до того, щоб задовольнити широкі маси народу. В усьому — нахил підняти культурний рівень широких мас, навчити їх читати, писати, ознайомити з досягненнями науки, дати їм хорошу книжку своєю й перекладу» й т. д.

А кінчає він так: «Все це, безумовно, має суворо комуністичний підтекст, щоб-то одолічити».

Можна-б сказати: білі люди, посудухали-б мене, я-б нас навчив. Ні, там обидували-б без вас! Пускай слуху ви всі вмієте і знати п'яти та, визнаючи досягнення, показувати з кешени дулі.

А ось репортёр довго сливи оцінює, працював швидко. Мабути, цілу ніч не спав, та думав, як-би його вислажується перед редактором урядового органу та довести, що він «живот свій покладе на престол Масарика». Пише в тій самій газеті (17/V—25 р.) під незваною:

«Виставка книг С. Р. С. Р.»

«Підзаголовком був-би краще такий: «Села Потьомкіна, або казки про Радянську культуру», а то це «Турес на колосах»».

Як бачите, дуже дотепний і жартівливий репортёр. Мабути, і у вас, читаче, є підозріння, що не якийсь з «колоніальних» у колоніях Росії, а тепер емігрант, і хоче вислажується на більшу стипендію. Щоб уряд наш, Масариковський, кинув йому крихту «від столу павів». Нічого, старайся: уряд оцінить! І ми старанно висловлює свої мудрі сентени:

«З власного досвіду знаємо, що немає легше, як свою діяльність виставити з кращого боку людям, які не в курсі справ. Збирати треба все, що можна було, свого й чужого, старого й нового, доброго й поганого, розстайти красивими групами, додати теней-ційних плакатів, великих діаграм, статистичних даних, довідників і т. д. Правда, нас це цікавить, але нас цікавить і те, чого тут немає. Розмови про зрілість сучасної російської культури звучать надто підозріло. Важко повірити, що там підтримують і поважають наукову, літературну або художню роботу, це там, де волю й переконання посилаю к сніжним, де інтелігенція систематично знищується» і т. д.

Бачите, як оті заверили, там і ще й далі є, та місця не вистачає навести цитати. Дошкунділо, мабути, йому добре, отому репортёру, що знав собі на кути. Прямо жаль його, що так людина страждає і пробі кричить, а йому ніхто не вірить і всі з задоволенням оглядають виставку. А він кінчає своєю заміткою: «Виставка книжок С. Р. С. Р. має на меті пустити найважливішим людям ману». Хто зна, а нам здається, що «Чеськословенська Республіка» хотіла пустити громадянам ЧСР, а воно не вийшло.

Газета військова в Празі «Дустойніське Літері» — ця зливаю обішлася відділ військової літератури і записала. «З цього матеріалу можна бачити, що в Росії звернено багато уваги на повітряне плавання, хемічну промисловість, фізичну культуру й спорт... багато книжок і журналів: тут і книжки зі спеціальних галузей наукових про стратегію, тактику, всі роки зброї...»

А ви думаєте — Радянський Союз вас шапками закидати буде! Чи чекатиме, щоб ви його голими руками взяли!

Не можемо не дати приречення українському читачеві прочитати уривок із замітки в польській газеті («Газета Порання», Львів, 20 травня 1925 р.). Замітка зветься «Новий світ світовому комуністичній агітації». Бач, як допекло бідному синові «Ржечі Посполітеї» — «спити і курити бачить». Ось класичні коротесенькі уривочки, хоча замітка варта, щоб її всім навести.

«В кінці залу величезна піраміда до стелі, обліплена брошурами та книжками; на стінах великі намальовані фарбами діаграми, що говорять про ту, яка їм здається, читабельність та видавничу діяльність в державі С. Р. С. Р. Зібрані портрети комуністичних діячів і, ясно, в середині залу в ролі алтаря вбраного квітами бюст Леніна».

В залі крутьтись десяті «воєнствителів»; з них лише два зійшли.

З полку, після огляду, віє жахлива бідність змісту: брошури найжахливішого змісту, в красномовних обкладинках... Книжок польських на пласі немає... Взнали, що представництво С. Р. С. Р. в Празі утримує книжкову крамницю, що постачає всіх, хто хоче, виставленими брошурами в якій-завгодно кількості... кошти приходять з Москви...»

Мабути, оццюю кореспондентів цілий тиждень: снілася виставка і жакні оті брошури робили революцію, руйнували «Посполіту», через те ж і істеріку уряду зробив. Ну, що-ж: пуганіа ворога куста боїться, а польським кореспондентам не слід підлашувати отакі виставки, а то заховають всі на маюю переслідування...

Ще відгукнувся на виставку й «Последние Новости» Паризькі. Голодний скептик, емігрантський репортёр в побитих черевниках із півцевою сигарою в зубах, скептично розглядає всі жакні і найбільше зляканий книжками про чек, агітаційною літературою, творами зінов'єва та инш.

Йому-б хотілося, мабути, побачити «поєні» Гіора Северіаніна. Ну, Радянські видавництва не видають книжок, що ними оселенці обгортають: це вже нехай еміграція робить. Із англійсько-французької ширшешче дістануться. Полізає п'яти якумось з «великих» — він і дасть на витрати. А в Радянських республіках гроші трудові, народні.

Взагалі-ж, виставка зробила своє діло, і громадяни Ч.С.Р. наочно побачили, як прогресує культурне життя в С.Р.С.Р. і яким темпом воно йде.

Ян Муаль

Прага 14/VI—25 р.

ДО СПРАВИ ВИДАННЯ МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВЩІЙ коротенькій статті говоритимемо не стільки про наші досягнення що до видання масової літератури, скільки про хиби, які тепер виявляються в цій ділянці видавничої роботи (ще хочу зауважити: я буду говорити про масову літературу соціально-економічного та політичного характеру, а також науково-популярну літературу).

Коли підсумовуємо всю продукцію, яку видано для масового читача різними видавництвами на Україні („Шлях Освітні“, „Червоний Шлях“, „Кінгоспілка“, ДВУ), то мусимо констатувати, що увесь час видавнича робота йшла якось безсистемно, випадково, залежала в значній мірі від так званої авторської стихії, яка, на превеликий жаль, керувала нашими видавництвами, а не навики. Увесь час видавництво масової літератури йшло напрямком: „хто „ого“ або „хто більш“ і в наслідок — на ринкові маємо сотні назв, тисячі аркушів, але багато, що видано, або являють собою „професорські халтури“ (по виразу т. Пилипенка), або агітки, що мають значиння тільки на сьогоднішній день, а завтра — вже не йде на їжу для мишей в наших коморах.

І тут треба одверто сказати, що *агітація переважно над пропагандою*. І це головна наша хіба, що почувається в нашій роботі у справі утворити масову рентабельну книжку.

За величезною кількістю назв і аркушів, серед яких наш масовий читач і не знає, що йому й вибрати, ми губимо основне і ґрунтовне, що кочне потрібно читачеві, організованому в наших політосвітських установах на селі.

Звичайно, ми не можемо відомитися й від агітації. Ми ще до цього часу переживаємо добу революційної перебудови, що вимагає від нас деякої уваги до агітації. Але коли всю нашу літературу прийнято цією агітацією, то тут мусимо зазначити, що така робота шкідлива і з політично-виховничого і господарчо-матеріального боку для самих видавництв. Не будемо самозакоханими Нарписами і скажемо одверто: пенної такої твердоді ліній цієї стороною не було, а має вона надалі бути.

Ми вважаємо, що надалі всю агітаційну літературу мусять видавати, скажемо, не ДВУ і не Кінгоспілка, а відповідні агітсекретаріати Наркоматів (які ввесь до цього часу видавали й будуть видавати) і шоденна преса, яка обслуговує що-дня масового читача.

Можна навести десятки, сотні прикладів, де наші видавництва видавали й видають агітаційну літературу, яку поруч з цим видають і наші Наркомати.

І вся ця література освоює на другий план те, що являє собою безпосереднє задоволення наших видавництв.

Ми видавали книжечки, присвячені всяким кампаніям, а ось до цього часу не маємо популярної для селян історії партії, історії України, політико-економічної географії різних країн.

Я добре розумію, що книжечка а про шефство на селі потрібна, але її м'ягидати безпосередньо Агітпроп Ц. К., і краще було-б, коли-б універсальні видавництва, як ДВУ, видали замість неї що-небудь ґрунтовніше...

А не треба забувати, що ДВУ, скажемо (як і всі видавництва), обмежені у коштах, і кожну копіюку і

кожне кіло паперу треба добре пірахувати раніш, ніж кинути в друкарню та друкувати агітаційну літературу.

Або візьмемо літературу науково-популярного змісту. До цього часу видавалося що літературу якось безсистемно, випадково. Колішній „Черв. Шлях“ і ДВУ провадили паралельну роботу і тут перся ДВУ стоїть завдання передитись, що вже видано обома видавництвами, вибрати з того, що вже видруковано, найкраще, додати до того, що слід ще видати, і шорку вдосконалювати ті самі серії.

До цього часу роботу проваджено якось так: сьогодні автор приносить про „Дош та погоду“, завтра инший автор приносить про „Погоду та дош“, і обидві книжки друкуються.

Ми вважаємо, що надалі і серію природознавства, і медицину то-що треба раз на завжди розробити як постійні бібліотеки, де-б видавництва керували авторською стихією, а не напиками.

Ці всі бібліотеки м'яж буде передиватися так само, як і старі видавництва передавали одну бібліотеку десяткі разів.

Що робить тепер ДВУ в справі упорядкувати все те, що було вже видано в справі масової літератури?

Закінчує друкуванням пського того, що залишилося від портфелю ДВУ і „Червоного Шляху“, переглядає все, що видане, і найкраще обирає, щоб вставити в удосконаленому, доповненому й переробленому виді в майбутніх планах. Підготує плани цілої низи і ґрунтовних бібліотек: історії партії, історії України, політико-економічної географії різних країн і т. ин.

В майбутніх планах повинно бути зменшено кількість назв, а повинно бути збільшено тиражі.

Замість агітційно-відомого — ґрунтовне політико-освітнього характеру. Це буде корисніш і для читача і для самого ДВУ.

Ми добре розуміємо, що скласти книжечку про шефство на селі значно легше, ніж утворити популярну бібліотеку історії України або політично-економічної географії Європи. Бо ми добре знаємо, що в нас дуже мало популяризаторів для та їх робіт. Але ми гадаємо, що Український Інститут Марксизма й науково-дослідчї катедри, які, на нашу думку, не тільки повинні пізнати науку, а й популяризувати її серед ширших мас міста і села, допоможуть у цій роботі.

Б. Лізов

СЕЛЯНСЬКА КНИЖКА

1. ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ

НЕВІЛЬНО відпадає всяка охота до книжки, коли до рук попадається вона з невірними шрифтом, друкована майже на бібуди. Щоб наблизити книжку до селя, треба заборітись її опрацювати, ности з усіх боків господарчої виробничості, у тім разі, щоб вона могла *кельно* захопити споживача — народню масу.

Гарний папір, виразний друк, масові лістостраї — безумовно художні, — от що цікавить масового читача. Такий вигляд книжки звертає найбільше уваги.

Селянина-споживача лише за допомогою одного *захоплення* можна наблизити до книжки.

Чому на книжку немає зараз такого попиту, як до військового часу, коли видавці Сітіл, Губован та інші встигали розплатитись і в дуже великій кількості проти сучасного й менту?

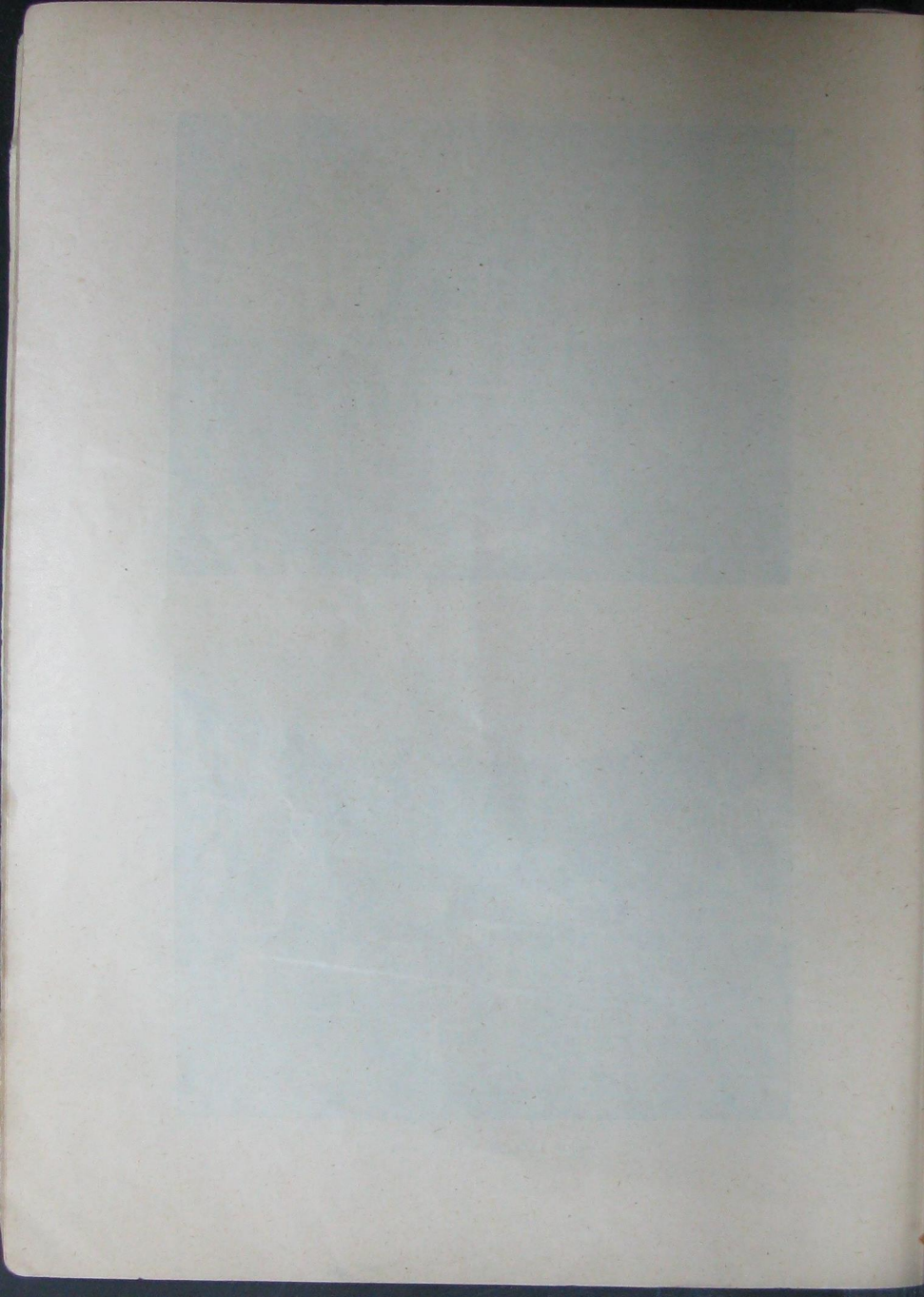
Довійськові видавці: Сітіні, Губовані то-що видавали більше всяких казочок та байок, ніж книжок цінних. Викладаючи у видання силу малюнків (різнокольорових навіть), додержуючись технічного оформування, вони ніколи не цінили книжечок таких дорожче,

Загальний вигляд виставки радянської книги в Празі

Куток В. І. Лешіна на Празькій виставці

як 10 — 15 копійок. Не кажучи вже про те, що решта коштували по 3 — 5 копійок.

Нена чого блякати, що назива сучасної книжки за її змістом не можна зрівняти з виданнями лівійських видавців. Але ж ми її вимагаємо тепер її порівняння. Лише захищаємо ту думку, що всяка дрібниця сприяє захопленню, а захоплення споживача сприяє поступовому розвитку книжкової справи.

II. ЗМІСТ КНИЖКИ

ПЕРШІ за все, селянин-споживач вимагає новини, чи бере на себе увагу, в вигляді: фельєтонів, казок, байочок то-що, які своїм змістом легко сприяють розвитку селянина, в свою чергу переходячи поступово в звичайну життєву вимогу. А це саме головне. Тільки селянин зацікавлений може зайти до бібліотеки.

— Лисий, лисий! От хвороба! — почуємо жваві вигукі після читання такої книжки, і пальці невільно пробігають по відповідних її змісту малюнках. Книжка переходить із рук у руки. Кожний намагається взяти її до себе, щоб власне на самоті впевнитись у словах «кумового» захвату.

Бідний завсильбудом! Чи хоч на хвилину має він спокій у таких випадках? Та й не диво, що з усіх книг шарпають його селяни, вимагаючи такої цікавої книжки.

А ну, в добу такого настрою хай-би потручав на село з відповідною книжковою книгопоша, — чи не розібрали-б селяни його краму? Цілком зрозуміло. Після одного, двох таких захоплень, гурт письменних селян стає за постійних читачів. Для кожного з них тоді така чи інша галузь потреби — знання. Один вибирає собі сільське господарство, другий — скотарство, садівництво, бджільництво, а той, так собі, що-небудь з оповідань, нарисів, поезій і ин. Зважаючи на це, книжки повинні бути різного змісту: починаючи белетристичними й кінчаючи всіма галузями знання.

Щоб сказати напевне, до якого віку яка книжка більше личить — важко. Як вище зазначено, кожний масовий читач виникає поступово: тому цікавість його є рівновага цілкомитого знання.

Всяка книжка, незалежно від її змісту, повинна бути цілком зрозуміла, унікальна, по можливості, в наукових та інших викладах незрозумілих слів.

Наукова книжка вимагає скороченого вигляду в окремих обгрунтованих зразках. Коли на селі попадається книжка про картоплю, кукурудзу то-що в дуже розтягнутим вигляді, а масовий читач зацікавиться нею, то скільки - б він читав — нічого з неї не запам'ятає. А все через те, що він не настільки розвинений, наскільки вимагає остання.

III. ЦІНА

3 — 5 — 10 копійок, — це сама звичайна ціна за для селянина-споживача. Її він вимагає гарної книжки: гарної і дешевої. Мало хто з нас знає, як сутужно достається селянинові ці 40 — 50 копійок, які доводиться тепер часто піддавати за книжку.

— Деж так! Ніж платити такі гроші, чи не краще сидіти без неї?

Та й справді. Не з неба-ж падають гроші і не лопають він їх горше, щоб міг витратити на купівлю одних книжок. Селянинові потрібно сирників, він і то подумав: «купувати чи не купувати». І перше ніж купити скаже вслух: «Чорт його батька знає, де вони в ліхоті пам'яті діваються, як на вогні горять» — грошей не вистачає». Друга річ, якої книжка була не 50, а 3 — 5 копійок. Чи мав-би хто перед останньою такої сумні, як перед попередньою? Десять книжечок, десять різних назв, замість однієї!

С. Блявський

Питання про те, якою має бути книжка для села — питання надзвичайно важке; одержуючи навіть міркування «книжкової культури», мусимо визнавати, що від правдивого підходу до селянської книжки, підходу всебічного — що до зовнішності, обсягу, змісту, викладу, ціни то-що, в значній мірі залежить не тільки поширення книжки (а, значить, і становище видавництва), більше того — од цього залежить і справа політичної освіти, освідомлення селянства.

Тому Редакція «Нової Книги» розпочинає друку низки статей та заміток у цій справі. Зрозуміло річ, що вивчаючи питання про те, якою має бути селянська книжка, треба не абстрактно, сидючи в кабінетах, а найкраще ознайомитись у цій справі на безпосередньому досвіді освітніх робітників села. Тому Редакція охоче містить статтю п. С. Блявського з Білоцерківщини, що є першою ластівкою — відтоку сільських робітників на зазначене нами важливе питання.

Редакція закликає й ширші кола сільських політосвітників та й окремих читачів задіяти в цій справі, поділитись хоч-би найкоротшими своїми спостереженнями.

Незалежно від цього, Редакція має намір подати на сторінках ближчих чисел «НК» статтю, присвячену аналізу цікавої анкети газети «Селянська Правда», що, збираючись завітати на робочий час один № газети на тиждень книжечкою, запитала своїх читачів про характер потрібної їм літератури й віддала силу цікавих для нас відповідей, писаних селянськими мозолистами руками.

10 РОКІВ ПРАЦІ¹⁾

I

(1914 — 1924)

МАНДРІВКА І СОЦІАЛІСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ

СВОІМ фахом — ковальський робітник. Скінчивши чотириохітну науку як ковальський челядник в селі Шульганівці й місці Чорткові, весною 1901 р. підчас мандрірки став у місті Бучачі ковалювати й тут передусім вступив за члена до союзу єврейського товариства «Братерства».

Саме тоді в Бучачі виходила українською й польською мовою соціалістична газета: «Нарська Служба», що в ній за редактора був тоді др. Мозер. Читачи цієї газети, довідавшись, що таке соціалізм і чого хочуть соціал-демократи. В розмові з тов. др. Мозером довідався про центр соц руху й організації у Львові. Після чотириохітньої практики тут, київ Бучач для дальшої мандрірки. Мандруючи через Бережани в Тарнопіль, завітав до тов. «Братерство» й польського роб. товариства «Огніс», де познайомився з турками робітників і студентів, яких підбадьорювала теж їх пісня «Червоний Прапор». Відвідав місто Золочів і так після двох тижнів прийшов до Львова.

Ковалюючи у Львові, став членом фаворит організації металістів. Підчас робітничих страйків, масових відей і демонстраційних походів з 30-ю між багатьох інших безсильних завісид був затісресований рефератами і кланчами С. Вітика.

¹⁾ Редакція друкує під цим наголовком цікаві відомості з діяльності робітничого видавництва «Новий Світ» в Монреалі (Канада) у формі автобіографічних спогадів фундатора Блявського І. Гинді.

Гиндішаним цих відомостей Редакція розпечала друку низки статей та матеріалів з історії українського робітничого видавництва по-за межами У. С. Р. Р.

В осени 1905 р. на чав торохлістю військову службу при львівській артилерії. Підчас цих років, 1906, до- лався робіт по новоснаванню укр. соц.-дем. товариства „Воля“, де, користуючись з нагоди, черпав соц. науку з газет, книжок та звітів.

В осени 1908 р. став працювати на фабриці залізничних возів в Нессельдорфі (Копшнінці) на Мораві. Належавши тут до фахової організації металістів, організував укр. робітників та ширив по між них соц. брошури й „Землю й Волю“.

Весною 1909 р. прибув до Черновців на Буковині став тут ковалювати при залізниці, рівночасно був членом двох роб. організацій: укр. роб. просвітнього товариства „Воля“ і фахової організації залізничників. В першій вівсь час був фін. секретарем. Тут найкраще я мав змогу учитися соціалізму. Найліпша в мене розвинулася здібність бути копюпером і агітатором.

ДО КАНАДИ

В травні 1911 р. кинув Чернівці і дня 1-го червня був у місті Монреалі, Канада.

В Монреалі було тоді шось із 8.000 укр. робітників. Існували тут уже національні гуртки, із кількох членів— „Соціалістичний Інтернаціонал“. Однак як Монреалі, як і цілий схід Канади був незорганізований, і ніхто тут не виступав як публічний соц.-робітничий агітатор.

В Канаді тоді існувала федерація Укр. Соц.-Дем. Парт., з органом „Робочий Народ“ в Вінніпегу, в якій поки що організувалися Манітоба й Захід.

Односельчані Шульганівки-Долини, Настосова і дехто з Збаражчини познайомилися ближче, і при добрій весняній нагоді ми почали організувати укр. роб. і проповідувати соціалізм в Монреалі. Ряд соц. зборів і мій відбувся. В осени 1911 р. ми запросили представника Ф. Укр. Соц.-Дем. Парт. з Вінніпегу (прихв. Головацький), який згодом перейшов на бік християнських проповідників, і з цієї нагоди засновано відділ Ф. У. С.-Д. П. в Монреалі.

1912 р. монреальський відділ Ф. У. С.-Д. П. числив 80 членів. На агітаційні збори приходило від 500 до 100 укр. робітників і робітниць. Після річної праці між іншими відзначився й почав виступати як добрий агітатор і промовець т. Ш. Дмитришин. В дальшій ході цієї роботи прибули такі агітатори і промовці, як т. П. Ковалюшин, К. Керя, Н. Корж, Н. Яворський, В. Романчук, Т. Бойчук, С. Татарня, Д. Курція й інші.

Працюючи тут як ковальсько-слюсарський робітник, свій заробіток віддавав на заснування журналу „Добра Новина“, який почав виходити у Львові дня 1-го січня 1913 р. (перестав виходити 1914 р. підчас світової війни).

В м. лютім 1913 р. покинув фабрику, вивхав до Вінніпегу на партійну конференцію, після чого залишився на провінції. В провінції Манітобі й Онтаріо склався ряд масових робітничих зборів та заснував велику кількість відділів Ф. У. С.-Д. П. (Екс. комітет, Ф. У. С.-Д. П. був тоді вибраний з Монреальських товариств Між іншими: т. т. Ів. Гніла, організатор, Д. Дмитришин, секретар, на яких було сшала ціла партійна праця. Релактором „Робочого Народу“ в Вінніпегу був тоді ширий робітник т. Н. Новізьський, що нині є за управителя друкарні при С. У. Р. Ф. і адміністратором „Укр. Роб. Вістей“ в Вінніпегу).

ЗАСНУВАННЯ РОБІТН. ДРУКАРНІ В МОНРЕАЛІ

Вимога всяких друків,—весною 1913 р. купив укр. черенки й почав учитися друкарській штуці. Найскорше вишши друком віршовані листи до писемни: „Червоні Книги“, після чого зробив збірку роб. пісень і посій під назвою „Червоний Кобзар“.

При складанні „Червоного Кобзара“, літом 1913 р., застав мене тов. Євген Гушайло, як партійний делегат

У. С. Д. П. Галичини в Буковині для „Канади і За. Держав. Ціла друкарня поки-що містилася в одній кімнаті побіж мого ажежа. Тов. Є. Гушайло радо поміг у цій праці фізично і прислав „Червоного Кобзаря“ власного пера дві поезії: „Робочий Народ!“ і „Сілий Жебрак“.

Літом цього-ж року ми обидва вихлили на партійну роботу в провінцію Онтаріо. В Торонто ми розіхлилися у дві протинні сторони. Будучи на організаційній роботі в провінції Онтаріо, в редакції „Робочого Народу“ зайняли деякі зміни, і тов. Є. Гушайло став його чинним релактором.

Пізнью осени вихав я до Вінніпегу на необмежений час, де працював за складача в друкарні „Робочого Народу“. З собою сюди привіз усі свої черенки з Монреалю.

ЗАСНУВАННЯ ВИДАВНИЦТВА „НОВИЙ СВІТ“

Підчас праці в Вінніпегу, за порадою тов. Є. Гушайла, в місяці січні 1914 р. заснував ставе видавництво бібліотеки „Новий Світ“. Як число 1-е—призначений „Червоний Кобзар“, з 1913 р. числа 2-го випушло з-під пера тов. Є. Гушайла „Конець Світа“, число 3-є: „Наш Прометей“, збірка статей, присвячені пошані великого поета повеногого люду, Т. Шевченка. 1-го мая 1914 р. повернувся назад до Монреалю (тов. Є. Гушайло тоді вже вивбрав був до старого краю), де через брак фондів пішов назад до фабрики працювати ковальським молотком і рашпілем (будучи тоді членом Екс. Комітету У. С.-Д. П. і її організатором). З вибухом світової війни настанала тут у фабриках криза, і я опинився без роботи, після чого діван набір деякі друкарські знаряддя й маленьку машинку і так звязав до друкарського ремства та видавництва популярно-наукових брошур для укр. робітників.

В 1914 р. було випушло чотири наклади брошур: в 1915 р.—два; в 1916 р.—п'ять; в 1914 р.—чотири; в перших 4 місяцях 1918 р.—п'ять. Окрім цього, календар „Новий Світ“ друкувано на рік: 1915-16-17-18. 1917 р. складено новий календар зі спомин славних людей і найважливіших світових подій. Від 1915 р. стало, в перекладі й власною працею, став ширію помагати (безперервно й до нині) тов. Д. Борисько.

АПРЕШ І ТЮРМА

Дня 13-го мая 1918 р. до друкарні увійшло два детективи (те що поліцейні) і заявили, що за наказом державних властей є арештований, потім запечатили на власні колодки двері друкарні. Вигнаний тюрмі просили шось із три місяці.

Дня 2-го серпня, на прозбу тюремного команданта-офіцера, дозволено мені забрати дещо з друкарні з убрання. В супроводі одного озброєного жовіра, ми увійшли до друкарні, а за нами вслід два детективи. В друкарні був розгорділий. Одні книжки стоїли лавою, інші розкидані в смітті. Під час, коли я зигувавсь й хотів одну книжку взяти з „сміття“, жовірів вимить витягнув револьвер і кинув: „не руш!“ Був не сумний образ. Однак відказав не відказав. На прозбу мені дозволено взяти польського мовою праця Немцєвського, яку були зібрані в одній оправі, переконуючи жовіра і детективів, що це звичайний „християнський“ молитовник. Як-раз під цей час сє видання бібліотеки „Новий Світ“ переглядала цензура в Отаві.

Від місяця мая 1918 р. Канадійський уряд почав полювати на радикальних робітників по цілій Канаді. Розгромажено всі робітничі соц. організації й заборо-

*) Тетер працює зав. від-вом „Вістей ВУЦРКА“ у Харкові. Приж. ред.

нено чужинських газети. Тюрми Канади наповнилися невинними робітниками.

В Оттаві дня 1-го мая арештовано 18 укр. робітників, і всіх відслано до воєнного табору в Капускейсінг.

В Монтреалі дня 28-го липня поліція напала на масовий мітинг соц. організації, що його було скликано з метою протесту проти американської мілітаристичної інтервенції супроти Радянської Росії, зарозом поліція напала на укр. і рос. соц.-дем. відділи, арештували разом 32 робітників, яких посаджено в іміграційну тюрму. По кількох днях, по переслуханню, 30-х робітників, головню російських, єврейських і трьох українських, випущено на волю. Затримано тільки двох укр.: т. т. Колодубського й Мартіна. Останньому під час одностороннього проходку один жовнір ударив багнетом у ногу, від рани він улав був на землю та оставив за собою значне місце крові. Обоє опісля відслано в воєнний табір в Капускейсінг. (Мартин був відсланий до старого краю при кінці 1919; Колодубський випущений в Канаді в першій половині січня 1920).

В місяці серпні в Монтреалі арештовано тов. Князевича, як колектора С. У. Р. Д. в Вінніпегу і відслано його впрод до Вінніпегу; т. т. Бойчука і С. Татарина (першого випущено на волю з Капускейсінг при кінці 1919; другий був відсланий до старого краю 24-го лютого 1919. Весною 1920 р. він поїхав у селі Доліна, повіт Чортків, числив около 24 років і був чинним товаришем). В Вінніпегу поновно арештовано тов. Князевича (з Капускейсінг випущено його на волю при кінці 1919). На початку 1919 арештовано в Гамільтоні провізійонального організатора В. С. Д. П. тов. П. Ковалишиного. (В лютім 1920 р. відсланий до Галичини, там він вступив у ряди червоної армії і лишився в ній на Україні по нинішній день). В таборі було поважне число радикальних робітників з інших місцевостей.

Дня 9-го серпня 1918 р., разом з иншими „арештантами“, нас перевезено в північний зимній табір

військових полонених в Капускейсінг (около 700 миль від Монтреалу).

Дня 9-го січня 1920 р. вийшов на волю з Капускейсінг і повернувся назад до Монтреалу. На місці, де була друкарня „Новий Світ“, застав голярию. Отже нас було „обголене“.

ЗАСНУВАННЯ, ПОПУЛЯРНО-НАУКОВОГО ВИДАВНИЦТВА*

В місяці лютім - березні, 1920 р. організував наново друкарню й заснував „Популярно-Наукове Видавництво“. Як на його перше число було відновлено працю коло книжки „Що є в Біблії?“

ТРЬОХЛІТНІЙ ШПИТАЛЬ І САНАТОРІЯ

Коли складання книжки „Що є в Біблії?“ сягнуло 64 сторінок — 8-го червня 1920 р. мусив лягти на шпитальне ліжко, на яким пролежав три місяці, по цьому переїхав у гори Лавреншин в санаторію, де вилежав щось із два роки, далі лікувався приватно. Підчас цих тяжких років лічився з загальною збіркою фонду укр. роб. в Канаді і за. Дер.

ВІДНОВЛЕННЯ ВИДАВНИЦТВА „НОВИЙ СВІТ“

Після двох років тюрми і трьох років шпиталів наприкінці 1923 р. відновив друкарню й видавництво „Новий Світ“. Як ч. 22-го випушла книжка (почата 1918 р.) „Що є в Біблії?“, нап. Д. Бориско з додатком: „Християнство перед Христом“.

1924 р. як ч. 23. вийшла з друку книжечка вченого американця С. В. Баллі.

Загальна кількість читачів в 1918 р. досягала 3.000; з виданням ч. ч. 22 і 23 було відновлених 2.500 читачів і їхня кількість ступевою збільшується.

Друкарня „Новий Світ“ потребує на один аркуш друку 12 поїтових черенок, на два і піваркуші 10 поїтових та полостатонне число металевих і дерев'яних черенок на дрібні й великі стінні афіші роботи. Друкарня потребує достаточної преси, що стоїть на перешкоді розвитку видавництва.

ВИДАННЯ БІБЛІОТЕКИ „НОВИЙ СВІТ“ В МОНТРЕАЛІ ЗА 1914—1924 Р. Р.

Числа по черзі	НАЗВА	Рік	Сторінок	Наклад
1	Червоний Кобзар, пісні й декл., збірка Ів. Гвида	1913	32	1.500
2	Конець Світа. Нап. Євген Гушайло	1914	38	3.000
3	Наш Прометей, збірка статей	1914	40	3.000
4	Червоний Кобзар, пісні й декл., збірка І. Гвида	1914	28	3.000
5	Американський Робітник. Написав Д. Едельштатшен. Картина з єврейського, переклав М. Подолянин	1914	21	3.000
6	Робітнича читанка, часть I	1915	52	3.000
7	Біблія Капіталіста. Нап. П. Лафарг. Переклав Д. Бориско	1915	36	3.000
8	Гори трунів і море крові та сліз. Нап. Ів. Гвида	1916	16	3.000
9	Золото і нужда в Америці. Нап. Ів. Гвида	1916	16	3.000
10	Жінка і соціальне питання. Нап.-ла Мей Вуд Сай Монс, з англ. переклав Д. Бориско	1916	29	3.000
11	Соціалізм та релігія. Нап. Д. Бориско	1916	48	3.000
12	Важливе питання. Нап. Ван ден Брінг	1916	16	3.000

Числа по черзі	НАЗВА	Рік	Сторінок	Наклад
13	Робітничка читанка, часть II	1917	29	3.000
14	Відокремлення Галичини. Нап. В. Левинський	1917	26	3.000
15	Царська Росія і українська справа. Нап. В. Левинський	1917	118+5	4.000
16	Ілюстрована робітничка читанка, часть III	1917	111	3.000
17	Нарис передісторичних подій. Нап. Одеській Курій. Переклав М. Стечишин	1918	87	5.000
18	Інквізиційні суди. Зладив Ів. Гнида	1918	32	3.000
19	Як повстав світ? Нап. В. Туша. Переклав М. Стечишин. Додаток: Старий завіт	1918	63	5.000
20	З історії соціалізму і охорона робітників	1918	32	3.000
21	Чому позичали віру. Нап. Швачка	1918	31	3.000
22	Що є в Біблії? Нап. Д. Бориско з додатковим перекладом з анг.: Християнство перед Христом	1923	90	4.000
23	Розвиток людства. Нап. Семюел В. Баллі, з анг. переклав Д. Бориско	1924	60	4.000
Надруковано сторін. і прим.		—	1.056	74.500

Календарі „Новий світ“ друковано: року 1915, 1916, 1917, 1918. Разом 359 стор., 13.000 накладу.

Наведені видання від 1914 до 1924 видруковано на 447/8з аркушах паперу великої американської 32^о.

Між десятками різних націй, видавництво „Новий Світ“ є єдине робітниче видавництво в Монреалі взагалі.

Видавництво „Новий Світ“ провадило дуже тяжку боротьбу за своє існування. Працювало воно і працює тільки з метою освідлення робітничої класи, — тому маємо надію, що робітники будуть споминати його з пошаною.

На цьому й кіпляються вичерплені матеріали першого десятиліття.

За належну піддержку від тов. робітників, авторів, а, зокрема, від тов. Д. Бориска, видавництво „Новий Світ“ згадує їх з глибокою пошаною.

Через зорганізування робітників і освідлення їх друкованим словом, ми наближаємося чим раз ближче до дня всевітнього комуністичного ладу. Монреаль. Липень, 1925 р.

Іван Гнида

ПО ВИДАВНИЦТВАХ УССР

ЩО МИ БУДЕМО МАТИ З ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ?

(Сектор дитячої літератури ДВУ)

ПРОТЯГОМ літніх місяців Державне Видавництво України спільно заготовляло підручники¹⁾. Цяком зрозуміло, що на деякий час було затримано друк літератури іншої, зокрема — дитячої. Взагалі, ця галузь літератури не щастить. Хоч остаточна цифра в операційному плані на час з 1/1 по 1/Х 6. р. була визначена в 86 назв з 367 друк. аркушами (з них — для дошкільного віку 20 назв і по серії „Бібліотека Моло-

дого Леніна“ — 66 назв), все-ж на 1 червня 6. р. видано лише 10 книжок (всего 32 др. арк.). Правда, протягом липня й серпня вийшли з друку кілька книжок, але, загалом, видавничий план у справі дитячої літератури виконано лише на 35 — 45%.

Тимчасом рукописи поволі знаходять, переглядаються й ухвалюються до видання. На 1/VI було зложено до Техвідділу ДВУ 16 назв (на 54 др. арк.), але з них тільки дуже малу кількість буде видано до початку шкільного року. Решту — ж буде перенесено на осінь та зиму, щоб — то вже на другий 1925/26 бюд. рік

з цієї кількості маємо: 3 казки Жука: „Зайчик“, „Годичник“, „Прийшла зима“, казку Панова „Призод з санчатами“, збірку нарисів і оповідань Іванченкової „Діткам“ (на 8 др. арк.), з збірки „Нашим діткам загадочки“ М. Погрібника, збірку поезій для дітей молодшого віку Олеся, книжку Авенаріуса „Про що кімната розповідає“.

По бібліотеці „Мол. Леніна“ готові до друку (а деякі вже друкуються): Басіна „Що таке життя“, Березина „Через країну карликів“, Каразіна „З півночі на південь“, Ф. Гра „Червоні з півдня“, Нецалів „Серед світу світів“. В кінці липня вийшли з друку: Полак „На межі життя й смерті“, Порейського — „Як рослини захищаються від своїх ворогів“.

Здано до друку також: Геринювича „Нариси з антропології“, Томпсона „Малі індіці“, Люці Спрега — „Пісня нового паротягу“, Нецалів — „Гори та їхнє життя“.

Лежать у портфелі Редвизаву готові до друку: Бєзика „До сонця“ — зб. оповідань, Бєрнцського „Петрусь“ — дит. п'єса, Білєца „Як діти кожному робили“ — опов., Бугового — Нариси „Молоді паростки“, Винищенка „Хвелько — халамидник“, „Кумедія з Костем“, „Хто ворог“ (повторне видання), Герм. Цур Мюлен — „Казки бідних“, „Дібує Ленін“ — збірка оповідань — з творів „Пуга“, Жука — „Мандрівка ланки“, „Червона зірка“, Йойриша, „Огост Бланкі“, серія перекладів книжок Карпінцева: „Едисон“, „Як виробляють папір“, „Як здобути залізо“, „Як здобували вугіль“, „Пригоди американського піонера“, „Мандрівка до підземного бігуна“, „Стефенсон“, Ка-

1) Огляди, статті та рецензії, присвячені підручникам і, взагалі, шкільній літературі будуть уміщені в наступному числі „Нової Книжки“.

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИННИЦІ

Постійну видавничу діяльність у м. Винниці провадять: *Політське губернське (нині Намицьке Округове) Статистичне Бюро та Кабінет лічачиння Політала Виницької Філії Всенародної Бібліотеки України при ВУАН*.

Статистичне Бюро випустило зараз № 2 свого „Бюлетеня“ за квітень-червень 1925 р., що є № 29 від початку цього органу, який виходить уже 6-й рік.

Зміст „Бюлетеня“ № 2 (п. 8^о, стор. 1—112) такий:

1. 1924 рік у с.-госп. відношенні — К. Юрченко.
2. Стан озимих засівів 1925 р. — К. Юрченко.
3. Таблиці.

Не що — давно вийшло з друку також велике видання Статистичного Бюро „Населення місця Поділля“ (п. 8^о, Винниця, 1925, стор. 1—LXXII та 1—442), що є тепер неперлиним поєднанням відомостей про всі досі знані населені пункти Поділля.

Кабінет вивчання Поділля Вин. Філії Всенародної Бібліотеки видав вип. 2 „Енциклопедії Поділлязнавства“ — Ол. Савостянов „Дика рослинність Поділля“ (п. 8^о, Винниця, 1925, стор. 1—71, з додатком схемат. карти рослинності Поділля), а зараз друкує „Нарис фауни Поділля“ — проф. В. Храневича та „Матеріали до фауни Поділля“ за ред. М. Шарлеманя.

В. О.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

Селькомісія ЦК визнала за потрібне утворити нове сільсько-господарське видавництво.

Пікомісії у справі видавати сільсько-господарську літературу доручено в найкоротший термін опрацювати питання що до капіталу й плану роботи видавництва.

Визано за неомінімне, щоби пайщики видавництва визначили кількість пайів, що може бути внесено на організацію видавництва.

Видавництво утворюється як пайове товариство, в яке не менш 50% пайів вносить Наркомзем.

Видавництво мусить мати капітал не менш, як 500.000 крб.

РЕОРГАНІЗАЦІЯ „ПРОЛЕТАРИЯ“

Кооперативне видавництво „Пролетарий“ у Харкові реорганізується в акційне товариство, яке матиме назву „Рабочее Издательство Пролетарий“. Наркомвнуторг торг вже розглянув проект статуту т.-ва. Завданням т.-ва буде розповсюдження популярної літератури всіх галузей знання серед трудящих мас України.

Закладають т.-во: Харківський Виконком, ВУРС, Рада з'їзду промисловости, торгівлі і транспорту України, Південний машино-будівельний трест й інші.

У ВИДАВНИЦТВІ „УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“

Президія ВУРС доручила новому видавництву „Український Робітник“ розпочати підготовку до видання газети „Несукраїнський Пролетарий“. Робота ця має закінчитися до 1 жовтня.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКИХ СЛОВНИКІВ.

Наркомос опрацював план видання російсько-українських та укр.-російських словників: академічного, термінологічного, коротких пра-тичних, про діловодство й, особливо, українського словника за типом „Толкового словаря“ Дяля.

Буде видано словники з усіх галузей знання, техніки, науки, мистецтва, промисловости, сільського

господарства й инш. З-за кордону буде випущено словники Грінченка й Умаша. Незабаром буде видано словники російсько-український — Йогансена і словник діловодства. При Наркомосі утворюється відповідальна державна редакція для редагування всіх словників.

Всі формальності, що стоять на перешкоді до видання словників призначеним особам, касуються; не потрібне тепер для цього й дозвіл Академії Наук. Встановлюється лише догляд Наркомосу при друкуванні словників.

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИДАВНИЦТВ

Колегія Наркомвнуторга ухвалила проект організації комітету догляду діяльності видавництва та розповсюдження витворів друку. Комітет буде складено з представників Наркомвнуторгу, Наркомосу, ВРНГ, Уповнаркомозвоніторів, Наркомфінансу, Держбанк, ВУПРобосу й бюро Разпартизації. Крім того, в склад комітету входять представники паперової промисловости, книжкових видавництв, газетних вид-ств та підприємств торгівлі й розповсюдження витворів друку.

ВИДАВНИЦТВА СРСР

„НОВАЯ ДЕРЕВНЯ“

Колегія Наркомзему РСФРР заслухала план роботи видавництва „Новая Деревня“. Видавництво не тепер стало на шлях видання масової селянської літератури.

Поточного року ця література складає 70% всієї продукції видавництва. Тираж книжок пересічно 100.000—30.000 примірників. Вис рукописи мають проходити через селянську редакційну колегію, яка утворюється при видавництві.

Всього видавництвом має вилати 45 мільйонів відбитків, з них масової літератури — 31,5 мільйон. Ціна видань пересічно 4—5 коп.

Наркомзем т. Смирнов зазначив, щоб у кожній брошурі неодмінно освітлювати питання яко-мога повніше, бо селянин не може багато читати книжок. Видавництво має додержуватись певного типу брошур й шукати письменника на підставі цього типу.

АКЦІЙНЕ Т.-ВО „СОВЕТСКАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ“

В Москві утворюється акційне товариство „Советская Энциклопедия“ Завданнями його є Комуністична академія, ГИЗ РСФРР, Видавництво „Робітник Прогресу“, акційне т.-во „Народная Книга“ й вид-ство „Вопросы труда“. Завдання т.-ва — видавати велику радянську енциклопедію, а також інших витворів друку й торгівля ними.

Основний капітал т.-ва визначено 250.000 крб., що поділено на 25 акцій по 10.000 крб. кожної.

В ГАЗЕТНИХ ВИДАВНИЦТВАХ

Разнарком РСФРР опублікував постанову про переведення газетних видавництв, що існують при ЦВК'ах автономних республік, а також при обл. губ. та повітових виконкомах, на господарський розрахунок. Постанову треба виконати протягом трьохмісячного терміну.

ЛИЦЕМ ДО СЕЛА

Сільсько-господарська література на село. Головоподістота РСФРР, вкуні з ГИЗ'ом та НКЗ'ом, склав сільсько-господарські бібліотеки для основних господарських районів Республіки.

Бібліотечки складаються з 40 книжок, які охоплюють усі основні галузі сільського господарства даного району. Кожна книжка матиме $1\frac{1}{2}$ — 2 друк. аркуші. Вся бібліотечка коштуватиме 3 карб. 50 коп. Всі бібліотечки видають з друку 15 вересня.

Головполітосвід заміовила 10 000 комплектів бібліотечок для волосних хат-читальень, книгозбірень та зразкових лікувників.

Книжка про робітничі життя на село. В московській газеті „Беднота“ розміщено замітку про те, що на селі кочє потрібні книжки про робітничі життя. Такі книжки допоможуть селянам познайомитися з побутом робітників і зміцнити поєднання.

Справа виданати книжки до революційних свят. В московській газеті „Беднота“ зачеплено питання про справу видавати книжки до революційних свят та інших кампаній. Зазначається, що книжки на селі дуже потрібні, бо освітлювати кампанії й читати доклади, не маючи під рукою матеріалів, неможливо. Тимчасом, матеріал до кампаній або будь-якого дня з'являється в газеті зазвичай на той самий день, а на село попадає через 5 — 6 днів, коли він уже неперіодичний.

Що до брошур та книжок, то їх теж, здебільшого, не видається своєчасно і коли в місті їх потрапляють вони до рук читачів до свят, то на село, зрозуміла річ, попадають значно пізніше.

На Україні, зазвичай, спостерігається те-ж саме явище. Тому слід-би й нашим видавництвам звернути увагу на цю справу.

ПІДГОТОВКА ДО УЧЕБОВОГО СЕЗОНУ В СИБІРУ

У Сибкрайизлаті провадиться підготовка до навчального сезону. Сума замовлень на підручники досягла вже 70 000 крб. Зважаючи на поширення місцевого бюджету, Сибкрайизлат має на думці просунути підручники безпосередньо до сільських шкіл, доручивши цю справу робітникам освіти та інспектурі Наросвіти. Крім підручників для шкіл совику й професу, потрібно великої кількості книжок для гадпартшкіл та гуртків політграмоти. Буде звернено особливу увагу на планове розповсюдження книжок та своєчасне постачання ними шкіл.

ВИДАННЯ КНИЖОК ГІРСЬКИМИ МОВАМИ

Зважаючи на майже цілковиту відсутність літератури мовами народів Північного Кавказу, Госиздат РСФРР організував Північно-Кавказьку секцію, яка розпочала роботу в справі видання книжок гірськими мовами. Вже друкуються книжки (між ними кілька творів Леніна) карачаєвською, черкеською і балкарською мовами.

ПОШИРЕННЯ ДИТЯЧОГО ВИДАВНИЦТВА В ТИФЛІСІ

Дитяче видавництво в Тифлісі існує ще з 21 року, але до цього часу робота його йшла не досить інтенсивно. Тепер Наркомос Грузії звернув особливу увагу на поширення й зміцнення дитячого видавництва.

Для дітей шкільного і дошкільного віку будуть видаватися три щомісячних журналі, а потім і щотижневий газет. За останній рік було видано 40 назв дитячих книжок — комсомольських, піонерських та шкільних. Книжки видаються гарно, чепурно й мають великий тираж.

З метою виявити інтереси та потреби маленького читача утворється Інститут дитячого читання.

У ДЕРЖИДАВІ ВІРМЕНІЇ

За останні сім місяців Держиздав Вірменії видав 36 назв книжок в 330 друкованих аркуші. Всього

видано 350 тисяч примірників на 113 тисячі карбон. Календарний план Держиздаву виконано цілком.

ВИДАННЯ ТВОРІВ В. І. ЛЕНІНА В ЗАКАВКАЗІ

Президія ЗакЦПК розподілила 1500 крб., що їх призначив ЦВК РСРР для здійснення видання творів В. І. Леніна місцевими мовами. Троїш розподілено між ЦВКами республік по 5 000 крб. кожній.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Держплан ЗСРСР вирішив випустити на видання сільсько-господарської літератури по 30 000 карбон. що-року.

У ДЕРЖИДАВІ БІЛОРУСІ

За період від 1 жовтня 1924 р. по 1 квітня 1925 р. Державне видавництво Білорусі видало 56 видань, з яких білорусською мовою — 39, російською — 7, єврейською — 6 та польською — 4.

Загальний тираж видань — 690 000 примірників. — Між іншими книжками Держиздав Білорусі видав перші книжки з серії „Ленінська бібліотека“ білорусською мовою, а саме: Ленін. — Дітячий хвороба „Лявизна“; Ленін — АБ кооперації; Ленін — АБ реаліти.

ВИДАВНИЧА ПРОДУКЦІЯ БОЛГАРІЇ

За звітом Комітету нац. бібліотеки в Софії, за 1923 р. в Болгарії видано 3 639 нових книжок, крім того 482 газети та 235 місячників.

Змістом газети поділяються таким чином: факхові — 109, політичні — 154, довідники — 85, офіційні — 14, економічні — 30, літературно-мистецькі — 31, спортивні — 5. Місячники: факхові — 19, літературно-мистецькі — 54, реалістичні — 22, господарські — 25, педагогічні — 34, наукові — 26, політичні — 34, фінансові — 5, спортивні — 6, дитячі — 6, офіційні — 6.

КНИГАРСЬКА ВІТРИНА

СИСТЕМА й певний порядок роблять і найскладнішу справу легкою й зрозумілою. А тому і при впорядкуванні книгарських вітрин обов'язково треба пам'ятати це правило. Шити — вітрини, прилавки та вікна, при розкладанні на них книжок для огляду, дуже часто впорядковується безсистемно, через що й не досягають своєї мети. Не досить розкласти книжки на показ всі, які є в книгарні і які бажано продати, — треба їх розкласти так, щоб покупець міг систематично ознайомитися з книжковим крамом, швидко знайти все, що йому потрібно.

Треба розрізняти в справі виставлення книжок такі моменти: 1) книжки основні про певні питання, 2) книжки бібліографічно цінні і, нарешті, 3) книжкові новини.

Вважаючи на те, як книгарня має помешкання, вітрини слід влаштувати так, щоб найпродуктивніше використати маленьку площу. В крайній разі можна виставляти тільки новини, а перших двох розділів не виставляти повністю, а скорочено. Коли-ж помешкання дозволяє, тоді треба прагнути до того, щоби всі книжки, які є в книгарні, були і на вітринах в одному

примірникові. Що до влаштування самих вітрин, то тут треба взяти за правило — виставити книжки в певній системі. Треба мати на увазі в першу чергу

Без систематично впорядкованих вітрин назвичайно багато дорогого часу пропадає марно в книгарні для інформації покупців про книжки. Як же апорядкувати вітрини так, щоб було зручно для огляду?

Треба, перш за все, при влаштуванні вітрин триматися тієї системи, якої вживається в книгарні при розкладанні книжок по полицях і книжки на вітрину виставляти економно що до заступленого кожною книжкою міста на вітрині і що до часу, який потрібен для огляду вітрини для покупця.

Не кажучи вже про те, що над кожною вітриною повинен бути напис великими чіткими виразними літерами, що саме тут стоїть; наприклад: підручники, книжки для селян і т. ін.

Під шми загальними назвами можна зробити розділи та підрозділи, але знов — же такі з певними назвами над кожною вітриною — відділом головної, щоб покупець навіть міг зацікавитися самою систематизацією книжок і побажав поповнити той розділ своїх знань, який у нього був незамічений і незаповнений. А зв'язавши на те, що пізоголовок можна ввести дуже багато розділів і на одній вітрині вмістити неможливо, тоді треба ці вітрини перенумерувати й написати до них „показчика“.

Цього показчика треба поєдинати на дверях у книгарні й навіть, надрукувавши, роздавати кожному покупцеві. Показчик це зовсім не є каталог книг, а тільки каталог вітрин. Покупцеві, наприклад, треба оглянути в книгарні всю селянську літературу. Він у цьому показчикові знайде розділ „книжки для селянина“ і

У Харкові на Благбазі. Букіністи переїхали в нові комгоспівські помешкання

покупця, а не книгарню, при складанні вітрин та щитів. Покупцю буває багато з різноманітними індивідуальними вимогами, але їх усіх можна поділити на такі категорії:

1) Перша категорія — це ті, що йдуть до книгарні з метою купити певну книжку, знають точну назву, автора і ціну, — купують цю книжку і виходять. Це — клієнтура, для якої рідко коли потрібна вітрина. Іноді такий покупець на швидко зирне на вітрину: „що новенького“, але, побачивши море назв і не з'ясувавши, що нове, а що старе, прилипає огиля книжок і виходить, навіть нічого не купивши або купивши так собі, несподівано, аби не з порожніми руками виходити.

2) Друга категорія покупців — ці називають бажаний зміст книжки, але автора рідко коли називають і назви теж точної не знають. Для цих уже допомога з боку книгарі або вітрини кожен потрібна.

3) Нарешті, третя категорія покупців — це ті, що заходять до книгарні „купити якусь книжечку“. Цеб-то він може купити й новину, цікаву для нього, і книжку стару, яка поглиблює якусь відоме для нього питання. Взагалі-ж, цьому покупцеві вітрина дуже потрібна.

Вітрини найбільше потрібні ще й самому книгареві, а саме: коли покупець питає книжок з певної галузі і не знає, „яку-б і його купити“, то книгар у першу чергу одсилає його до певної вітрини або куточка на вітрині й раптом перевернути ті книжки, а тоді, мовляв, зверніться до мене, я з'ясую, що буде потрібно.

Загальний вигляд книгарні „Технічна Книга“ в Харкові

трина ч. N: література з сільського господарства, або розділ „Красне писемство“, вітрина „Пісес“, і йому зацікавиться спитати у книгаря, а де N вітрина? Настіш усього, при виразно написаних написках та числах над

вітринами покупець і сам знайде, що йому потрібне. Коли ж на змоги виставити всі потрібні книжки, то краще тут — же, біля книжок, поставити каталог решти книжок тих, що є на полицях, але цей каталог повинен бути як — найкоротший, з 10 — 15 назв не більш, і написаний на білому шуканому картоні чепурно, і навіть бажано, щоб сама карточка була оброблена та розмальована художньо. Як продовження вітрини та цього вітринного каталога повинен бути каталог цілої книгарні на випадок, коли — б хотів із покупців заохотити докладніше ознайомитися з списком усіх книжок, які є в книгарні по цікавому для нього питанню.

Крім цих вітрин, корисно мати в книгарні *каталог-вітрину*; це — наклеєні на картоні сторінки великого альбому обкладинки з книжок.

Обкладинки книжок легко добути, «оправляючи» книжки в папітурки, замінюючи передню обкладинку звичайним мармуровим папером, або замовляти обкладинки з центру, де книжки надруковано.

На вітринах повинні виставлятися анонси про нові книги. Кожна книгарня, що працює інтенсивно, має завжди змогу знати, що готується до друку і що цими днями вийде. Ці анонси можна теж вносити до певних вітрин або виставляти на вікні.

При влаштуванні вітрини та щитів, безумовно, треба мати на увазі й декоративний бік справи. Треба ретельно зібрати книжки так, щоб вони своїм розташуванням зацікавили глядача. Художні обкладинки висунути треба в певній симетрії, книжки покласти так чи інакше нахиленими й т. ин.

П. Н — ко

БІЛЯ КНИЖКОВОГО ПРИЛАВКУ (ВРАЖІННЯ)

II. КНИГАРНЯ Й СЕЛЯНИН

ЦЕ — НАДЗВИЧАЙНО рідкий гість наших книгарень. Коли ж він несподівано з'являється перед прилавком, він обов'язково каже: «Здрастуйте!» і, певно, в глибинах свого почуття ображається, коли йому не відповідають на приві-

тання. Потім він скидає якусь торбинку, що пише йому через плече, (такий же постійний атрибут, як і неодмінне «здрасуйте»), і, нарешті, запитує: «Якась така книжечка... Невеличка книжечка, що в ній усі закони. Про землю й про церкву. Гривенка коштує...»

Не завжди пригадаєш, яка саме книжечка коштує гривени-а й містить у собі всі закони про землю й про церкву. Такі запитання, взагалі, трохи нервувачі продавця, що не звик ще бути «культурником», а «людом торговця» добре почуває, що з цим «гривенковим покупцем» мороки буде не менш, як із карбованця. Це відразу впливає на настрої продавця, тим більш, що тут чекають покупці більш «рентабельні» та менш «головоломні», і не завжди селянина вітають у книгарні досить уважно. Проте, продавець є продавець, і тому на прилавок з'являється низка книжок, що змістом і вартістю подібні до загаданої.

Отут наш дядько опиняється в надзвичайно важкому стані. Передивляється книжки, що поклав перед ним продавець, кресне, чухає позимки, порівнює ціни. «Всі книжки гарні, — нема чого казати. Найкраща між ними — «Порадник селянину» Афанасєва, — дядькові аж очі загорілися, коли продавець пересернув йому декілька сторінок та прочитав декілька запитань та відповідей. Але «Порадник» коштує 25 коп., а на книжку асигновано гривени-а, і дядькові, очевидно, немає ніякої можливості порушити свій бюджет...

Проте, селянин — дуже рідкий гість наших книгарень. Зате частенько до книгарні находять замовлення на «бібліотеки для села». На три карбованці, на п'ять, на десять — від усіляких шефських комісій, місцевих, приватних осіб. — «Підберіть і відправте. Ви — же знаєте, які там книжки треба посылати на село. Ось вам адреса, ось вам гроші, — посилайте книжки».

Отут уже продавець лізе до полиці. — «Ви — же знаєте... Ще — б пак, не знати! Бібліотечок з 20 — 30 — місяця проходить через книгарню, — можна «насобачитися» на їхньому комплектуванні. Але кожного разу книгар, що не остаточно ще втратив почуття відповідальності за свою роботу, стоїть перед питанням, що дати до цієї бібліотеки? 20 — 30 книжок, що можна набрати на ті три карбованці, десь там, на далекому селі, можуть стати за знаряддя великої культурної знач-

Сентральна кн. гарня Державного Видавництва України в Харкові

ности й можуть бути мертвим капіталом, — не для нас писано*, — який, кінець-кінцем, буде використано на цинари. Треба знати село, знати вимоги селянського читача та його особливості, щоб ці книжки дійшли до життя творчою силою, і не повалили мертвим баластом. І треба знати книжку, треба добре орієнтуватися в тих сотнях книжкових назв, що випущено на ринок спеціально для села, щоб дати те, що дійсно треба, а не абі-який друкований папір.

— «Ви-ж знаєте...» А власне, відкіля ми мусимо це знати? Відкіля робітник книгарні у великому місті може знати село й селянського читача? Не на підставі ж того «безпосереднього вражіння», що складається книгареві, коли селянин двічі на рік заїздить до його книгарні та зачитає «якусь таку книжечку»?

Несвідомий малячок «з натури»: засідання гуртка підвищення кваліфікації книжкових робітників. Розподіл тем. Одному товаришеві доручається тема: «Книги для села». Діалог:

— Що я маю робити у своїй доповіді?

— Ви мусите дати аналіз «читальницького» осередку на селі, — це по-перше. З чого складається той осередок, що вимагає, та чим цікавиться селянський читач, — взагалі, змалювати, село, як споживача книжки...

— Де я маю дістати матеріал до того?

— Матеріал?.. А біс його... Матеріалу немає. Користуйтеся власними спостереженнями...

Але «власні спостереження»... «Зарзастуйте», торбинка через плече і «якось така книжечка»...

Одного разу на нараді мені довелося чути, як висловився заворот найвищачішого видавництва на Україні: «Покласти до селянської бібліотеки „Капітан“ К. Маркса — це є злочин». Ну, відомося „Капітан“ не вже було „забито“ сказано і, на мою думку, просто це дурниця. „Капітан“, розуміється, до селянської бібліотеки ніхто не кладе. Є певний шаблон селянської бібліотеки, що й увесь час оперують книгарні. Приблизно туди входить 30—40% сільсько-господарчої літератури, 20—30% краснопису, 20% соціально-економічної, 10% — антирелігійної і решта — різні, щоб-то — календар, справочники юридичного та практичного характеру і т. ін. Але все це робиться наважання, без жадної певності в тому, чи дається те, що дійсно потрібно, без жадної свідомості про те, кому дається та що дається. І все це — страшенно суб'єктивно. Я знаю, наприклад, що одна продавщиця вперто в кожну бібліотеку для села, яку доводиться їй комплектувати, кладе декілька книжок про охорону дитинства та материнства, а замовники також уперто ті книжки потім відкидають... І все наважання. Бо книгар не має ніяких авторитетних вказівок у цій справі, ніякого компетентного керівництва. Читача він не знає, ніколи його не бачив і не бачить, а тих книжок, що сотнями виходять на ринок «для села», він теж не має можливості доглядати, не передавати. Книгар у місті обслуговує місто, це достатньо інтенсивна робота, що сама в собі вимагає великого напруження уваги та свого спеціального хісту. Коли-ж тут перегадують це «книжки для села», оті дрібенькі книжки по 5—10 коп., що навіть і їхніх назв ніяк не запам'ятаєш...

Висновок? Висновок той, що треба налагодити допомогу книгареві в цій справі. В Росії це робиться. При добрій постановці бібліографічної справи що до російських книжок взагалі, там маємо ще спеціальні вказівки книжковим для селянства. Вид-во „Новая деревня“ випускає періодичні каталоги книг для села, є спеціальний каталог селянської літератури вид-ва „Красная Новь“ („Книга для крестянина, що хліб і борона“) є білетень „Кооперативного видавництва“ — „Крестьянские библиотечки по сельскому хозяйству, промыслам и кооперации“. Цього знадто мало, але це все-ж таки хоч що-небудь. Ми на Україні не маємо й того. Наша Головоподітосіт тільки на поло-

вині 25 року спромоглась випустити книжку „Сільська бібліотека“ — дуже добра книжка, що, безумовно, добре орієнтує книгара в масі книжок для села. До цього часу ми мали тільки „Селянські бібліотеки“, — зразок вій, виданий „Книгоспілкою“, каталог книжок про класне господарство та кооперацію, але каталог не досить добре пролунав. На жаль, „Сільська бібліотека“ Головоподітосіти не має згаданих і на жаль, вона вже тепер відстала від ринку: є ліпка нових книжок, що про них складає каталог, очевидно, ще не знає.

І треба притити до цієї справи селянську та хатно-читальні. Вони мають уже певну свідомість про селянина, як читача. Нехай скажуть про нього нам, робітникам книгарів. Ми знаємо все-ж таки книжку, вони знають споживача книжки — взаємна інформація була-б дуже корисна і їм, і нам, і, що найголовніше, селянському читачеві*).

М. Гаврашенко

ПЕРШІ ВСЕУКРАЇНСЬКІ КНИГО-ТОРГОВЕЛЬНІ КУРСИ

25 ЛИПНЯ закінчилися перші Всеукраїнські Книготорговельні Курси, які влаштувала „Книгоспілка“. Курси тривали рівно чотири тижні. Всього пройшло через курси 44 слухачів, з них 37 — дійсних слухачів та 7 — вільних слухачів, при чому жінок з загальної кількості — 5. Курси далеко не вистипали всіх тих, що бажали й мали можливість вступити, бо кількість місць було обмежено, як за відсутності цілої низки неадмінних технічних умов, які і тому, що це була перша спроба таких курсів взагалі в нашому Союзі: не зважаючи на всю потребу кваліфікованих книжкових робітників — доводилося приступати до справи обережно.

Ступенем теоретичної і практичної підготовки склад слухачів був дуже різноманітний. Поруч з такими, що на курсах лише поглиблювали й поширювали свої знання був значний відсоток і таких, яким засвоєння курсу було достатньо важка робота. Ця різноманітність пояснюється різною практичною підготовкою слухачів у такій спеціальній справі, якої книжкова торгівля, а також різним ступенем загального розвитку і спеціальної освіти, яка невідмінна для книгара-кооператора. Так із загальної кількості слухачів мали книготорговельний і книгарський стаж 24 чол., з них стаж до 1 року — 15 чол., від 1 до 5 — 9 чол.; загально-кооперативний стаж мали 11 і зовсім без стажу — 9. За ступенем загальної освіти слухачів розподілялося так: найбільший відсоток з них — 55% мали середню освіту, 35% — низшу, 3 чол. — вищу, 2 — спеціально-кооперативну. Партичних — 25%.

Заняття провадилися в вигляді лекцій, що яшан поруч з бесідами та дискусіями, практичних робіт у книгарнях, писаних доповідей та відповідей на низку запитань з предметів і, нарешті, у вигляді екскурсій. Всього проведено 127 годин лекцій, 5 днів практич. занять з техні і роботи в книгарні, 2 дні — з паперової справи й торгівлі, 2 години — екскурсії у друкарню Книгоспілки.

Питання, які розглядалися в лекціях, були отакі (всього лекторів було 15 чол.).

1) Книгоспілка і її робота. 2) Організація й практика книготорговельної роботи. 3) Книготорго-

* Редакції бажано було б подати на сторінках „Нової Книги“ міркування робітничих політосітати в справі ув'язки роботи по літосітних установах з роботою книгарів — своєрідних формістосітати політосітати.

Слухачі та лектори перших Всеукраїнських Книготорговельних курсів „Книгоспілка“

вельна робота на селі. 4) Техніча книжкової торгівлі. 5) Фінансові питання книготорговлі і рахункова аналіза. 6) Сучасний стан видавництва. 7) Системи пошуків і роботи і книжкова торгівля. 8) Десятична система. 9) Паперова торгівля. 10) Ночні прилади. 11) Сільсько-господарська книжка. 12) Дитяча література. 13) Соціально-економ. література. 14) Підручники. 15) Техніка книжкової справи.

Найбільша кількість годин — 60% — уділено питанням книготорговельної роботи у вузькому розумінні (принципи, організація, практика, техніка).

Закінчуючи курси, було проведено перевірочний іспит і всім слухачам видано посвідчення про підготовку його до займання тієї чи іншої посади. Зважаючи на те, що більшість слухачів — 84% — командували на курси кооперативні організації, які торгують книжками (Райспілки), то Спожив. Т-во, Райсельсько-господарська торгівля, що об'єднується таким чином книжкова торгівля, і Кн.госпсілка, „Книгоспілка“, одержала разом кілька десятків досить кваліфікованих книжкових робітників.

Курси було закрито урочистим засіданням ввечері 25 липня в присутності лекторів, курсантів та запрошених гостей. Було відзначено в цілій низці промов те велике значіння, яке мала ця перша спроба. Висловлювано заявте побажання знову влаштувати такі самі курси, але вже розраховані на довший термін.

P.

ПОСТАЧАННЯ ШКІЛ ПІДРУЧНИКАМИ

Президія ВУЦВК у проловувала всім окрикконкам негайно скласти з відділами Держзидву умови в справі постачання шкіл підручниками. Місяця повідомлено які саме підручники й навчальні прилади має ДВУ в своєму розпорядженні до поточного навчального сезону.

ВУЦВК пропонував перевести кампанію постачання шкіл підручниками в терміновому порядку.

РОЛЯ СЕЛЬБУДІВ У РОЗПОВСЮДЖЕННІ ЛІТЕРАТУРИ

Полтавська газета „Більшовик Полтавщини“ відзначає на своїх сторінках ту роль, яку відіграє сельбуд у справі розповсюджувати літературу. До цього часу досягнення в цій справі були ще малі. З 63 сельбудів Полтавської округи лише 17 розповсюджують літературу. За 1924 рік та по 1 квітня 1925 року ними продано різної літератури всього 114.728 примірників на суму 59.623 карб. Це, значаю, ще дуже малі цифри. І сельбуду повинні звернути сельбуду на розповсюдження сільсько-господарської літератури, як книжок, так і журналів. Зробити це тим легше, що Держзидва дає сельбудам досить значні пільги.

АКЦІЙНЕ ТОВАРИСТВО „МЕЖДУНАРОДНАЯ КНИГА“

Акційне т-во „Международная Книга“ в Москві є досить значне підприємство. Воно пересоводить імпорти операції, торгуючи книгами, а також канцелярським і паперовим крамом. Чистий прибуток за 9 місяців — з 1 січня по 1 жовтня минулого року — був рівний 258.783 карб. Приватного капіталу т-во не має, акції всі розподілено по-між НКВТ та ВРНГ.

„КОНТРАГЕНТСТВО ДРУКУ“

Контрагентство друку в Москві, яке до цього часу розповсюджувало літературу по залізницях, закінчило

минулий операційний рік з прибутком у сумі 79.656 карб. з загальним торговельним обігом в 3,4 мільярд.

Контрагентство має на думку поширити межі своєї роботи й розповсюджувати літературу й по селах. Ізлучи назустріч покупцям, ухвалено давати кошти на газети терміном до 21 дня, на журнали — 2 місяці, на книги — 6 місяців. Контрагентство береться організувати торгівлю палером та канцелярським крамом. Місячний обіг тепер рівний 400 тис. карб.

ПРОСУНЕННЯ КНИЖОК НА СЕЛО

ГІЗ РСФРР передає за 1 серпня перевести спробу звукового просування книжки на село. Голополітосівта пропонує всім місцевим органам підтримати цю спробу, а також подати свої думки про найкращий спосіб просування книжки на село.

ПО СИБИРЬ

Тиждень здешевленої книги. Сибкрайздат у першій половині липня провів по всьому Сибіру тиждень здешевленої книги. Завдання цього тижня: максимальна уява за споживачем книги для найбільшого просування книжки в широкі маси читачів. На всі видання було об'явлено скидку до 75%, в залежності від хохастости книжки й року видання. Тиждень пройшов дуже жваво. Оборот книгарень збільшився на 250%.

Книжкові вози. Томський відділ Сибкрайздату посилає на село вози для торгівлі книгами.

Курси книгарів були відкриті Сибкрайздатом на початку липня. Всього слухачів було 27 чоловік, з них $\frac{2}{3}$ члени РКП та КСМ.

НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

На Північному Сахаліні останніми днями евакуації японських військ було відкрито радянське книгарню. Населення неспроможне зацікавитися політичною літературою; багато книжок купили японці.

ЗА КОРДОНОМ

ОБРОБКА ПРОДАВЦІВ ТА ПОКУПЦІВ У ФРАНЦУЗЬКИХ КНИГАРНІХ

Крім умові зовнішньої політики (див. нашу замітку в № 4—6 „Нової книги“), французькі книгарні намагаються використати всі можливості й внутрішнього ринку. „Спілка Книгарів“ (Cercle de la Librairie) вживає всіх заходів, щоб їх диктує буржуазна практика торгівлі, щоб поширити збут своєї продукції в межах своєї „*bonne France*“. Знаючи роль, яку відіграє свідчення службовців, книгарні, ця спілка влаштовує курси підвищення кваліфікації службовців. Витрати для цієї справи, на думку французьких книгарів, цілком виправдаються збільшенням обігу книгарень та видавництв. Досвідчений службовець, що до того має спеціальні знання, легше зможе задовольнити покупця, рекламувати нове видання, забуту невисловлене бажання покупця та виділою порождо збудити в ньому купівельні рішення, що в силу деяких обставин не висловлювалися певним чином.

На цих курсах видані лектори та фахівці читають слухачам лекції з загально-освітніх та спеціальних дисциплін, приміром, з історії красном письменства, бібліографії, друкарства, палітурного мистецтва і т. д. Для поширення фахівського кругозору слухачів влаштовуються екскурсії під керівництвом відомих фахівців, де слухачі знайомляться з методами праці, калькуляції, з машинами й т. д. Ці курси працюють

круглий рік, послідовно перепускаючи всіх службовців книгарень та видавництв, що належать до вищезгаданої Спілки.

Але поаца з службовцями не вичерпує завдання Спілки поширити торговельні можливості французького книгарства. Треба ще зацікавити й активну сторону торговельної справи, щоб то покупців книги. Для цього, вживають всіх метод реклами встановлюють розстрочку плати для деяких шарів населення (студенти, учні, вчителі, лікарі, професори й т. д.), на-решті, влаштовуються „*Causeries françaises*“, де читаються лекції з літератури, найголовніше, останніх років. Звичайно, після кожної лекції певна частина слухачів схоче практично перевірити доводи лектора та купити деякі нові книги.

P. B.

ДИСКУСІЯ ЩО ДО РЕКЛАМИ

За часів останнього урочистого свята в Лейпцигу („Kantate-Feier“) було влаштовано виставку книгарської реклами. Рецензенти зазначають дивовижну одоманітність рекламних способів та заходів. Але становіще книгарства настільки вимагає від зацікавлених коз уваги до цієї справи. До цього часу реклама розвивалася тільки в напрямку кількості. Коли рішч споживач одержував 1 проспект, то зараз він одержує 25. Коли до цього часу книгарі влізували 1 комюанжер, то тепер 10 й т. д., але нових ідей у рекламі майже не видно. Характерна риса рекламової кампанії сучасної Німеччини є те, що вся увага звертається до попередніх верств, які вживали ті чи інші книги, замість того, щоб шукати нових численних споживачів між тими, що в силу тих чи інших обставин їм не цікавилися друкованими творами. Крім того, рекомендується звернути увагу на знання порожнечних газет, які, так мовити, коштають ті кошти, які можна було звернути на купівлю книжок. Організації книгарів закликають своїх членів до спільної боротьби з подороженням газет та журналів, щоб зробити єдиний фронт проти загрозливої небезпеки. Голосно висувуються вимоги розповсюджувати німецьку книгу за кождою у значно більшій мірі, ніж досі, боротьби з макулатурою, засвоєння американських метод реклами друкованих творів. Пропонується командирувати зі кордон найкращих книгарів ознайомитися зі станом справи в найкращих країнах.

Особливо досконало обговорюється справа, як оздобити вітрину, щоб зацікавити навіть найбільшкіш верстви населення. Головна мета є зацікавити книгою такого громадянина, який мало знайомий зі змістом книжок, для якого назва, автор або інші вказівки, нічого не кажуть. Для цього Ганс Шорт (Borsenblatt № 134) пропонує влаштовувати на вітринах невеличкі музеї, які дадуть навіть не дуже освіченому громадянину поняття про те, що становить зміст тих чи інших книжок. Наприклад, можна зібрати античні речі, зброю, меблі та інші яскрі-небудь, щоб та додатком ними кілька книжок відповідного змісту. Для творів літературного, філософського та політичного характеру можна вживати плакати, діаграми і т. д., які пояснюють головні принципи поглядів того чи іншого автора та дають змогу деяким особам, що навіть і не знають, що таке філософія або література, встановити потрібний інтимний зв'язок з цими поняттями.

Отже, треба рекламувати не автора, а тему — це головний висновок зазначеної дискусії, в якій, не зважаючи, можна вбачити перехід реклами книги на деякі заходи загальної реклами.

ТОРГОВЕЛЬНА КОН'ЮНКТУРА КНИГАРСТВА В НІМЕЧЧИНІ

В Німеччині зараз визначається безперечна криза книгарства. Вважаючи на загальну кількість конкурсії,

протестування векселів т. н. можна сміливо сказати, що ми стоїмо напередодні кризи. Різке падіння ціни на папір, було достатнє, щоб підірвати рівень кінггарського життя аж до березня. Потім наступив тимчасовий занепад, але великодітні закупки знову врятували становище. Тепер справа значно погіршалася, та зважаючи, що ми маємо справу не з звичайною літньою тишиною, але з сприятливою кризою. Значна особа настільки впливає на питання про поліпшення кредитних умов для кінггарства. Таким чином, сподіваються досягти стабілізації цін на графічні вироби. Але головною перешкодою є висока ціна на папір. Палерова промисловість Німеччини не задовольняє всіх вимог власного попиту, а закордонний папір значно подорожшав. Спочатку року 100 кілограмів газетового паперу коштували в Швейцарії 47 франків, в Голандії 21 гульден, у Франції 165 франків, в Бельгії 180 фр., в Чехії 296 крон, в Польщі 42 злотих, в Швеції 26 крон, в Фінляндії 277 фінських марок. В таких обставинах почалася пошуками нових організаційних форм кінггарства, щоб збільшити кількість оборотів продукції. Зокрема соціальна демократичні організації притягують до справи розповсюдження книги своїх секретаріатів, культуркомісії, влаштовують власні кінггарі.

ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ МУЗИЧНОЇ ТОРГОВЛІ В НІМЕЧЧИНІ

Тепер спостерігається криза „салонової музики“. Після доби великого піднесення ми бачимо значний занепад цієї галузі музичної творчості. Так звана серйозна музика ще має своїх покупців. Музичні видавництва та торгівлі об'єднуються коло фахового журналу „Neue Noten“ щоб поліпшити рекламу збільшити обороти та заробити ліхви.

(Börsenblatt für den deutschen Buchhandel).

ЮВІЛЕЇ КІНГГАРЕНЬ

Кінггаря Вельфля не що-давно святкувала 150-річчя ювілей свого існування. Навіть для ювілею не пощастило точно встановити дату її зародження. Це видавничтво у сьвіт час обслуговувало відомого німецького філософа Шеллінга т. н. корифея німецької думки. Такий же ювілей незабаром святкуватиме кінггаря „Отто Ворм“ в Клагенфурті та „Фридрих Шеферер К^о“ в Ландсбурзі.

(Börsenblatt № 134).

НІМЕЦЬКЕ КІНГГАРСТВО ТА НОВІ ТОРГОВЕЛЬНІ УГОДИ

Перед Німеччиною зараз постає справа про поліпшення умов кінггарства в стосунках із закордоном. Цього вимагає виконання обов'язків, що їх накладає план Дауеса та Лондонська угода. До цього часу на німецькому кінггарстві панують шканди, відбиваючись післявійськова плутанина відносин між буржуазними країнами, що високими митами намагалися знесити небажану німецьку конкуренцію. Внаслідок цього був значний занепад німецького експорту, що по деяких країнах (Бельгії) досягав цифри в 6 разів меншої, ніж до війни 1914 — 1918 рр. Як перебуває справа з кінггарством, не можна досить точно визначити, бо Державне Статистичне Правління проводить облік тільки ваги експортованих книжок, шкандо нехтуючи їхню якість.

При таких обставинах становище Німеччини дуже складне. Коли-б усі держави перейшли шляхом до фритредерства („вільної торгівлі“), то німецьке кінггарство хутко опанувало-б закордонними ринками, але на це немає ніякої надії. Напхані, деякі країни (Італія, Чехо-Словаччина) намагалися зробити майже зовсім неможливим импорт німецьких книжок, бо вони перешкоджають дегермаїзації наменшностей германського походження, що увійдуть до складу населення

цих країн. Звичайно, припинити цю політику пригнічення Німеччина не може, але вона шукає вихода в побічних статтях договорів, наприклад, у статтях, що торкаються пересянки книг та брошур без папіторок, переказів, закордонних видань т. н. Білаповидні журнали закликають увагу читачів до цієї справи.

(Börsenblatt № 130).

КУРСИ ДЛЯ РОБІТНИКІВ КІНГГАРЕНЬ

На зразок курсів для службовців кінггарень, що їх влаштував французька „Спілка Кінггарів“ (Cercle de la Librairie), Спілка Саксонсько-Тюринзьких кінггарів влаштував короткочасні курси для кінггарів та службовців кінггарень під назвою „Літня академія“ (Sommerakademie) протягом 10 днів (20 — 30 липня). Кошти для цих курсів дають відповідні кінггарі. Курсанти користуються безплатним помешканням та їжею. Лекції читатимуть видатні фахівці кінггарства, друкарства, літератури й т. н. Крім того, матимуть місце семінарії та екскурсії. Коли ці курси матимуть успіх, гадають влаштувати інші в осени цього року.

ВІДКРИТТЯ МОНУМЕНТУ ПАЛЬМОВІ В БРАНАУ

З приводу відкриття монументу Іогану Філіпу Пальму, німецькому видавникові, що його розстріляв Наполеон I за видання патріотичної літератури, німецькі кінггарі влаштували урочисте свято з метою придати на цій святі політичний капітал. Промови, зібрання, виставки — все це було використано для пропаганди німецької книги та боротьби з закордонними, головним чином, французькими, видавництвами. Звичайно, попи були почесними гостями всіх цих заходів; католицькі та протестантські видавництва на звичайно домагались довести, що саме вони є дієвими спадкоємцями „пальмівського“ напрямку в німецькому кінггарстві.

ВИСТАВКА АВСТРІЙСЬКОЇ КНИГИ

З приводу 100-річного ювілею „Спілки німецьких кінггарів“ у Відні влаштувано „виставку нового австрійського книжкового мистецтва“. Головне місце на цій виставці має, звичайно, Відень. Між багаточисленними експонатами особливо відзначають рецензенти дуже гарні видання старовинних віденських видавництв „Атона Шреля і компанія“, „Видавництва Нікола“, друкарські прилади фірми „Рудольф фон Ларш“, наукові видання „Пейхо-аналітичного Видавництва“ й т. н.

ПРО БІБЛІОТЕЧНІ ДРІБНИЦІ¹⁾

П. ШИФР НА КАРТКАХ АЛЬФАБЕТНОГО КАТАЛОГА

ЗМІСТ карток каталога треба віддати суворій критичній з боку потреб бібліотеки. Тут ми розглянемо питання про раціоналізацію писання шифра на картках альфабетного каталога. При цьому ми маємо на увазі виключно наукові (не бібліотичні) книжки.

¹⁾ Дивись „Нову Книгу“ № 4—6

В багатьох наших політосвітніх книгозбірнях на наукову книжку складають дві картки: для систематичного й алфавітного каталогів. (Предметовий каталог тільки починають заводити).

В основному картки алфавітного й систематичного каталогів пишеться однаково. З незначними відмінностями систематичного каталога пов'язано змісту — картки обох типів розбиваються на одну й ту-ж кількість важливих рубрик, а бібліографічні елементи, що входять у їх склад, майже однаково пишуться по-тій-же самій черзі.

На одному й тому-ж місці й зовсім однаково пишеться й шифр.

І, приміром, картки для обох типів мають такий вигляд:

347	Мазуренко, Ю.
M.14	Вопросы семейного и брачного права. Харк. Изд. Наркомюста УССР 19/4 г., стр. 53.

Якій-же меті служити шифр на каталоговій картці? Візьмімо систематичний каталог.

В ньому картки розміщено по відділах по черзі класифікаційних рубрик, і вже потім, в рядах класифікаційного індекса за авторськими знаками¹⁾. Таке розміщення карток, як відомо, дуже зручне і, відповідно розстановці по позначках книжок, може прислужитися для ревізії. Таким чином, при розміщенні карток у систематичному каталозі першу й головну увагу звертають на класифікаційний індекс. За ним розміщують картки.

Чи те саме є в алфавітному каталозі?

Перш за все, каталог цього типу головним чином пристосовано для справок по шифр (з боку бібліотекаря). Звертаються до нього й за іншими справками. Але для технічних завдань — це головне. Для ревізії даний каталог не служить і картки в ньому становлять за алфавітом попутних слів²⁾. Коли так, чи треба писати в шифрі на картці наукової книжки для алфавітного каталога спочатку — в чисельнику — класифікаційний індекс, а потім — у знаменнику — авторський знак. Чи не краще було б зробити як-раз навпаки? Ми це вважаємо за доцільне. При такому способі не треба буде утрудняти себе читанням першої літери або заголовного складу прізвища автора або повільно читати під рядком індекса авторський знак, щоб поставити картку на відповідне місце за алфавітом. Тут для всіх книжок, і белетристичних і наукових, головна примітка, за якою розміщуються картки, є наочна. Розгрупувавши картки алфавітного каталога за літерами авторських прізвищ, в рядах даної літери розстановили їх по черзі шифр, відповідно шим літерам (складам) — і т.д. Таким чином, для алфавітного каталога вищенаведені картки має бути написано так:

M.14	Мазуренко, Ю.
	Вопросы семейного и брачного права. Харк. Изд. Наркомюста УССР 1924 г. Стр. 53.

¹⁾ Ми маємо на думці бібліотеку, яка живить десяткову систему класифікації у таблиці Кеєра.

²⁾ Однак, які саме слова вважають за попутні.

Крім зазначеної зручності розміщати картки по скриньках, таке розміщення частин шифра в алфавітному каталозі зручне ще й ось чим: при вигаданні карток зі скриньки в разі однакового змісту (наприклад) систематичного й алфавітного каталога — нема потреби гадати час на попередні справи — якого каталога на картку, щоб встановити її на місце. В нашому другому прикладі — досить подивитися на шифр — і цілком ясно, що дана картка є з алфавітного каталога.

Л. А. К.

„БІБЛІОТЕЧНИЙ ЖУРНАЛ“

ПІД ТАКОЮ назвою в січні поточного року вийшло друком на машині видання співробітників Всенародної Бібліотеки в Києві. Видання це для внутрішнього вжитку, друкувалося тільки в п'яти примірниках, а тому про нього не було відомо в ширших колах по-за В. Б. У. На чолі органу, який має стати періодичним і регулярним виданням, стоїть колегія співробітників В. Б. У. в кількості п'ятиох товаришів. Завдання „Бібліотечного Журналу“ висловлено в першому числі в редакційній статті. Це: 1) давати повну інформацію про роботу всіх відділів В. Б. У.; 2) консолідувати можливо більшу частину, а то й усіх співробітників В. Б. У., коло головного інтересу нашого — завдань і практичної щоденної роботи В. Б. У. До цього часу вийшло дві книжечки цього журналу, 1, 2 — 3 числа. Перше число розміром 22х16, 47 с.; Друге й третє 31х22, 39 с.с. Весь надрукований матеріал інформує про роботу окремих відділів В. Б. У., разом з тим, окрім питань, що природно пов'язані з інтересами В. Б. У. Більше буде уявлення про зміст „Бібл. Журн.“, коли ми поемо огляд перших трьох його чисел. В першому числі було надруковано:

1. Від редакції дві статті.
2. Уваги про предметовий каталог.
3. Огляд відділу Українця.

(Уваги) Наше життя:

4. Загальний відділ.
5. Книгосховище.
6. Відділ Українця.
7. Бібліотека „Старої Громади“ у В. Б. У.
8. Уваги до організації життя й перспектив на майбутнє відділу Періодика.
9. Реєстратура.
10. Дещо з праці читальні.
11. Наукова лекторія.
12. Виставка (продукційні сили України).
13. Фейлетон.
14. Хроніка: Секція академічної бібліотеки м. Києва. — Конференція. — Праця Бюро. — Каталогічна комісія секції. — Рада В. Б. У. В справі нової тарифікації. — Поточна праця від. Українця.
15. Серед книжок та журналів: каталог інкунабулів Нової літератури по бібліотечно-книжковій.
16. Видання фонду „Бібл. Журн.“.
- В другому — третьому числі надруковано:
1. Уваги про предметовий каталог (закінчення).
2. Кабінет бібліотекознавства при В. Б. У.
3. Інтенсифікація наукової читальні.
4. Активізація читальні.
5. Інтенсифікація руху періодичних видань.
6. До питання про облік праці консультативно-виставочного відділу.
7. Бібліографічний гурток і його чергове завдання.
8. Бібліографічна робота відділа Українця, як завдання.
9. Відділ Періодика (основні лінії розмежування відділів В. Б. У.).
10. Дещо про рукописний відділ В. Б. У.
11. Філія В. Б. У. на Поділлі (Кол. 6-ка Дух. Ак.).

12. Загальні підсумки. (Виставка літератури про проа, сили та народне господарство України).
13. Уваги до від. Періодика (закінчення).
14. Без сталого приміщення (з життя В. Б. У. за часи 1919—21 рр.).
15. Науковий інститут Бібліотекознавства В. Б. У.
16. Народа з участю Л. Б. Хавкіної.
17. Юлієвська виставка Укр. Друку (У. Н. І. К.).
18. Рода бібліотеки.
19. Перше засідання Інституту Бібліотекознавства.
20. Паризька Нац. Б-ка та її рукописний відділ.
21. Науково-дослідна і справочна робота в спеціальних та наукових бібліотеках (Нью-Йорк).

22. Нью-Йоркська публічна бібліотека.
 23. Російська публічна бібліотека в Ленінграді й польські домагання.
 24. Обов'язковий примірник у польським законодавстві.
 25. В. Б. У. в американській пресі.
 26. Псевдоніми.
 27. Відділ українців.
 28. Від редакції.
- Підготовлюється матеріал до четвертого числа. Це число буде майже цілком присвячене предметовому каталогові.

М. Я.

БІБЛІОТЕКА К. І. Н. Г. 1)

Бібліотека К. І. Н. Г. (Київського Інституту Народного Господарства) існує з 1906 року. Раніш була бібліотекою при Комерційному Інституті. Останнього часу бібліотека що-рід живе інтенсивнішим життям. Виникають такі форми активної роботи, яких раніш не було. З 1923 року влаштовуються виставки в зв'язку з революційними святами. Виставляється всі книжки, які є в бібліотеці про ці свята, збільшується що-рід їхня кількість. Виставляється також, взагалі, вся нова література. Ідучи назустріч потребам студентів, складається рекомендаційні списки.

За 1924 р. складено такі списки книжок: 1) про експорт хліба, 2) Період, 3) Китай, 4) організацію праці в 1924 році, 5) Жовтневу революцію, 6) французьку революцію та 7) Карла Маркса.

Маючи на увазі краєзнавчу роботу, в каталозі відокремлено історію та географію України. З початку 1924 року ухвалено купувати найголовніше українські книжки. З січня 1925 року куплено серед усіх закуплених 12% українських книжок.

Читачі — студенти та підперсонал. Бібліотечний персонал складається: з завідувача, помічника й 4 бібліотекарів.

Завідувач з вищою освітою, решта з середньою. Кошти бібліотеки складаються: 1) з тих, що дає правління Інституту (за цей рік 1000 карбованців), 2) зі штрафів і 3) з платні читачів, що платять від 10 до 50 коп. за тримісяч. Беруться на увагу категорії платні за навчання. Загальна кількість книжок у бібліотеці 63,909 томів. Розміщені у двох поверхах —

Кількість читачів, одвідувань та вимог за п'ять років

	1919—20	1920—21	1921—22	1922—23	1923—24
1) Робочих днів	154	272	257	262	288
2) Абонентів	311	605	832	720	924
3) Одвідувань	5302	15127	30957	40574	73401
4) Вимог	8836	25229	42748	55183	89683
5) Задоволено вимог	7000	11446	32984	41863	69061
6) Незадоволено вимог	1836	3783	9764	13320	20622
7) Одвідувань на 1 абонента	17	25	37	56	79
8) Вимог	28	42	51	77	97
9) Одвідувань на день	34	56	120	155	255
10) Вимог	58	93	166	210	312

За п'ять років до бібліотеки прибуло:

	1919—20	1920—21	1921—22	1922—23	1923—24
Період. видань (назв)	3	4	5	12	92
Томів	355	638	367	1052	1356

на першому поверху 80%. Решта — в воєному напівпідвальному приміщенні. Книжки купуються та відмінюються на журнал „Техніка, економіка й право“, що видає К. І. Н. Г. Через обмін за піперку одержано 201 том. Кількість книжок та журналів, що набуває бібліотека за останні роки збільшується.

Кількість опрацьованих книжок теж збільшується. У першому триместрі 1925 року опрацьовано на 350% більше проти 1924 року. Книжки розставлено на по-

лихих по черзі вступу їх до бібліотеки. Каталоги: алфавітний та систематичний.

Систематичний складено в 1919 році на візирь каталогу бібліотеки колишнього Петроградського Наукового Комітету Міністерства Фінансів.

¹⁾ „Нова книга“ дасть місце назві характеристик сучасного стану наукових бібліотек в Україні. Відомості про Київські бібліотеки подасть Вєстєр. бібліотека України та Секція Наукових бібліотек м. Кієва.

Крім фундаментальної бібліотеки, в К. І. Н. Г. є бібліотеки при різних кабінетах, а саме: 1) при кабінеті НОП, 2) експлуатації шахт, 3) торгівельства, 4) економічному, 5) імені Маркса в Леніна, 6) комунальному, 7) паливного господарства, 8) страхового, 9) світового господарства, 10) приватного права та 11) карного права.

В зв'язку з лабораторною методикою, що введена в К. І. Н. Г. з 1923 — 24 навчального року, діяльність цих бібліотек при кабінетах швидко росте. Деякі бібліотеки існують з порівняно короткого часу, а деякі виникли тільки в 1923 — 24 рр. Наприклад, бібліотека при кабінеті НОП існує з січня 1924 р. Б-ки кабінетів зростають.

Візьмемо для зразку бібліотеку кабінету НОП. Загальна кількість її книжок 500 кн. одиниць. Б-ка обслуговує промисловий, економічний та інші цикли. Кількість її книжок швидко росте: цього року куплено 200 книжок, а за половину цього вже 300. Торік періодичних видань не було, а цього року вже випускється 6 журналів, з яких 3 зкордонних. Торік що — дня відвідувало 19 — 20 читачів, цього року — 50 — 60.

М. Ф.

В ОДЕСЬКІЙ ЦЕНТРАЛЬНІЙ НАУКОВО-УЧБОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ

В СВОЙ діяльності Центральна Наукова Бібліотека (Головна Бібліотека Вищої Школи) м. Одеси стоїть на тому, що велика наукова бібліотека не повинна бути лише за книгохвилюю і працею її не можна обмежувати самим постачанням читачам книжки. А тому О. І. Н. Б. широко розгорнула свою діяльність: 1) політосвітню, 2) учбову й 3) наукову.

ПОЛІТОСВІТНЯ РОБОТА

Поточного року бібліотека влаштувала в одній великій залі, що вона їх має 5 у своєму помешканні, міжвузівську читальню. При читальні — кабінет марксизму та ленінізму й підготовлено організувати кабінет українознавства. Залі-читальні використовуються для організації виставок, що їх звичайно приростають до революційних днів. Крім того, з метою пропаганди української книжки і щоб поширити знайомство з українською книжкою П. Н. Б., вкупі з іншими Науковими Бібліотеками м. Одеси (Публічна та Українська), спільними силами місцевого відношення організувала в своїй читальні велику виставку історії української книжки та друку з такими відділами:

- I. Бібліографічний відділ (бібліографія українська);
- II. Історія українського друку. (В цьому відділі було виставлено коштовне зібрання давно друкованих українських книжок Центральної Наукової Бібліотеки, головної, Київської, Львівської та Чернівецької видання);
- III. Українська книжка: 1) до 1876 р., 2) 1876 — 1905, 3) 1905 — 1917, 4) 1917 — 1920, 5) 1920 — 1925, 6) закордонна українська література.
- IV. Періодичні видання;
- V. Ленінський куточок;
- VI. Куточок Шевченка;
- VII. Перекази з української мови;
- VIII. Український лубок до війни;
- IX. Плякати;
- X. Ноти.

В межах кожного відділу книги було розкладено по десятичній системі.

УЧБОВА РОБОТА

Гдаючи, що тепер, коли політосвітня роль книги зробилася надто велика й коли в зв'язку з тим, що лекційна система замінюється самостійною проробкою предмета, роль книги ще більше зростає, а також вважаючи на те, що в учбовій роботі надзвичайно важливо, щоб студенти опанували суцільність цих технічних засобів, які роблять книгу суцільним добром, — адміністрація організувала при бібліотечній *Міжвузівській Студентській Семінарі* у справі бібліології. Організацію роботи адміністрація переводила в тісному контакті з Губбюю о Пролетарського Студентства, що розподіляло місця в цьому семінарі, командуючи від кожного Інститута та технікуму по декілька чоловік, головне, тих, що працюють при читальних своїх ВУЗ'ів. Робота в семінарах почата 25 січня і вона тривала до 12 травня, коли відбулася прикінцева конференція, що на ній підведено підсумки проробленої праці. Крім семінарських засідань, студенти, провадили практичну роботу, беручи участь невеликими групами в щоденній праці бібліотеки. Семінар викликав у студентів великий інтерес. Дарма, що студенти завантажені академічною та громадською працею і що не було ніякого примусу, — одвідувало семінари до 50% і інтерес до занять не падав до останніх днів. Як робота семінара, так і діяльність міжвузівської читальної залі викликають гарячу підтримку з боку пролетарського студентства і провадиться в контакті з Губбюю Пролетстуду.

НАУКОВА РОБОТА

Крім міжвузівського студентського бібліотечного семінару, що мав суто-учбовий характер, при Одеській Центральній Науковій Бібліотечній функціонує бібліографічний семінар науково-дослідного типу. Мета цього семінару: розробляти, крім загальних проблем наукової бібліографії назвичайно цінні матеріали, що їх має Бібліотека, головне, з історії французької революції. Про наслідки робіт, що провалялися в цьому напрямку, робляться доклади на засіданнях бібліографічного семінару.

С. Рубінштейн

ПРАЦЯ ХАРКІВСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ

ДОСИТЬ цікаво зупинитися на праці бібліотеки, що одержує за держбюджетом лише 25 карб. що — місяць, але яка через свою життєздатність зуміла стати живим і квітучим організмом, що притягає до себе широку масу робітників освіти. Для педагогічної бібліотеки безгалицький переконаний, що функція бібліотеки — це є механізм видачі нею книг. Центр її роботи — це широка політико-освітня праця серед робітників освіти. Ця праця набирає різних форм, відповідно потребам життя та моментів. Книжкова виставка, як спосіб пропагувати книги, вживалася в бібліотечі, завжди відігравала на собі живу педагогічну діяльність.

Отже, остання виставка, пристосована до III Всеукраїнської Конференції в справі освіти, виявила всю продукцію педагогічної та навчальної літератури за період 1923 — 24 р. План її: література професор, совику, політосвіти.

Цікавим і найціннішим з практичного боку було анотування навчальної літератури, вивчення педагогічної її цінності, що мало величезне практичне значіння на початку навчального року не тільки для

Харківського, але й для провінційального вчителяства, що прибуло на виставку, доповідає про неї в газетних повідомленнях. Кваліфікований читач міг навіть тут цікавий відачі чужомовної періодики, де були представлені періодичні видання майже всіх європейських мов. Відвідало виставку 10.000 чол. (для Харкова виключно явище).

Виставка на тему „Ленін та освіта“, організована педагогічною бібліотекою на Ленінській дні, мала за мету пропагувати діяльність. Палац П. Леніна, його життя та діяльність. Ленін та виконання молоді; Леніним, бібліотека та клубна праця. Виставка була пересувана, відвідала Наркомос, школи та міськомі. Тепер вона стала стаціонарною, перебуваючи у „Ленінський куточок“ при педагогічній бібліотеці.

Виставка на Всукраїнському вчительському з'їзді, влаштована в помешканні ВУЦВК'у, відвідала літературу з питань: дитячого руху, методики, рефлексології та лінгвізму.

Далі, окрім книг, цінні бібліографічні вказівки, вона допомагає бібліотеці встановити зв'язок з учительством далеких кутків України. Зв'язок цей відбився на другій роботі бібліотеки — довідно-інформаційній. Бібліотека веде листування з навчателями різних міст по-за Харківщиною, допомагаючи їм розібратися в складних питаннях сучасної педагогіки. Протягом 3-х місяців дано по-над 100 відповідей „ведмежим кутком“ України.

До з'їзду науковців та досвідчених установ бібліотека організує виставку в справі рефлексології, метод викладати та педагогічних новин. Найцінніша частина всіх цих виставок були бібліографічні покажчики в справах, що їх порушували з'їзди (виставка була в помешканні Наркомосу). В помешканні-ж самої педагогічної бібліотеки влаштовувалися виставки з найжиттєвих питань педагогічної діяльності, а саме: дитячого та юнацького руху, шкільної експериментальної праці, що зв'язано з питаннями шкільного краєзнавства.

Педагогічна бібліотека є підпорний пункт у перепідготовці вчителя; бібліотека бере активну участь у кампанії перепідготовки не самого харківського вчителя, а також у центральних курсах у справі дитячого руху, що їх проводить Наркомос для комсомольців України, в перепідготовці сільського вчителя по всій Україні. В педагогічній бібліотеці колективний обомбмент — ця нова форма заловлення читачевих запитів — починає де-далі більше поширюватися. Великі колективи починають заманивати користуватися книгами, маючи ці переваги над читачем-одиночкою. Бібліотека працює весь час за підтримкою спілки робітосуд, зацікавленої в обслуговуванні своїх членів.

Маючи 26.000 книг, бібліотека видавала їх за 1924 рік 30.000, п.-т. книги оберталася за рік більше одного разу. Заловнення 17.000 читачів бібліотека могла за матеріальною підтримкою зацікавлених в її роботі установ, а також через те, що вона має постійний кадр старшів, що безплатно працюють у бібліотеці з незвичайною активністю та серйозністю. Бібліотека провадила з ними роботу, зацікавивши їх, як із постановкою бібліотеки (в бібліотеці працює десяток класифікацій), так втягнувши їх у внутрішню працю бібліотеки. Читачі бібліотеки, стикаючись із внутрішньою роботою бібліотеки, починали самі втручатися в неї, групуючись в гуртки за-для підвищення кваліфікації. За останнє піріччя таких гуртків було 3. Два публічних доклади, що організувала бібліотека, притягли до неї нові кадри робітників освіти.

Маючи обмежений штат із 4-х чоловіків, бібліотека зуміла ухвалити належну увагу питанням бібліографії. Бібліографічна й праця за трьома питаннями: рефлексологія дитячого руху, комплексної системи навчання — визначена пресою (видається за ред. Держметодкому). Педагогічна бібліотека, чимало допомагаючи погли-

блювати методичну працю Наркомосу, є тепер єдина на Україні спеціальна установа.

Педагогічна активність виступає все нові завдання перед бібліотекою, що їх здійснити можливо буде як матеріальною підтримкою Наркомосу, як і за юридичною самостійністю бібліотеки.

Річ-у-тому, що з 1922 р. педагогічна бібліотека вважається за відділ академічного малорухомого установи — Центрального Наукового бібліотеки. Зв'язок цей недовільний і лише зважає нормальному розвитку педагогічної бібліотеки; тому треба вітати проєкт, що виник у відповідних управліннях Наркомосу, про реорганізацію педагогічної бібліотеки в Центральну Державну Бібліотеку в справі Народної Освіти.

О. М.

У ЛЕНІНГРАДСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ КНИГОЗБІРНИЙ

За останніми відомостями в Ленінградський Громадський книгозбірні є 4.700.000 томів книг та періодичних видань. В це число не зараховано багато дублетів та листівок.

БІБЛІОТЕКА „НОВАЯ КНИГА“ В БАКУ

Кооперативне вид-цтво „Бакинскій Рабочій“ вкупі зі БОНО відкрив бібліотеку „Новая Книга“. Бібліотека має відділи: красне письменство, дитяча книга, застосовані знання й техніка, історія, історія револ. руху, економіка та суспільствознавство, історія літератури, критика й інші. Відділи ці щоденно поповнюються новими книгами. Тепер у бібліотеці є 40.000 томів; книжки, на які найбільший попит, є в 10 — 30 примірниках. При бібліотеці є читальня з російськими, турецькими й вірменськими газетами. Російських журналів є 25 назв. Незабаром буде одержано закордонні газети й журнали.

ЗА КОРДОНОМ

АМЕРИКАНСЬКІ БІБЛІОТЕКАРІ ПРО РАДЯНСЬКІ БІБЛІОТЕКИ

В американському журналі „The Library Journal“ відмічено статтю під назвою „Сучасні російські бібліотеки“. Стаття ця є інтерв'ю кореспондента названого журналу з вченими Гаррі Лінденбергом та д-ром Авраамом Ярмолінським, які, за дорученням Нью-Йоркської громадської бібліотеки, пробули кілька місяців в СРСР, щоб ознайомитися зі станом бібліотечної справи, і не що-дально повернулися до Америки.

Вони зазначили, що найбільше вразила їх успішна боротьба радянських бібліотекарів з тими труднощами, які були підчас громадянської війни, голоду й пошестей. Громадські бібліотеки Союзу за цей час фізично не потерпіли, колекції їхні збереглися цілі. Читальні зали бібліотек повні людей. Для заловлення нових потреб з'явилися нові бібліотеки. Звичайно, обладнання погіршало, почувалася браку коштів, щоби замінити старі книги й меблі. Почувається також відсутність можливості стежити за поточною літературою Заходу, що теж з'ясується браком коштів.

Що до літератури, яка виходить в СРСР, то найкрупніші бібліотеки одержують усі книги, особливо з 1920 року, завдяки діяльності Книжкових Палат.

Починається розбір книжок, які зберігаються в Історичному Музеї в Москві в книгозбірних Ленінградської громадської бібліотеки. Всі ці книжки чекають на сортування, розміщення по полицях та занеся у каталоги. Коли бібліотекар каже про ці книжки, він, звичайно, вітає себе думкою, що треба було ще більше часу, щоби упорядкувати матеріал, конфіскаційний національний

бібліотекою в Парижі підчас революції. Серед цього „націоналізованого“ матеріалу буде, напевно, небагато того, чого бібліотеки не мали раніш. Звичайно, багато з цього можна буде використати в бібліотеках громадського користування. В цих бібліотеках почуватиметься велика потреба, бо в дореволюційній Росії їх майже не було.

Далі стаття відзначає методи політосвітньої роботи наших бібліотек і все те, що робить бібліотеку знаряддям соціального поліпшення.

Де в чому радянські бібліотеки навіть визнані за кращі, ніж американські; наприклад, що до пересуваних бібліотек, які існують по залізничній навколорічній мережі (сезонно), згадується бібліотечна мережа Пекультура. Дуже добре також поставлено справу з передачею змісту книжок. Виготовляються ілюстровані бюлетені, листівки і плакати, які виконано з артистичним смаком.

Тепер радянські бібліотеки кола порушують справу про організацію бібліотечної техніки. Законом введено десктову систему, що значно поліпшує бібліотечну техніку. Видається спеціальні бібліотечні журнали, збірники праць з бібліотечної справи. Взагалі, бібліотечна справа в Рад. Союзі тепер переживає добу громадського піднесення.

На принципі американських спецвідділів, що радянські бібліотекарі потребують інформації про стан бібліотечного життя за океаном, а тому дуже бажано обмінюватися матеріалом.

З. П.-Ль

БІБЛІОТЕКА КОНГРЕСУ П. А. С. Ш.

ОДНА з найбільших бібліотек світу — це Бібліотека Конгресу Парламенту Північно-Американських Сполучених Штатів, що існує вже 125 років; вона, за виразом американців, є життєва скарбниця, що має в собі рядкий та цікавий досвідний матеріал.

Бібліотека має нині по-над 3 мільйони томів. Книги її розкладені по полицях, що коли їх (полиці) розкласти вздовж, вони займуть віддалення по-над 50 миль.

Повінюються Бібліотеку так:

1. Регулярними асигнуваннями за постановами Конгресу.
2. Пожертвами та виміном.
3. Одержанням „оборізових примірників“; згідно з законом про охорону авторського права, ніякий

Загальний вигляд будинку Бібліотеки Конгресу

друкований твір не охороняється від передруку, коли 2 примірники його не постану до Бібліотеки Конгресу.

4. Міжнародним виміном через „Smithsonian Institution“ (Смітсонівський Інститут).

100 примірників кожного урядового видання надсилається Бібліотеці Конгресу для виміну через „Smi-

thsonian Institution“ з чужини державами. В такий спосіб що-року одержують біля 12000 томів.

Колекції Бібліотеки багаті на історичні, політичні, наукові та офіційні документи. Між спеціальних колекцій книг є Юліанська бібліотека російської літератури з 8000 томів, бібліотека Шиффа по Юліанії біля

Вхід до бібліотеки Конгресу

20.000 томів, Індійська бібліотека Вебера, Скандинавська бібліотека Hultfoold-Kaas'a (Гутфольд-Кааса), колекція Джона Татчера, що охоплює 930 назв „inscaphula“. Крім того Бібліотека має біля 40.000 томів японських та китайських книг.

Колекції рукописів особливо визначаються матеріалом про історію Америки. Значна частина його надійшла від виконавчих державних органів, бо Бібліотеку тепер вважають охоронцем історичних архівних матеріалів, що належать урядові.

Бібліотека багато займає копії з документів до історії Америки, які переховуються по чужоземних архівах та установах. Теж саме прикладається й до мал та музичних творів. Через цей спосіб колекція музичних творів Бібліотеки є що-найбільша у світі.

З 1897 року Бібліотека міститься в будинку Конгресу, т. з. Капітолії, що являє собою спеціальну будівлю, збудовану за постановою Конгресу і що на неї витрачено 6347000 доларів (біля 13 міль. карб.). Вартість землі, що на неї міститься будівля, становить 585000 доларів, площа-ж її — $3\frac{1}{2}$ десятин. Корисна площа, що обслуговує будівлю, становить 8 акрів ($2\frac{1}{2}$ дес.).

В будинку нема темних кутків, бо його освітлюють 2000 вікон. Будівля Бібліотеки є найрозкішніша в світі бібліотечне помешкання. Декорувало Бібліотеку 40 відомих художників та різьбярів.

Конгрес що-року асигнує на утримання Бібліотечки кошти. Загальна сума асигнувань 1923 р. була 928790 доларів (біля 2 міль. карб.). З них $\frac{2}{3}$ становить зарплата, а решту $\frac{1}{3}$ ділять нарівню на купівлю книг та інші витрати.

За постановою про Бібліотеку, право брати книги додому надано лише депутатам, сенаторам та деяким іншим урядовцям м. Вашингтона. Для них-же є при Бібліотеці спеціальна читальна зала. Крім того, бібліотекарів надається право видавати книги додому особам, що провадять наукову працю.

З. П

БУРЖУАЗНА ПОЛІТОСВІТА

Бібліотечною справою у військовому та торговельному флоті Америки зацікавлені найбільше американські бібліотечні товариства. Фахові бібліотечні журнали подують відомості про вшановані бібліотечним товариством мітинги у справі налагодження флотської бібліотечної роботи.

Виступи на цих мітингах американських адміралів зайвий раз підкреслюють справжню поєсність цієї „політосвіти“ серед американських моряків.

БІБЛІОТЕЧНІ КОНФЕРЕНЦІЇ В АМЕРИЦІ

Низка бібліотечних конференцій відбулася останніми часами в Америці. Занотуємо Конференцію бібліотеків університетів та коледжів Південної Каліфорнії, на порядку денному якої стояли доклади про перегляд класифікації Дьюї, про відповідальність бібліотек у справі керування в читальні учнів, про практичні кроки у справі набути нові літературні ті-то.

Бібліотечний З'їзд в Atlantic City розпочинає собою цілу низку окремих бібліотечних з'їздів, що відбуваються протягом найближчих місяців. З них варто зазначити „Бібліотечний тиждень“ Нью-Йоркського Бібліотечного Товариства, що відбувається в Rough — Keepsie, що дасть можливість учасникам ознайомитися з бібліотекою Cessar College.

Поруч із з'їздами бібліотечних товариств відбуються протягом найближчих місяців цього року офіційні з'їзди бібліотек. Хвиля з'їздів являє собою підготовку до великого постійного бібліотечного зібрання у Філадельфії, що матиме характер справжнього міжнародного бібліотечного з'їзду з участю офіційних представників всіх культурних країн.

СТАН БІБЛІОТЕЧНИХ РОБІТНИКІВ В АМЕРИЦІ

Професія бібліотекаря є одна з найпочесніших професій в Америці. Американська буржуазія чудово оцінила значення бібліотеки у справі класового формування свідомості мас читачів. Не кажучи вже про чудову платню для бібліотекарів (що цілком зрозуміло в найбагатшій країні світу!), треба відзначити ту пошану, якою користуються бібліотечні робітники. Характерно, що призначення, переміщення і звільнення робітників бібліотечної справи акуратно нотує американський „The Library Journal“, подіюючи відомості про кожну кандидатуру окремо.

БІБЛІОТЕЧНА ТЕХНІКА ЗА КОРДОНОМ

Поліції для книжко-стандартового типу. Широкий розвиток бібліотечної справи в Америці спричинився й до широкого розвитку допоміжних галузей бібліотечної роботи. Так, „Library Bureau“, з філіями в Бостоні, Чикаго, Нью-Йорку, Лос-Анжелесі та Сан-Франциско, має спеціальний виробничий відділ, що продукує самі лише бібліотечні поліції стандартного типу, що однаково придатні для хатньої книгозбірні й для значних книгозбірень, де бібліотечна шафка має до 12 поверхів.

Спеціальні співробітники об'їздять бібліотеки, інструктуючи їх у справі обладнання бібліотек стандартними книжковими полицями.

Рідня до збереження книжок. Хемінґуей фабрика Голісон у штаті Массачусетс (Америка) виробляє спеціальну рідину до збереження книжок від зіпсуття через вплив атмосферних змін.

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА БОЛГАРІЇ

Підчас заколотів на вулицях Софії по-між салдатами Царковського уряду й повстанцями-революцонерами зроблено шкоду національній бібліотеці. Цю бібліотеку

було організовано зараз - же після звільнення Болгарії 1878 року першим командувачем російської окупаційної армії Алабіном. Вона найбільша та найкраща за всі болгарські бібліотеки (Пловдив, Плевна, Варна, Руса, Казанлік, Габрова й т.п.). Головні відділи охоплюють:

1. Рукописи та старовинні друковані твори. 2. Болгарські твори, які стосуються до балканських народів. 3. Закордонні твори. 4. Східний відділ. 5. Архівний відділ. Тепер на чолі цієї книгозбірні стоїть комітет, яким керують професори Ангелов, Златарський та славист Конев. Війна 1912—1918 р.р. дуже несприятливо відбилася на розвитку цієї книгозбірні. На прикінці 1923 року в „Національній Книгозбірні“ було 179536 томів. В Болгарії існує закон, за яким з кожного видання три примірники треба полати до „Національної Книгозбірні“. Тому значно полегшується статистичне спостереження руху болгарського видавництва. Національна Книгозбірня обслуговується каталогом системи Стадерні, алфавітним картковим каталогом та спеціальним каталогом „Балканіка“. В 1923 році зареєстровано 16323 читача, які користувалися 12431 книгами (Borsenblatt № 130).

НАУКА Й ІМПЕРІЯЛІСТИ

Мішаний Шанхайський суд (Хіна) виніс постанову, за якою повинно бути спалено китайську університетську бібліотеку в Шангаї за те, що в ній зберігалися комуністичні видання. Паризький Інтернаціонал Освіти звернувся до студентства і пролетаріату Хіни з протестом проти імперіалістичної політики в Хіні, „яка ігнорує право народів на самоопреділення, нищить волю мислення й уніає книги“.

ДРУКАРСЬКА СПРАВА

ДРУКАРСТВО НА ПОСЛУЗІ РЕКЛАМИ В АМЕРИЦІ

ДРУКАРСТВО є наймичка реклами — це головний принцип, що його ретельно та неухильно дотримуються всі американські робітники реклами. Весь досвід знання притягують до цього діла. Розробляється особлива психологія реклами, встановлюється, яким чином найкраще зупинити увагу навіть занятої людини, яким шляхом найшвидше пробудити бажання купити, то, нарешті, як спричинитися до відповідних дій.

Вся ця справа провадиться на суворо експериментальних підставах, встановлюється досвід, розробляються „тести“ для перевірки того чи іншого вдосконалення.

На підставі здобутих наслідків будується риторика рекламної мови.

Встановлюються головні типи змісту, яких американці нараховують п'ять: описова реклама, оповідальна реклама, реклама переконання, довод до логічного визначення. Перша полягає в звичайному описові відповідного краму з метою переконати читача в його практичності. Друга має вигляд невеличкого неоповідання, де малюється доля однієї людини, що не користується з зазначеної речі, а інша власним доводом переконує першу в користі. Третя являє собою просту розправу, в якій доводиться користись рекламованою речю. П'ята намагається вплинути на почуття читача особливими стилістичними ходами. Остання полягає в звичайному логічному

означені речі, так мовити, в популяризації наукових підстав пропонованої в рекламі новини.

Робляться практичні вказівки, що до стилю. Розв'язуються навіть такі дрібниці, як перевага першої особи перед іншими, користування найвищим ступенем прислівників; ставиться вимоги що до суцільності стилю та змісту й т. н.

Багато уваги звертається й на методику рекламної справи. Розв'язуються питання, в яких випадках користуватись масовою, періодичною рекламою по газетах та журналах та коли вживати рекламу простого призначення, тоб-то брошури, проспекти й т. н., що їх адресують до належних осіб. Масова реклама повинна вживатись для того, щоб утворити кадри людей, що цікавляться рекламованою річчю, а друга різниця повинна сприяти перетворенню купівельних бажань у купівельні акти. Встановлюється найкращі місця в газетах та журналах. Правиль б'є рахується краєм за ліній, бо ми починаємо читати з лівого боку і, таким чином, «останнє слово» залишається за правом боком.

На підставі його досвіду складається ціла стратегія реклами. Вона розподіляється на окремі пункти, наприклад, техніка складання списку осіб, які можуть цікавитись відповідною річчю, огляд територіальних моментів, план кампанії, обчислення купівельної здатності покупців, наспівність та регулярність кампанії, обчислення «перемог» та «поразок» і т. н. Відомий генерал, якому довелося ознайомитись із планом такої кампанії, здивувався, що вона дуже подібна до справжньої військової кампанії.

Нарешті, для боротьби з занадто шахрайськими рекламами утворено комісію, що має за мету боротись шляхом економічного та правничого впливу з цими шахрайськими негодностями, які через свою особистість корпоративність перешкоджають більш вживаним інтересам американської буржуазії. Прикладом такої шахрайської реклами можуть бути оголошення, що обіцяють вам безумовно неможливі речі, примором, зробити читача за 4 денні пісником, протягом тижня — прекрасним боксером то-що.

Ми не будемо згадувати багато інших цікавих моментів зазначеної справи, наприклад, влаштування спеціальних рекламних тижнів (протиположного, транспортного, медичного, мистецького й т. н.), утворення «кооперативної» реклами та багато інших, які всі об'єднуються головними практичними завданнями цієї справи.

З метою досягти найкращих наслідків ставляться певні вимоги також і друкарям.

Що до шрифту, то в кожній практичній об'яві, що друкується не для задоволення самолюбства друкаря, а для підвищення збуту відповідного краму, шрифт повинен бути звичайний, простий і чіткий. Жадних архаїзмів. Жадних монограмових ефектів. Жадного кубізму або футуризму. Жадних головокроток. Не треба забувати, що значна більшість читачів не має належної підготовки для того, щоб відчувати докормість мистецьких досягнень. Самий шрифт не мусить звертати до себе уваги, бо цим він перешкоджає головному межі об'яви: зацікавити читача змістом. Розмір шрифту залежить від інтересу читачів. Що менша зацікавленість, то тим більший потрібен шрифт. Рекламуючи яку-небудь енциклопедію, треба вживати великого шрифту, бо аматорів до цієї речі не так уже багато, а для спортивних об'яв можна вживати дрібнішого. Спочатку завжди треба вживати великого шрифту, а потім, у міру підвищення інтересу можна, перейти й до невеликого. А якщо є ілюстрації, то можна користуватись середнім шрифтом, бо сама ілюстрація, в разі, коли її гарно викопано, може зацікавити читачів. Завжди треба пам'ятати, що головне — це зацікавленість, а не шрифт.

Важливу роль відіграють «великі літери». З них багато користуються у проспектах, брошурах, цирку-

лярах, листівках, та картках. В багатьох випадках початкові великі літери зроблені з орнаментом та пофарбовані в жовтий, блакитний, червоножовтий або інший колір, складають єдину оздобу сторінки. Головні друкарні завжди мають великий запас готових «граєк» великих літер, що з них можна користуватись у найрізніших випадках.

Що до перстків, то вона мусить розмістити текст, ілюстрації, «чисті» місця та поля так, щоб читачеві легко було читати. Верстка є архітектура друкарства й тому вона підлягає певним законам. Об'ява — це сурогат торговельних розмірів. Її мета — примусити людину купити той чи інший крам. Коли вона не досягне цього, то реклама перестає бути рекламою, а робиться непорозумінням та зайвою витратою грошей. Цеб-то об'ява повинна, перш за все, звернути на себе увагу, вдруге — пробудити бажання і втретє — спричинити до відповідей торговельних заходів з боку покупця. Стало, об'ява повинна примусити читача динитись, відчувати задоволення, пам'ятати та купувати. Для досягнення цього треба відповісти чотирма питаннями: 8 моментів: «чисте» місце, поля, заголовки, ілюстрації, текст, вказівки що до ціни, адресу та фірму.

Найпростіші об'яви складаються з самої тільки назви фірми. По суті, це зовсім не об'яви. Справжня об'ява має верстку, план. Вона скомпонувана, не тільки малюювана. Взагалі, об'ява мусить мати рівновагу, єдність та гармонійність, як справжній будинок. Треба, щоб вона й окремо від тексту мала сталість та приємну форму. Досвідчений друкар уникатиме рямок, квадратів та трюххутників в одній об'яві.

Можна сказати, що об'ява ніколи не повинна бути більш вульгарною, аніж самі читачі, та й занадто вибагливою її не треба бути. Що до поля, то воно не відіграє значної ролі. Продавати треба крам, а не поле. Взагалі, поля не мають великого значення, коли об'ява своїм змістом може зацікавити читачів. В іншому разі справа ускладнюється.

Це ж саме стосується й до «чистих місць». Не треба зловживати ними, коли ви маєте за мету продавати дешеві речі. Вони коштують дуже дорого. В Америці перша сторінка популярного журналу коштує значно більше, ніж середня ферма з худобою та реманентом або невеличкий будинок у Нью-Йорку. Але коли фірма хоче показати свою «солідність», то не треба шкідувати «чистих місць».

Ілюстрації мусять бути конкретними. Треба уникати головокружних композицій. Краєце всього користуватись «жаровими» кольорами. Фарби теж треба вибирати обережно, вказуючи на зміст. Наприклад, недоцільно вживати блакитного, червоного або маскового кольору для об'яв про жу. Червоний колір підімає почуття жвавості, енергії, блакитний — напакі; друкуватий (шпанамоновий) — це спокійний, а жовтогарбний — крикливий колір. В 7/10 випадків найкращі ефекти досягаються комбінацією білого та чорного.

Треба уникати помпашти в тексті які-небудь емблеми, фабричні марки й т. н., щоб не перешкоджати єдності тексту. Деякі інші вимоги що до змісту ми вже зазначили вище.

Нарешті, назва та ціна повинні бути малюковані яко-мога яскравіше. Тут можна вільно користуватись великими літерами, лініями, що підкреслюють слова, стрілками, паличками, що вказують на певне місце й т. н.

Головною метою верстки є зробити читання легким, а не демонструвати, що мистецько або друкар можуть досягти: секрет справжнього мистецтва — це завжди ховати свою волю. Для досягнення високо-кваліфікованих фахівців влаштовуються відповіди друкарські школи, де учні знайомляться з найкращими досягненнями в галузі рекламного друкарства. Багато спеціальних журналів мають належні критичні відгуки, де видатні фахівці обговорюють усі новини в галузі реклами, дають вказівки, висловлюють деякі бажання

а і т. н. Словом, справа ведеється з цілковитою увагою до діла.

Значні досягнення мали великі наслідки. Деякі галузі промисловості, що завжди стояли вище, ніж друкарство, почали цікавитися ним, як засобом досягати кращих наслідків від своєї праці. Наприклад, фермери-хлібороби тільки за останній час почали користуватися сторінками періодичних видань для об'яв про свою продукцію та для придбання потрібних приладів. Вдрузі, ювеліри, які в Європі стояли зовсім осторонь від друкованої реклами, в Америці не відстають од інших негодівнів. Перший видавець ювелірного журналу довів, що має чисті збитки, головним чином тому, що значна більшість американських ювелірів—чужинці, непризнані, до реклами. Але швидко зміна смачу американської публіки спричинялась до великих збитків ювелірам. Треба було швидко реалізувати свій крам і, таким чином, навіть що найконсервативнішу що до живлення реклами частину американських торговців було, кінцеві—кінцем, змушено ухвалю загального захоплення. Але, мабуть, найбільш цікавою є у цьому зв'язку однієї з півдани буржуазного устрою церкви. Американські „пан-отці“ давно вже помітили, що одними базиліками практичних американських буржуїв не зацікавить до церкви. Треба було вживати інших заходів, що в багатьох випадках мало гармонували з проповіддю „слова божія“.

Були влаштовані спочатку сніданки в церкві. Ця смачна приправа й досі живається підприємливими „батьками“. Але й сніданки не допомогли. Треба було вжити рішучих заходів, і полі звернувшись до послуг реклами та друкарства. Видатні фахівці на деякий час повинні були забути про крам, товаробіт, відкрити й т. речі, щоб із голосною зацікавленістю в святому питанні, шукаючи відповідних для реклами матеріалів. Спритні „яки“ швидко упоралися з цією справою та придбали чимало нових одвідувачів різноманітним американським церквам.

Звичайно, в рекламному ділі в Америці багато шидливих ухвалів та, взагалі, моментів, що їх не можна вживати в умовах торговельного обігу нашого Союзу та України зокрема. Але, відкинувши буржуазне сміття, можна в техніці американської реклами знайти деякі моменти, що з них можна було-б користатися і в наших умовах.

Р. Вітер

ДО УВАГИ РОБИТНИКІВ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОФСОСІВІ

У чергових книжках „Нової Книжки“ редакція має намір дати місце статтям, що подають огляди роботи та досягнень наших друкарських шкіл та значиння їх у справі підняття книжкової культури.

Отже, редакції бажано одержати висерпуючий матеріал, а саме: шкільні часосипи та видання, відчити, зразкові видання то-що.

Адресувати: Харків, пл. Розі Люксембург, № 23. Редакції журналу „Нова Книга“.

ДРІБНІ ЗВІСТКИ

ПІДВИЩЕННЯ ДРУКАРСЬКИХ ЦІН

Наслідки стабілізації капіталізму, організованого походило німецької буржуазії на пролетаріат, починають відбиватися на становищі німецького друкарства. По-перше, зменшуються платні всім робітникам та службовцям, по-друге, підвищується ціна на друкарські виробы, по-третє, збільшуються робочий день. Але підвищення ціни на друкарські виробы викликало обурення дрібних видавців, які мещи здобити зматися з не-

тативними наслідками такого заходу. Звичайно, підвищення ціни великими фабрикантами та видавцями пояснюється як наслідок подорожання паперу, фарб та т. н. Але статистичні дані показують, що в той час, коли ціни на друкування, взагалі, підвищилися на 308%, ціни на металічні виробы для друкарства мають збільшення тільки на 50%; те саме стосується й до паперу, фарб, заробітної платні, всіяких приладів то-що.

ВИСТАВКА РУЧНИХ ПРЕСІВ

В червні ц. р. в Майні (Німеччина) з приводу 25-річного ювілею Гутенберзького музею відбулась виставка ручних пресів. Керівники цієї виставки намагаються пропугувати відродження ручних пресів, бо вони, на думку їхніх апологетів, дають змогу зробити значно кращу продукцію, ніж інші друкарські преси. Особливу увагу звертають на „Янус-прес“, зроблений Ернстом Пешелем 1907 року, який своїми досягненнями, за словами спеціалістів, залишає далеко за собою „Кельмекот-прес“ Вільяма Моріса та „Довес-прес“ Коблена—Сандерсона.

(Borsenblatt № 130)

ДОСЯГНЕННЯ ЕСТОНСЬКОЇ ПАПЕРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Всупереч, взагалі, важкому становищу естонської промисловості, до якого спричинялась короткозорість політика естонської буржуазії, естонська паперова промисловість досягла значних успіхів, головним чином, за рахунок німецьких замовлень. В 1924 році загальна продукція паперових фабрик Естонії складала 29762000 кг паперу, 1514400 кг деревних матеріалів та 13327000 кг целулози. Це означає перевищення в 118%, порівняючи з довієвською нормою. Ціна всієї проданої продукції складала 940 мільйонів марк, за кордон продано на 700 мільйонів.

Крім того, тепер естонські паперові фабрики одержали великі замовлення на цей рік. Мова йде про поставання 9800000 кг газетного паперу ціною в 350 мільйонів естонських марок. Це замовлення може цілком завантажити естонські фабрики аж до осені поточного року.

КНИГОЗНАВСТВО БІБЛІОГРАФІЧНА РОБОТА

НАУКОВО-ДОСЛІДЧІЙ ІНСТИТУТ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ВСЕНАРОД- НОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ

ВІДОМО, що Всенародна Бібліотека України є витвір революції. Це великий здобуток, велике надбання для тих, хто вивчає й буде вивчати українську культуру надалі.

Протягом часу від заснування й до наших днів В. Б. У. зростала й зростає матеріально, науково й морально.

Через шість років свого існування В. Б. У. має по-над мільйон книжок. Це одно—приклад, якого невеликого досягнення ми є свідки. Але разом зростає відповідальність усіх, від кого залежить розвиток В. Б. У., в першу чергу й співробітників. Здебільшого, до В. Б. У. прийшли люди з глибоким бажанням пра-

цювати, але їм не вистачало закінченої спеціальної підготовки. Ми знаємо, що це — загальна риса початку роботи майже всіх установ, викликаних до життя революцією. Такий стан вимагав незвичайних зусиль для удосконалення форм роботи, піднесення кваліфікації співробітників.

В процесі роботи перших років перед усіма співробітниками стало гостро й невідкладно завдання збільшити свою кваліфікацію. Для всіх було ясно, що В. Б. У. має в напрямку перетворення на бібліотеку світового типу й значіння. Зрозуміло було й те, що на Україні нема спеціальних шкіл і т. ін. для підготовки фахівців бібліотечної роботи. Висновок був один: невідкладно взятися за озброєння всіх співробітників досягненнями бібліотечної світової науки. Так народилися самі курси. Що-тільки збиралися всі товариші, зачитували й обговорювали доповіді, проваджено практичні ігришки з індексції.

Майже одразу ж виник бібліографічний турток для опрацювання журнальної українознавчої літератури за часи революції і консультативний турток для складання бібліографії з різних галузей знання (спеціальної бібліографії) з метою допомоги читачам. Так розпочалася науково-бібліографічна робота.

Спроби організувати науково-дослідну роботу провадила В. Б. У. й іншим напрямком. За ініціативою В. Б. У. було утворено в Києві секцію акад. 6-к. при загальнобібліотечному об'єднанні. Утворено було три комісії цієї секції: бібліотечно-технічну, каталографічну й класифікаційну. Білість товаришів бібліотечарів акад. не були підготовлені до науково-дослідної роботи. Проте, в комісіях було переведено цілу низку доповідей. З них треба відзначити три доклади в каталографічній комісії: 1) про англо-американську, чеську й німецьку каталографічні інструкції; 2) про англо-американську інструкцію й анонімні твори; 3) про проект французької каталографічної інструкції.

З початку 1925 р. роботу секції було реорганізовано. При В. Б. У. і її складі розпочато було для бібліотечарів академібібліотек м. Києва курси. В самій В. Б. У. з січня став виходити "Бібліотечний журнал", друкований на машині в 5 примірників. В ньому друковано статті співробітників В. Б. У. До цього часу вийшло 2 зшитки "Б. Ж."; ч. 1, 2—3. До роботи в "Б. Ж." відгукувались 25 товаришів, майже 50% загальної кількості співробітників В. Б. У. Так різними напрямками розпочато науково-організаційну роботу В. Б. У. Починалося потребу мати спеціально науково-організаційний центр.

В березні м. 1925 р., за ініціативою 14 співробітників В. Б. У., виник Науково-Дослідний Інститут бібліотекознавства, як добровільна організація при В. Б. У. На перших же зборах членів інституту В. Х. Іванюк зачитав доповіді про стан і роботу академібібліотек на Заході. Доповідь ця викликала живий інтерес серед співробітників В. Б. У., про нього було поміщено інформацію в "Б. Ж."; коло Н. І. Б. сконцентрувалася увага товаришів, хто хотів працювати науково.

Але була одна риса в роботі нового наукового осередку В. Б. У. Ця робота мала бути добровільною. Хоч як були зацікавлені товариші в роботі інституту, але-ж фактично небагато часу могли віддати йому. Від цього робота інституту не могла бути постійною, плановою.

Тому в червні м. було поставлено на пленумі Інституту питання про перетворення його в організацію офіційну, як відділ В. Б. У. Перетворення ухвалив пленум і затвердила рада В. Б. У. Інститут одиницею мусить провадити науково-дослідну роботу в галузі бібліотекознавства й бути за наукового експерта в усіх роботі В. Б. У.

Всі наукові статті Інституту будуть провадитися в першу чергу в напрямку розв'язання проблем бі-

бліотечної теорії і практики, що виникають у зв'язку з українськими умовами бібліотечної роботи. Перед Інститутом непочата робота. Ми, бібліотечари на Україні не маємо свого наук.-бібліотечного центру, який був би авторитетним у наших умовах роботи. А, разом з тим ми не маємо азбуки, потрібної для роботи з українською книжкою, ми не маємо сталой каталографічної інструкції, не маємо статистичних рубрик, не маємо розроблених рубрик реєсового каталогу, не маємо розроблених бібліотечних каарів, а, найголовніше, не маємо готової бази для поширення бібліотекознавчої літератури. Інститутові довелося бути й за науково-дослідний центр і разом вести широку літературну роботу, з метою утворити на Україні потрібну передумову для розвитку бібліотечної культури.

Такий напрямок роботи Науково-Дослідного Інституту бібліотекознавства, як спеціальний відділу Всенародної Бібліотеки при Українській Академії Наук в Києві. Такі перші його кроки. В Інституті вже відбулися два наукових засідання з докладами й намічено широкий план науково-дослідної праці Всенародної Бібліотеки *).

М. Я.

УКРАЇНЬСЬКА КНИЖКОВА ПАЛАТА

РОЗМЕЖУВАННЯ РОБОТИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ УСТАНОВ

В УКРГОЛОВНАЦІ відбулася нарада з участю проф. Яворського (заст. зав. Укрголовнауки), академіка Криського (неодининий секретар ВУАН), тов. Дубровського (зав. муз.-бібл. частиною Укрголовнауки) і представників від Української Книжкової Палати (т. Годкевич), Українського Наукового Інституту Книгознавства (т. Меженко), Всенародної Бібліотеки України (т. Пастернак). Нарада визнала за потрібне ліквідувати паралелізм у роботі УНІК'а, УКПалати та В. Б. У. Тому що Книжкова Палата та Всенародна Бібліотека вже мають свої членські статuti-положення, що затверджені Урядом і точно визначають функції цих установ, Нарада визнала за необхідне юридичне оформлення роботи УНІК'у, та яснє визначення функцій Інституту Книгознавства.

Разом з тим, визнано за потрібне також з'ясування з боку ВУАН можливості перевести УНІК'у до складу науково-дослідних закладів Академії Наук.

II ВСЕСОЮЗНА НАРАДА ДИРЕКТОРІВ КНИЖКОВИХ ПАЛАТ

На 20 жовтня ч. р. у Москві передбачається скликання II Всесоюзної Народи директорів Книжкових Палат. На цій Нараді буде розглянуто такі питання: 1) про видання в кожній з Республік Союзу органів державної бібліографії за одиницями методами бібліографічного опису та класифікації; 2) погоджений облік витворів друку; 3) затвердження творчої мережі книгохочівців всесоюзного значіння, що одержуватимуть витвори друку з усього С.Р.С.Р.; 4) інформаційні доповіді про роботу Книжкових Палат Союзних Республік і т. і.

*) Редакція "Нової Книжки" вітає утворення нового центру книгознавчої думки на Україні. Бібліотека систематичного характеру (спираючись на свої функції державного книгохочівництва) політико-освітньої бібліотеки й академічно-бібліотечної (центр) В.Б.У. має найширші можливості влаштувати науково-дослідну роботу німецької науки й бібліотечної, не такої потрібної сучасній стан Українського Книгознавства. Слід побажати, аби новий інститут зосередився коло себе не лише співробітників В.Б.У., але й інших бібліотечних сил.

На тогочасній нараді директорів були представники від Азербайджанської, Білоруської, Російської та Української Книжкових Палат. В цьому році можна чекати на більшу кількість представників, поскільки (згідно з постановою І Народи директорів, що санкціонована була потім Всесоюзними Народами Наркомосів та Головною), в кожній з Союзних Республік повинна існувати своя Книжкова Палата, з своїм органом державної бібліотечної справи.

Готуючись до Народи, Українська Книжкова Палата, беручи на увагу зацікавленість бібліотек що до методу видавання журналів з державної бібліографії, звернулася з товаришеским листом до всіх книгохочущих, що одержують від Палати обов'язкові примірники.

В цьому листі Палата прохає бібліотеки подати свої міркування що до „Літопису Українського Друку“.

ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО СТАТИСТИКИ ДРУКУ

Постановою Раднаркму УСРР від 19 травня 1925 р. для правильного ведення статистики видання й розповсюдження друкованих творів на території УСРР, для задоволення потреб усіх заінтересованих державних установ, з 1-го жовтня при Українській Книжковій Палаті утворюється Центральне Бюро статистики друку.

Всі існуючі на території УСРР видавництва, книготорговельні підприємства, а також редакції періодичних видань повинні будуть надіслати Центальному Бюроу С. Д. всі потрібні йому відомості за формами, погодженими з ЦСУ. Керівники видавництва та книготорговельних підприємств за невиконання цієї постанови будуть відповідати згідно з Кримінальним Кодексом УСРР („Вісти“ ВУЦВК від 11 лютого 1925 р., ч. 130).

СПРАВА МІЖНАРОДНОГО КНИГООБМІНУ

З метою певної інформації про діяльність центральних урядових установ УСРР та ознайомлення українських установ з офіційним матеріалом центральних закордонних установ, Українська Книжкова Палата порушила питання про організацію Центрального Бюро Міжнародного книгообміну при Палаті. Крім того, в погодженні з Укроблнаукою, Палата бере на себе влаштування обміну науковими виданнями наукових інститутів та вищих учбових закладів Республіки.

КНИГА НА УКРАЇНІ

За перше півріччя 1925 р. до Укр. Ки. Палати поступило 4.310 назв книжок та журналів, тоді як за те-ж півріччя минулого року було зареєстровано лише 2.778. Дані за липень виявляють тенденцію дальшого збільшення книжкової продукції УСРР.

ЛЕНІНГРАДСЬКИЙ ІНСТИТУТ КНИГОЗНАВСТВА

У „Правді“ за 6 червня було вищено статтю Ів. Книжника „Задачі інституту книговедіння“.

Ленінградський Інститут Книгознавства, за статею І. Книжника, визначив своє основне завдання — критично-бібліографічну роботу — вивчення і критичну оцінку всіх видань, що проходять через офіційну реєстрацію Рос. Книжкової Палати.

В галузі теоретичної роботи, програма інституту передбачає „розробку на основі опыта прикладної бібліографії, теорії та методології книговедіння в

духе діалектичного метода революційного марксизма“.

Стаття зазначає, що Інститут Книгознавства організує „Исследовательский Институт по вопросам книговедения“ (Інститут при Інституті?).

В галузі учбової роботи намічено відкрити курси книгознавства: „годинні“ — для ізових робітників, видавців, книжних магазинів і бібліотек; „двух-місячні“ — для спеціалістів різних отраслей знання і для відповідних робітників (7), желящих усвоити основні книговедческие дисциплины для надлежащего использования их по библиографии своей специальности“.

Взагалі, вся робота Інституту є виключно бібліографією, переважно рекомендаційна бібліографія політико-освітнього й учбово-допоміжного характеру. Протиively Українському Науковому Інституту Книгознавства, який заявив на Всукраїнській Народі наукових робітників, книги в 1923 р., що за „объект книгознавства є вивчення книжки, як тав, а не розглядання змісту книги, Ленінградський Інститут Книгознавства утворює книгознавство з оцінкою якості книжки“.

В галузі видавничої роботи є думка видати журнал „Книговедение на службе революции“ (переважно критико-бібліографічного змісту) та рекомендаційних каталогів двох типів: 1) для масового читача і 2) для спеціалістів.

Г. М.

ІСТОРІЯ ЧУЖОЗЕМНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

Вийшов короткий нарис історії чужоземної бібліографії, складений президентом Російського бібліографічного товариства, проф. А. І. Малинін. Ця книга дає у стислій формі історію розвитку бібліографії, починаючи з її виникнення в Греції й до наших днів.

ЗА КОРДОНОМ

БІБЛІОГРАФІЯ МАП В АМЕРИЦІ

Книгозбірка Конгресу Американських Сполучених Штатів провадить значну роботу в справі встановлення класифікації географічних мап. Спеціальний відділ ландкарт зазначеної книгозбірки видав кілька підручників видань, де пропонує покласти в основу класифікації мап принцип об'єднання їх за відзнаками географічними, одякнувши класифікувати мапи за принципом хронологічним.

Низка видань відділу ландкарт присвячена практичним бокам бібліотечної роботи з ландкартами, подаючи поради що до зберігання карт та до десятичної класифікації їх, згідно зі схемою Дьюї.

Основні відомості, що до класифікації ландкарт зібрано в книзі Філіпса „Замітки в справі складання каталогів, зберігання й класифікації ланд карт та атласів“.

„БІБЛІОГРАФІЧНИЙ РІЧНИК“

Інтернаціональна Комісія в справі інтелектуального співробітництва (при Лізі Націй) на своєму з'їзді, що відбувся в Брюсселі два роки тому ухвалила: видавати „Бібліографічний Річник“, що має бути міжнародним каталогом джерел поточних бібліографічних відомостей. „Річник“ вийшов з друку цього року. Склад його директор Швейцарської Національної бібліотеки Godet, в співробітництві з головою історичного відділу бібліотеки Leland'ом та бібліотекарем Ліги Націй Wilson. Річник складено за десятичною класифікацією.

З'ЇЗД СКЛАДАЧІВ КАТАЛОГІВ

В зв'язку з удосконаленням бібліотечної техніки в Америці в спеціальні групи при бібл. товариствах об'єднуються робітники кузової спеціальності бібл. справи: так, складачі каталогів, що об'єдналися у відповідні групи бібліотечних товариств, скликали у квітні місяці річний з'їзд, на якому ухвалено скликати такі з'їзди регулярно що-року. Чергові з'їзди відбулися в Огайо, Індіані, та Кентукі. Раніше, ще в січні цього року, відбувся з'їзд фахівців каталографії в Чикаго, спеціально присвячений розгляду питань класифікації.

НОВІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

Останніми часами впливали в світ нові бібліографічні місячники: 1) „Philosophie, Pädagogik, Psychologie, Monatlicher Anzeiger aller Neuerscheinungen auf dem Gebiete der Philosophie, Psychologie, Psycho-technique, Erziehung, Unterricht und Jugendbewegung des in- und ausländischen Büchermarkts. 1. Jahrgang № 1 und 2. April, Mai 1925 r. Verlag Johann Ambrosius Barthel Leipzig. 2) Technische Werke aus dem Verlage von Wilhelm Ernst Sohn Berlin. Ausgegeben April 1925.

Для зацікавлених осіб обидва місячники мають значний інтерес, видають їх солідні видавництва, що мають багато цінних досягнень у своїй галузі.

ЛІТЕРАТУРА НАУКИ І МИСТЕЦТВА

ПРО ПОЛІТИКУ ПАРТІЙ В ГАЛУЗІ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РЕЗОЛЮЦІЯ ЦК РКП(б)

1. ЧЕРЕЗ поліпшення матеріального добробуту мас, останніми часами, в зв'язку з переворотом в умовах у наслідок революції, зі збільшенням масової активності, велетенським розвитком світогляду тощо, стався величезний зріст культурних потреб та вимог. Ми ступили на шлях культурної революції, що становить передумову дальшого руху в комуністичне суспільство.

2. Частину цього масового культурного руху становить розвиток нової літератури — пролетарської та селянської насамперед, починаючи від її зародків, але разом з цим надзвичайно широким обсягом, розвитком, немінучим, хоча по-первах не завжди свідомий, потяг до неї частини старої та нової інтелігенції, хемичне відділення з глибоким суспільством все нових ідеологічних агентів цієї буржуазії — все це повинно неминує відбутися як на літературній поверхні громадського життя.

3. З другого боку, складність господарського процесу, односторонній зріст сусперечних, навіть просто ворожих одна одній, господарчих форм, викликаючи цим розвитком процес народження та зчистнення нової буржуазії, немінучий, хоча по-первах не завжди свідомий, потяг до неї частини старої та нової інтелігенції, хемичне відділення з глибоким суспільством все нових ідеологічних агентів цієї буржуазії — все це повинно неминує відбутися як на літературній поверхні громадського життя.

4. Отже, так само, як не припиняється в нас класова боротьба взагалі, отак вона не припиняється й на літературному фронті. В класовому суспільстві нема й не може бути позакласового мистецтва, дарма що

класова природа мистецтва взагалі й літератури зокрема, відбивається формами далеко різноманітнішими, ніж, наприклад, у політиці.

5. Проте, було-б зовсім не свідомо спускати з ока головний факт нашого суспільного життя, а саме, факт завоювання влади робітничою класою, існування пролетарської диктатури у країні.

Перед тим, як захопити владу, пролетарська партія роз'являла класову боротьбу і прагнувала до того, щоб стався вибух у цілому суспільстві, підчас же пролетарської диктатури перед пролетарською партією повстала справа про те, як поєднати з селянством і помалу перетворити його; справа про те, як дозволити повне співробітництво з буржуазією й поволі витіснити її; справа про те, як залучити до роботи на користь революції техніку та всяку іншу інтелігенцію та ідеологічно відвоювати її в буржуазії.

Отже, хоча класова боротьба й не припиняється, але вона змінює свою форму, бо пролетаріят, перелік, як захопити владу, намагався зруйнувати це суспільство, а підчас своєї диктатури на перше місце висуває „миру організаторської роботи“.

6. Пролетаріят повинен, зберігаючи, зміцнюючи та дедалі все поширюючи своє керівництво, займати відповідну позицію й на багатьох нових ділянках ідеологічного фронту. Процес проникнення діалектичного матеріалізму в зовсім нові ділянки (біологію, психологію, природничі науки взагалі) вже почався. Завоювання позицій у галузі художньої літератури так само рівні чи пізніші має стати фактом.

7. Проте, слід пам'ятати, що це завдання безмежно складніше, ніж інші завдання, що їх розв'язує пролетаріят, бо-ж у межах капіталістичного суспільства робітничий клас мав підготувати себе до перемоги, революції, виховати собі кадри борців та керівників і виторкнути собі чудову ідеологічну зброю політичної боротьби. Але вона не могла розробити ні справ природничо-наукових, ні технічних, а також вона не могла культурно пригнобити — не могла виторкнути своєї художньої літератури, своєї особливої мистецької форми, свого стилю. Якщо в руках пролетаріату вже тепер є необхідні критерії суспільно-політичного змісту першого ліпшого літературного твору, то він ще не має певних відповідей на всі питання що до мистецької форми.

8. Ця повинна означитися політика керівничої партії пролетаріату в царині художньої літератури. Сюди, перш за все, належать такі справи: взаємини між пролетарськими письменниками, селянськими письменниками та так званими „попучиками“ та іншими; політика партії що до самих пролетарських письменників; критичні справи; справи що до стилю й форми мистецьких творів та що до метод виторгання нових мистецьких форм, нарешті, у справі організаційного характеру.

9. Взаємини між різними угруповуваннями письменників, зважаючи на їх соціально-класову та соціально-групову суть, є однією нашою загальною політикою. Проте, слід мати тут на увазі, що керівництво в галузі літературній належить робітничій класі — усім шляхом з усіма її матеріальними та ідеологічними засобами. Гегемонії пролетарських письменників не нема, і партія повинна допомогти цим письменникам заробити собі історичне право на цю гегемонію. Селянські письменники повинні зустріти доброзичливі відносини й користуватися з нашої безумовної допомоги та підтримки. Завдання полягає в тому, щоб перевести їх молоді кадри на шлях пролетарської ідеології, проте, ні в якому разі не збавляючи в їх творчості селянських літературно-мистецьких образів, що кончею передумовою впливу на селянство.

10. Що до „попучиків“ слід мати на увазі: 1) їх диференційованість, 2) нагу багатьох із них, яка „клас-

ліфкованих фахівців-літературної техніки, 3) ідеологічну несталість серед цього шару письменників. Загальна директива повинна тут бути директивною тактичною та обережною відношення до них, щоб до такого підходу, що забезпечував би всі умови як-моя швидка анти-пролетарські та анти-революційні елементи (тепер зовсім незначні), борючись за новотворену ідеологію нової буржуазії серед частини „попучників“ змінюючого табору, партія повинна терпляче ставитися до проміжних ідеологічних форм, терпляче допомагаючи позбутися цих немичущих численних форм у процесі все далі ближнього товариського співробітництва з культурними силами комунізму.

11. По до пролетарських письменників партія повинна зайняти таку позицію: всяко допомагаючи їхньому здобуттю, як-моя підтримуючи їх та їхні організації, партія повинна попереджати всіма способами прояв комуністичності серед них, це найважливіше явище. Партія, власне, тому, що вона вважає їх за майбутніх ідейних керівників радянської літератури, повинна всяко боротися проти легковажного та зневажливого відношення до старого культурного наближення, а також і до спеціальної мистецького слова. Так само слід обговорити позицію, що неспроможне саму важливість боротьби за ідейну гегемонію пролетарських письменників. Проти капітулянтства, з одного боку, і проти комуністичності, з другого — так повинно бути гасло партії. Партія повинна також боротися проти спроб суто-тепличної „пролетарської“ літератури; як-найширше охоплювати всі явища з усією їх складністю; не обмежуватися одним якимсь завродом; бути літературою не окремого цеху, а великої класи, що бореться й веде за собою мільйони селянства — такий повинен бути обсяг змісту пролетарської літератури.

12. Цим, взагалі, означається завдання критики, що становить одне з найголовніших виконуваних завдань у руках партії. Ні на хвилинку не відступаючи позицій комунізму, не відступаючи ані трохи пролетарської ідеології, викриваючи об'єктивно-класовий зміст різних літературних творів, — комуністична критика повинна невідкладно боротися проти контр-революційних проявів у літературі, викривати змінюючий лібералізм і т. д. і разом з цим виявляти як-найбільше такту, обережності, терпеливості що до всіх цих літературних проєктивів, що можуть піти вкупі з пролетаріатом і підуть з ним. Комуністична критика повинна позбутися тону літературної команди. Тільки тоді вона, ця критика, матиме велике виховаче значення, коли вона спиратиметься на свою ідейну владу. Марксистська критика повинна зблизитися з усією претензіозною напівмисленим та самопевним комуністичним. Марксистська критика повинна поставити перед собою гасло — вчитися і повинна давати усім усім макулатури та відсвітати у своєму-ж гурті.

13. Розпізнаючи непомилково суспільно-класовий зміст літературних течій, партія цілком ні в якому разі не може зв'язати себе прихильністю до одного якогось напрямку в ділянці літературної форми. Керуючи всією літературою, партія так само мало може підтримувати якусь одну фракцію літератури (класифікуючи ці фракції, зважаючи на різницю поглядів, на форму і стиль), як мало вона може випрошувати резолюційні справи що до форм стилі, хоча, загалом, вона, безперечно, керує й повинна керувати будівництвом нового побуту. Усе це примушує гадати, що стиль, відповідний добу, буде утворено, але він буде утворений іншими методами, і розв'язання цієї справи ще не наміталося. Усієї спроби зв'язати партію в цьому напрямі в дану фазу культурного розвитку країни повинно відкинути.

14. Тому партія повинна стояти за вільне змагання різних угруповань і течій у цій галузі. Всяке інше рішення справи було-б казенно-бюрократичним псевдорішенням, так само непродуктивним річ-декретом або

партійною постановою дегадізована монополія на літературно-видавничу справу якоїсь групи або-ж літературної організації. Підтримуючи матеріально та морально пролетарську та пролетарсько-селянську літературу, допомагаючи „попучникам“ і т. ін., партія не може дати монополії якійсь з груп, навіть найпролетарській, своїм ідейним змислом: це означало-б загубити пролетарську літературу перш за все.

15. Партія повинна чим дужче викоритати спроби доморослого та некомпетентного адміністративного втручання в літературні справи; партія повинна заохочувати, щоб як-найбільше добирати осіб у цих установах, що влівають справами преси, щоб забезпечити дійсно правильне, корисне та тактичне керівництво нашою літературою.

16. Партія повинна зазначити всім робітникам мистецької літератури кожену потребу — правильно розмежувати функції між критиками та письменниками-мистцями. Цим останнім кожен треба пересунути осередок своєї роботи до літературної продукції у власному розумінні цього слова, використовуючи при цьому гігантський матеріал сучасності. Кожен треба звернути пильну увагу на розвиток національної літератури в численних республіках та краях нашого Союзу.

Партія повинна підкреслити кожену потребу втворити мистецьку літературу, розраховану на дійсно масового читача, робітника та селянина; треба змішувати та рішучі відкинути заборони півства в літературі та використовувати всі технічні здобутки старого майстерства, виробити відповідну форму, зрозумілу мільйонам.

Тільки тоді радянська література та її майбутній пролетарський авангард спроможеться справити свою історично-культурну місію, коли вони розв'яжуть це важливе завдання.

ПРАЦЯ РЕДАКТОРАТУ ВУФКУ

НАСАМПЕРЕД — трохи диференовального матеріалу, щоб дати уяву про кількість праці редакторату.

Так от:

Від жовтня місяця минулого року через редакторат переведено 228 сценаріїв, ще й до того, від січня — 140 сюжетів, конспектів і схем до сценаріїв. Це значить, що кожний з цих літературних матеріалів було двічі або й тричі рецензовано, значну частину з них заслухав редакторат в цілому складі з участю відповідних експертів і фахівців, старано продискутовано для того або іншої вже колективної, а не індивідуальної, рецензії, після цієї північної фільтрації — через індивідуальну рецензію матеріалу — редакторська переробка найціннішого матеріалу. Треба знати, що редакторська переробка кіно-сценаріїв, це далеко не те, що редагування літературного матеріалу до друку. Як правило, 40 — 50, а то й 80% додаткової до матеріалу праці. Нарешті — повторне колективне читання переробленого матеріалу, ухвала до постановки і стеснення за самою постановкою.

Характер цієї редакторської праці з'ясує нам стислий звіт редакторату хоча-б за квітень б. р.

1. Подано сценаріїв — 29 сюжетів — 24

2. Засідань було — 16

3. Розглянуто сценаріїв і сюжетів — 591.

Отже, беручи на увагу, що засідань було 16, а сюжетів і сценаріїв на них обговорено 22, а тільки-но зачитання сценарія вимагає, приблизно, 1½ години та стільки-ж, як не більше, дискусії з приводу заслуханого, бачимо, що переважна праця редакторату — це

3) З цих 59 сценаріїв та сюжетів — рецензовано індивідуально 37, заслухано й розглянуто на засіданнях — 22.

старання шукання цінного до постановки матеріалу, всебічно обмірковуючи його цінність.

Наслідки цього шукання:

4. Ухвалено до постановки — 2 сценарії.
5. — до переробки — 8.

Як бачите, фільтрація дуже суворя. Навряд чи хоч одне видавництво має такий незначний відсоток матеріалу, що витривало критику його редакційного органу. Річ зрозуміла: слова Луначарського про те, що «кіно-сценарій — найвища форма літературно-художньої творчості», очевидно, досі не парадокс. Отже — досягнути цієї найвищої форми для наших молодих недовоспеліх авторів — задача не легка. Ще й до того — галузь мистецтва нова, нема ні підручників, ні, взагалі, ніяких теоретичних творів про принципи сценарної творчості. А що найтяжче для молодих авторів — нема друкованих візирів. Уявіть собі письменника, що взявся - 6 писати чи то новелу, чи повість, чи роман, ні одного роду з цих творів ніколи не бачивши! Треба дивуватися з мистецтва нашого літератури! Треба дивуватися, що отак в темі все-ж пише й турного молодика, що отак в переступах редакторату, що старанно длубається в наслідках цієї мистецтва, ухвалюючи за рік до постановки з кількох сот переланувати, рецензованих, зачитаних, перероблених, вдруге, втретє зачитаних, разів із п'ять змієних ледве два десятки. Точну цифру давати нема рації, бо, крім погрібного фільтру, що являє собою редакторат, є ще вищий репертуарний кіно-комітет із представників ЦК партії, головнополітосіти і правління ВУФКУ, є, нарешті, виробничі можливості кіно-фабрики. Отже — останнім наслідком всієї фільтрації в цілому — та пара картин видання ВУФКУ, що їх публіка бачить, та три номери фільм-журналу «Маховик». Правда, зараз у постановці шість великих картин, одну вже закінчено, і чотири короткометражки.

Однак редакторат не тільки критикує й ухвалює кіно-сценарії, сюжетні та ін. Ми вже бачили, що він переробляє сировий матеріал. Звіт каже:

6. Ухвалено до переробки — 8.

Буває, що сам автор перероблює. Але переважно доводиться самому редакторату про це дбати. Далі:

7. Дано на повторну читку та рецензії — 17.

Це є вже наслідок переробки.

Редакторат сам активно шукає сценарії, чи то пак притягаючи до цієї праці авторів, що на них можна покластися:

8. Замовлено сценарії — 5, чи підготовляючи матеріал до сценаріїв:

9. По наукових сценаріях:

а) Зроблено умову з НКЗ і його науковим комітетом.

б) Зроблено умову з Головною наукою (технічні і економічні секції) та замовлено вченим матеріали і прикріплено до них сценаристів для виготовлення фільмів.

10. По дитячих сценаріях — складено план, що на розгляді доповнено в Головокошчу.

Останній пункт звіту значає прагнення редакторату допомогти авторам у справі орієнтування, щоб вони знали, які теми, іноді навіть — які сюжети, особливо потрібні нашій кінематографії. Ще рік тому назад було в редактораті детально розроблено виробничий план на операційний 24—25 рік. Цей план публікавався в пресі, з нього виходили, інструкуючи в листуванні авторів.

Ізучивши далі назустріч авторам, редакторат у пресі вміщував статті про техніку сценарія, його члени виступали з лекціями й докладами на ту саму тему (лекції в Ц. Студії Гарту, в гурткові сценаристів при аттпропі Основ. райпаркому в осени минулого року), організував так зв. «Центро-кіно» — гурток кваліфікованих письменників із «Гарту», «Комункульту» й «Плуту». Правда, остання спроба не вдалася: суворі вимоги до сценаріїв змалювали кваліфікованих письменників, що вони й без сценаріїв мають досить праці. Очевидно, екран матиме виключно своїх авторів, яких не спокую-

шатимуть успіхи у книжній творчості. Більш того брає друкованих візирів-сценаріїв та теоретичною аналізи принципів кіно-сценарної творчості примусив членів редакторату виготовити велику книгу в цій справі (на 12 друков. аркушів), яку Головопрофос ухвалив, як допоміжний підручник. Її вже підрку знаю ДВУ до друку. Але, очевидно, ДВУ забуло слово Леніна про те, що «найважливіше зі всіх мистецтв — кіно», бо ніяк не спроможеться видати цю «еліну в цій галузі» (з ухвали Головополітосіти) книги.

Для ближнього зв'язку з київськими письменниками та науковими силами редакторат виразив туля на постійну працю свого представника. Такий-ж представник будуть у найбільшій часі в Одесі й Полтаві.

Це шукання контакту з письменниками вже дає наслідки. Хоч життя примушує до — раз у північувати вимоги до сценаріїв (разом із гонораром до них: за добрий сценарій 1000 й більш крб., що ставить приблизно 500 крб. друку аркуш), але-ж виразно помічається все більший приплив цінного матеріалу, хоча-б сирового (який теж виплачується пропорційно його вартості) і є вже змога, на американський зразок, із розкиданням тут і там планів місць бувають справжні сценарії. Звичайно, публіка в кіно побачить ці наслідки не тепер, а після того, як вони перейдуть виробничі процеси — через рік, а то й більше.

Ще й безпосередньо виробничі праця в редактораті. З того-ж звіту:

МАХОВИК

11. Знято хроніку по Харкову, Одесі, Києву, Катеринославу, Славянську.

12. Зроблено підготовку-організаційну працю у справі утворення кіно-зв'язки між кореспондентами.

13. Пушено в прокат хроніку Ч 1, 3 і 4.

ДІЯПОЗИТИВИ

14. Встановлено зв'язок з іспартром, НК О, Книгоспілкою. Рецензовано майстерню для виготовлення діяпозитивів, складено орієнтований план.

Тут ходять про діяпозитиви дані чарніших анкетарів. На редактораті лежить чимале завдання поширити й систематизувати цю працю.

Нарешті, потреба кіно-пропаганди вимагає власного органу.

ЖУРНАЛ

15. Пророблено підготовку працю, складено план, запрошено співробітників, одержано дозвіл у Голополіт.

Ми не наводимо тих пунктів звіту, де ходять про внутрішню-організаційну працю редакторату. Вона сама в собі зрозуміла, бо редакторат ВУФКУ трохи більше року, протягом якого з одного редактора він виріс у установу з шістьма редакторами й двома співробітниками. Протягом року не раз ставалася реконструкція в шуканнях найтужнішої, найпродуктивнішої форми. Можна сказати, що тепер редакторат є вже працездатний апарат. Але щоб перемогти такі труднощі будувати радянську кінематографію в У. С. Р. Р., хоча-б у тій частині, що коло неї редакторат переважно працює, в ідеологічно-творчій, треба найвищої уваги й активної допомоги в цій справі наших пролетарських мистецьких організацій і цілого радянського суспільства. Треба сказати правду — наші мистецькі організації, як-от, «Гарт», «Плут», назвичайно байдужо до цієї справи. Іноді навіть із зневагою, як до мистецтва, що й не заслуговує цієї назви. Але гадаємо, що життя й поширення комуністичної ідеології примушує їх позбавитися цих забобів і піти на зустріч цьому безперечно масовому мистецтву.

Д. Бузько

НОВИЙ ТВІР ЕПТОНА СИНКЛЕРА

ЕПТОН Синклер видав свій останній твір "Мистецтво Мамоні. Спроба економічного тлумачення". (Mammonart: an Essay in Economic Interpretation. By Upton Sinclair. Published by the Author: Pasadena, California). Цей твір являє собою історію красивого письменства всіх часів та народів, написану з матеріалістичного погляду. Зміст цієї книги охоплює величезний період, починаючи з Гомера та класичних грецьких письменників та кінчаючи сучасними

Е. СИНКЛЕР

творами. З часу до часу автор ухилиється від своєї головної теми та вищує сторінки, присвячені дічам інших, ніж красне письменство, мистецтво, наприклад, Бетховену, Микель-Анджело та інш. Правда, треба зазначити, що такі вільності завжди більш-менш виправдовуються надзвичайним значінням, що мають ті чи інші епізодичні особи, про яких гадує автор. Звичайно, Е. Синклеру не пощадило охопити всієї різноманітності літературних течій, але за це його не можна ганьбити, бо матеріял, що він його намагається охопити, занадто великий. Крім того, мабуть, деякого видатного письменника автор залишив без уваги за причинами іншого порядку: для суцільного враження, яке робить уся книга, враження, яке викликає послідовне дотримання одного принципу.

Цей головний принцип, що проймає всю книгу та надає їй суцільності найскладнішого організму, є думка, що мистецтво, взагалі, завжди було і є тільки

особливою формою пропагувати ідеї пануючої класи. За всіх часів найкращими були ті письменники, що найяскравіше відбавляли пануючі ідеї пануючої класи. Слідуючи за своєю думкою, автор переробляє сторінку за сторінкою всесвітню літературу, дотепно доводячи свою постійну тезу. Написана твір з надзвичайним захопленням. Стиль Синклера, як миття слова, досягає найвищого ступня. Жаден з його славетних романів не може пережити цієї книги. Там, де автору доводиться користуватися дослідженнями інших вчених, він завжди з виключною стислістю та закінченістю подає основні висновки чужої книги та робить свої, завжди цікаві, спостереження та висновки.

Ці позитивні сторони твору примушують читача пробачити деякі фактичні помилки в характеристиці деяких історичних осіб або в деяких дрібних фактах біографій багатьох письменників. Приміром, авторів завдають занадто банальною характеристикою Христа, помилки в життєписі Віктора Гюго, плутанину з популярними афоризмами та ін. Взагалі, хоча для релігійського читача "марксистський підхід" рід не нова, але ця книга заслуговує серйозної уваги через багату охоплену автором матеріял. Висупереч сподіванням, буржуазна критика досить прихильно поставилася до цього твору. Зрозуміло, що головний принцип та фактичні помилки обговорено з чималим сарказмом, але, взагалі, книгу визнано за "дуже гарну, навіть не тільки гарну, але яскраву, дивну книгу, що захоплює читача та не дає йому дихнути, аж поки він не дійде до її кінця".

Р. В.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ЗА КОРДОНОМ

Берлінське видавництво складо позов на Італійське видавництво "Estreune Oriente" за порушення авторського права. Італійське видавництво надрукувало переклад, зазначений як "єдиний тільки авторизований". "Анфис" Л. Андреса. Але цей твір ще 1909 року надрукувало берлінське видавництво з "залишенням всіх прав що до перекладу на закордонні мови". Італійське видавництво посилає на відсутність охорони літературних творів у Росії ще за часи царату, чому берлінське видавництво не мало права привласнити собі авторського права на цей переклад. Але Венеційський трибунал, ґрунтуючись на Бернській конвенції, присудив Італійське видавництво за порушення авторського права до грошової пені. Річ у тім, що за ст. 6 цієї конвенції, кожний автор друкуючи свій твір у країні, на яку поширюється Бернська конвенція (в нашій справі в Німеччині) має охорону свого авторського права, іби то він був громадянином країни, що склала цю конвенцію. Тому багато російських письменників друкували свої твори в Німеччині. Касаційна скарга Італійського видавництва не мала наслідків і її відхилили.

Ішла суперечність інтересів спричинилася до позову одного Бельгійського письменника на французького видавника в Брюсселі. Французький видавник вирішив надрукувати чотирьохтомний твір, присвячений світовій війні. До співробітництва він запрохав кілька осіб, отже, твір мусив бути "колективним". Вищезазначений бельгійський автор по усному договору мав написати третій том цього збірника під назвою "Бельгійська армія та її діяльність за часи війни". Але коли він вручив свій рукопис видавникові, останній, прочитавши його, відмовився його приняти, бо він не відповідає "загальному напрямкові" всього збірника, "відбиваючи особисті симпатії та антипатії автора". Вказуючи на те, що замовлення було зроблено на цілком об'єктивне виконання завдання, видав-

ник, не заперечуючи літературної якості рукопису, одмовилися її надрукувати. Суд його виправдав, бо причиною відмови з боку видавців було те, що твір зазначеного автору не був погоджений з загальним напрямком усього колективного твору. В разі індивідуального замовлення, видавник, безумовно, мусив би прийняти твір, а що він мусив вважати на загальний тон збірника, то він мав право відмовитися від друкування твору, який мав порушити суцільність всього збірника.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА РАДІО

На сторінках німецьких бібліографічних журналів точиться жива дискусія у справі авторського права при передачі радіо. Деякі юристи гадають, що охорона авторських прав розповсюджується і на радіо. Інші додержуються протилежного погляду. На думку цих останніх, радіо-передача не порушує прав автора. Вони рахують, радіо-передачу за галузь докладу, а доклад зробити можна на всяку тему. Крім того, вони, посилаючись на потреби розповсюджувати культурні досягнення, вважаючи радіо тільки за особистий засіб такого розповсюдження, захисники авторських прав посилаються на те, що радіо-передача є не доклад, а тільки репродукція готового твору та відіграє у творчості таку-ж роль, як папір, атрамент, навіть книга. Дискусія це не дійшла до свого краю, але судові інстанції по деяких процесах висловились на користь оборони авторського права при передачі радіо.

P. B.

КОШТОВНА КОЛЕКЦІЯ РОСІЙСЬКИХ ТВОРІВ

Не що-давно акційне тов-ство „Koehler und Volkmark Leipzig“ разом з „K. F. Kochlers Antiquarium“ хулило дуже цінну колекцію російських книжок, що належала була російському емігранту Мінцлову, який мешкав у Фінляндії.

Особливий інтерес колекціонер звернув на збирання літератури, що її забороняла цензура. Раритети такого порядку складають значну частину всієї колекції. Є чимало книжок, які було конфісковано зараз-же після друку, навіть недокінчені друкуваннями. Між иншим, тут можна знайти дуже цікаву історію російської цензури (1816—1906 рр.). Дуже старанно підбрано твори, що мають відношення до російської революції 1905-го, де, між иншим, є цікава колекція конфіскованих брошур. Особливий інтерес являє собою закінчена серія „Постанови та відомості Ради робітничих депутатів“, між якими є примірники, які вважались за найрідші. Гарешті видатний інтерес має повне збирання політичних сатиричних журналів, які в 1905—1906 рр. росіяни читали б то гриби, та більшість яких зараз-же цензура конфісковувала. Такого збирання не має жадна книгозбірня у світі.

Крім зазначених творів, треба зазначити ще численні акти з часів Петра I—Катерини II, цінні друковані твори на латинській, французькій та німецькій мовах XV—XVIII вв.

(Borsenblatt № 134)

ПРОПАГАНДНА ЛІТЕРАТУРА ІМПЕРІАЛІСТИЧНОЇ ВІЙНИ

В Штутгарті (Німеччина) 22—28 червня ц. р. влаштовано виставку пропагандної літератури доби війни 1914—1918 рр. На цій виставці зібрано чимало матеріалу, що характеризує методи пропаганди Англичан проти Німеччини до війни, за часів війни та в післявійськову добу. Крім того, лектори, учасники цих подій, платять зі слухачами своїми спогадами. На великий жаль, на виставці, що має ясно національний напрямок, не подано пропагандистської літератури самої Німеччини.

(Borsenblatt № 130)

КНИГА Й КУЛЬТУРА В НОРВЕГІ

Директор Норвезької національної книгозбірні в Осло (бол. Христианія), Вильгельм Мунте, передає пруській державній книгозбірні стандартну бібліотеку Норвезького письменства за останні десять років. Це дає змогу простежити шлях розвитку духовної творчості Норвегії за цілої доби. Ця бібліотека складатиметься з творів Кнута Гамсуна, Бюера, Ганса Кіппа, письменниці Зігфрид Ундсет, Віньє, майже невідомого за кордоном селянського поета і т. ін.

Велике місце займає й література про „боротьбу двох мов“, яка тепер точиться в Норвегії, а саме: між датською мовою (Riksmål) та штучною діалектичною мовою (Landsmaal), яку висувається як ознаку національної культури та пропонується для зміни сучасної державної мови.

Боротьба за „морерізіцію“ Норвегії, як відомо, вже дала в наслідок зміну назви „Христианія“ старовинним Норвезьким словом „Осло“.

З приводу 100-річного ювілею самостійності Норвегії надруковано було багато дослідів в галузі історії країни, її сар, пісень та деяких політичних діячів, наприклад, короля Сверера, що був прихильником Гогенштауфенів у боротьбі з папською владою.

Численні твори освітлюють нову історію Країни. Тут можна знайти досконалу біографію Іогана Свердруна, керівника опозиції, яка добилася знищення абсолютного королівства „вето“. Історії міста Осло присвячено великий колективний твір, що охоплює епоху зпочатку існування Норвегії аж до 1924 року, коли, з приводу 300-річного ювілею існування міста, його знову названо старовинним ім'ям Осло.

Крім того, старанно видані твори північних мандрівників Раальда Амундсена та Фритіофа Нансена. Крім загальноісторичних творів останнього, подано й історію північних мандрівок, починаючи з вікінгів і до сучасного моменту.

Багато видань мають чинення з селянським побутом, бо в Норвегії зараз визнається прагнення відбудувати власну національну селянську культуру.

(Borsenblatt № 142).

Державне Видавництво
України

Редакція: С. Пилипенко
М. Годкевич

Центральна Наукова
учебна бібліотека

„КНИГОСПІЛКА“

Всеукраїнська Кооперативна Книготорговельна та Видавнича Співпраця

Правління: Харків, Горяїновський пр. № 2

Філії та відділи: Київ, Одеса, Житомир, Вінниця, Миколаїв, Суми, Ніжин, Охтирка, Тульчин, Умань, Балта, Луганськ

Представництва: Москва, Лубянський пр. 9

Видає книжки по всіх галузях знання:

Кооперація — загальна, споживча, кустарно-промислова й инш.
Сільське-господарство — хліборобство, травосіяння, садівництво, та городництво, скотарство, хви́нництво, інтенсивні культури, боротьба з посухою, боротьба зі шкідниками, малоросія, с.-г. машинобудування, с.-г. кооперація, закон та право.
Підручники, красне письменство, педагогіка, методіка, українська мова, медицина, гігієна, література, біографії, правнича, жіночий рух, селянський рух.

Нові видання за вересень

Голота П. (Переклад). За письменність (інсценізація)	6 коп.
Бон-Бруевич. Ленін у Росії після лютевої революції	35 "
Платонов. Казки далеких народів (для дітей старшого віку) вип. 2-й	85 "
Блажнік П. Поліпшення с.-г. бурякових районів	17 "
Яновський Юр. Мамутові бивні. Оповідання	40 "
Козачок Б. Селянська молотарка	18 "
Голушай Ю. Як вибирати та доглядати коня	28 "
Альбів В. М. Закони про коопоси	65 "
Григор'єв М. Найголовніші речі щоденного вжитку	1 крб. 50 "
Горовий О. Працею та знанням (для дітей)	75 "
Зінов'єв. Найважливіші ознаки сучасної доби	15 "
Майський М. Ніч	20 "
Бібліотечки. До свята врожаю (каталог)	15 "
Вишня О. Діли небесні. 3-є вид.	8 "
Гордієнко К. Федько. Оповідання	50 "
Целларіус. Кооперація і боротьба за соціалізм	60 "
Мамонтов Я. На театральних роздоріжжях	20 "
Дмитрова Л. Що дала робітниці жовтнева революція й радянська влада	40 "
Каро Гловка. Юркові дивовижні мандрівки (перекл. з чеської мови. С. Горбенко)	50 "
Поліщук К. Розкол Європи	2 крб. 90 "
Пєвако М. Хрестоматія укр. літератури від почат. 90-х років XIX до останніх часів	1 крб. — "
Іваниця Г. Шляхами життя Ч. З	80 "
Олесь О. Вибрані твори	45 "
Ерьомін М. Схеми організаційного плану для селянських господарств (колективні та індивід.)	60 "
Німчинов С. Сільсько-господарське кредитове т-во	20 "
Більський Б. Хімічні засоби боротьби з шкідниками	1 крб. 75 "
Льницький Григор. Курс української стенографії	10 "
Буценко. КНС	7 "
Медвідь. Організація та зріст КНС	35 коп.
Плакати — Гній. Ранній пар — цукровий буряк. Що-б кукуруза добре родила, — угноювати треба. Землю під ярину оріть.	2 крб. 50 "
Географічна мапа України	
Кредит — кооперативним, професійним, партійним й культурним організаціям, шкільним кооперативам	

ЗНИЖКА. Замовлення виконуються негайно

ник, не за-
одмовився
чиною піс-
ченого ав-
ком усього
замовленн-
твір, а ц-
ника, -
твору.

Ні-
точн-
при т-
автор-
додерж-
останні
Вони р-
доклад-
посил-
досяг-
так-
р-

НОВА КНИГА

— ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЖУРНАЛ, ПРИСВЯ-
ЧЕНИЙ ПИТАННЯМ КНИЖКОВОЇ ПОЛІТИКИ
Й КНИЖКОВОЇ КУЛЬТУРИ. ЗАВДАННЯ «НОВОЇ
КНИГИ» — НАБЛИЗИТИ КНИЖКУ ДО ЧИТАЧА Й
ЧИТАЧА ДО КНИГИ. ВОНА

ПОТРІБНА

ДЛЯ КОЖНОЇ НАУКОВОЇ, ЛІТЕРАТУРНОЇ, ПЕДАГОГІЧ-
НОЇ РОБОТИ, БО ВОНА ДАЄ НИЗКУ ОГЛЯДІВ З РІЗ-
НИХ ПИТАНЬ ЗНАННІВ ТА ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ
ТА РЕЦЕНЗІЇ НА НАЙВИДАТНІШІ КНИЖКОВІ НОВИНИ.

КОЖНОМУ

РОБІТНИКОВІ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ, КНИГАРІВ,
БІБЛІОТЕКАРЮ, ЛІТЕРАТОРУ Й ПЕДАГОГОВІ ЦЕЙ
ЖУРНАЛ ПРИСЛУЖИТЬСЯ ЯКО НЕЗАМІННИЙ ПІД-
РУЧНИК В ЇХ ПОТОЧНИЙ ПРАКТИЧНИЙ РОБОТІ. ТОЙ,

ХТО ЦІКАВИТЬСЯ

СТАНОМ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ І, ВЗАГАЛІ, КУЛЬ-
ТУРНОГО ЖИТТЯ НА УКРАЇНІ, В РАД. РЕСПУБЛІКАХ
ТА ЗА КОРДОНОМ, НЕ МОЖЕ НЕ БУТИ ЧИТАЧЕМ
«НОВОЇ КНИГИ». ТІЛЬКИ ЇЇ СТОРІНКАМИ МОЖНА
СТЕЖИТИ ЗА

НОВОЮ КНИГОЮ

ЦІНА 1 КР

Пенгольда
учебна библиотека

